بۆ ئەوانەی هاوسەرگیری دەکەن و
ئەوانەیشی کردوویانە

نوسینی:
مەلا یونس قەڵادزێیی

پەرژینی ماڵ

پەرژینی ماڵ

نووسینی: مەلا یونس قڵادزێیی

کتێبخانەی حاجی قادری کۆیی

بەڕێوەبەری گشتی: موحەممەد خضر ئەحمەد 07824671394 - 07504671394
بەڕێوەبەری هونەری: موستەفا موحەممەد کوردی 07509998182
فەیسبووک: کتێبخانەی حاجی قادری کۆیی/ M.Ktebxana
ئنیستگرام: کتێبخانەی حاجی قادری کۆیی/ M.Ktebxana
لقی یەکەم: بەرانبەر دەرگای قەڵا - بازاڕی ڕۆشنبیری
لقی دووەم: چوارڕیانی شێخ مەحمود - بەرانبەر مزگەوتی مەحمود عەلاف
ئیمێل: mdmaktaba@gmail.com

نەخشەسازی ناوەوە: محمد هاشم محمد

نەخشەسازی بەرگ: ئیبراهیمساڵح

چاپی یەکەم: ١٤٤٥ک-٢٠٢٤ک

پێوانە: ١٧ * ٢٤

تیراژ: ١٠٠٠

لاپەڕە: ٢٠٤

نرخ: ٥٠٠٠

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان/ هەرێمی کوردستان ژمارەی سپاردنی (٣١٦) ساڵی (٢٠٢٤)ی پێدراوە.

پەرژینی ماڵ

بۆ ئەوانەی هاوسەرگیری دەکەن و ئەوانەیشی کردوویانە

نوسینی

مەلا یونس قەڵادزێیی

چاپی یەکەم

١٤٤٥هـ - ٢٠٢٤م
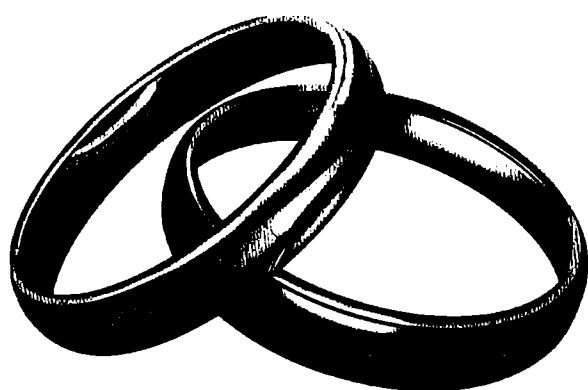
پێشکەشکردن

پێشکەشە:

بەگیانی هەمیشە زیندوو و ئاگاداری نوری دیدە و تاجی سەر و ئازیزی دڵ پێغەمبەرمان حەزرەتی (محمد المصطفی (ﷺ))، پاشان خانەوادە و گشت یار و یاوەرانی و شوێنکەوتوانیان بە چاکە تا ڕۆژی دوایی.

بە گیانی پاکی گشت ئەو زاتانەی لەم کتێبەدا ـ لە ڕووی ڕێز و گەورەییەوە ـ ناویان هێنراوە.

بەو مامۆستایانەی بۆ تۆزێکیش بێت لە خزمەتیاندا فێری نووسین و خوێندنەوە و زانست بووم و، لە دینداریی و ڕەوشتیشیان بەهەرەمەند بووم.

بە داك و باب و باپیری دڵسۆز و میهرەبانم، کە خستیانمە خزمەت میراتی پێغەمبەران و، بە نزا و لاڵانەوەکانیشیان لە بارەگای حەق هەمیشە داوای یارمەتی و سەربەرزییان بۆ خواستووم.

بە هەموو ئەوانەی لە کاروانی چنینی زانست و بەخشینیدا، دەستباریان بۆ گرتووم و پاڵپشتییان کردووم و دەکەن.

بەو مامۆستا و زانا دڵسۆزانەی کە بەوپەڕی زانایی و پەڕۆشییەوە لەبەر ڕووناکی قورئان و سوونەتدا دەرباری ژیانی هاوسەرێتی نووسیویانە و دەنووسن.

بەوانەی هاوسەرگیری دەکەن و ئەوانەیشی کردوویانە، تا بە کاوەخۆ بیخوێننەوە و ڕاسپاردەکانی دەگوێ بگرن.

بە هاوسەری خۆشەویستم (نیشتیمان خان) کە هەردەم پاڵپشت و هاوکارێکی باشم بووە لە کارەکانم، هەروەها جگەرگۆشەکانم (موحەممەد و موبین و سایە و سیما و نازگوڵ) خوا تەمەنیان پڕ خێر و بەرەکەت بکات و بیانکاتە خزمەتکاری ئیسلام.

پێشەکی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعل النكاح سبباً للفخر يوم القيامة، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أنّ سيّدنا محمّداً عبده ورسوله، والصلاة والسلام عليه وعلى آله، وأصحابه، وأزواجه، وذريّته، آمين. أمّا بعد:

وەختێك هەردوو کتێبی (لە هەر باخەی گوڵێك) و (دیاری پەیامبەر (ﷺ))م کەوتنە بەر دیدە و دڵی خوێنەران، لێرەوە خەمی نووسینی کتێبێکی ترم کەوتەبەر دەربارەی ژیانی هاوسەرێتی لەبەر ڕووناکی فەرمایشتەکانی خوای گەورە و پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) .

سەرەتا هاتم کۆڵێکم لەو کتێب و بابەت و وتارانە کۆکردەوە کە لەو بارەوە نووسرابوون، ئەنجا وردە وردە کەوتمە خوێندنەوە و لەهێڵەك دانیان، لە کۆتاییشدا دابێژراوەکەم لە نێو ئەم کتێبەدا دانا و نێویشمنا (پەرژینی ماڵ)، ئێستاش پێشکەشی دەکەم بەوانەی هاوسەرگیری دەکەن و ئەوانەیشی کردوویانە، تا زۆر بە کاوەخۆ بیخوێننەوە و ڕاسپاردەکانی دەگوێ بگرن و، کۆشکی هاوسەرێتییان بە ئەوین و ڕێز و خواناسی چاك چاك پەرژین بکەن، بەجۆرێك پادشایەکانیش نەتوانن بڕۆنە نێوی.

ئەم کتێبەشم کردۆتە پێنج بەش، یەکەم: (ژنهێنان و مێردکردن)، دووەم: (ژن و مێردی بەختەوەر)، سێیەم: (کێشەکانی نێوان ژن و مێرد)، چوارەم: (منداڵ خۆشترین بەرهەمی هاوسەرگیری)، پێنجەم: (خانووی خۆشبەختی)، کۆی ئەو ناونیشانانەی لەم پێنج بەشەدا دانراون ـ بێجگە لە ناونیشانە لاوەکییەکان ـ (٧٥) دانەن، لەژێر هەر ناونیشانێك بەکورتی و بەپێی هەبوون و پێویستی ئایەت و فەرموودەم نووسیوە، لەکۆتایی زۆربەی بابەتەکانیش وتەیەك یان زیاترم داناوە، کە زۆربەیانم لە کتێبی (هاوسەرگیری هەنگاو بە هەنگاو) وەرگرتوون.

هیوادارم ئەم هەنگاوە ساکار و بچووکەشم ببێتە هۆی سەردانێکی دی لە قورئان و سوونەت، تا گەنجان و هاوسەرانمان مەزنیی و پەرۆشیی ئەم دووانە قەت لەبیر نەکەن.

مەلا یونس قەڵادزێیی

کوردستان/ هەولێر، ٢٠٢٣/١١/١١ی زایینی

١

ژنهێنان و مێردکردن

هاوسەرگیری پێویستییەکی لەبن نەهاتوو

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ وَمِنْ ءَايَـٰتِهِۦٓ أَنْ خَلَقَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَٰجًا لِّتَسْكُنُوٓا۟ إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُم مَّوَدَّةً وَرَحْمَةً ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَـَٔايَـٰتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴾ [سورەتی (الروم)، ئایەتی: (٢١)].

واتە: یەکێك لە نیشانە و بەڵگەکانی گەورەیی و توانایی خودا ئەوەیە: هەر لە خۆتان هاوسەری بۆ دروستکردوون تا ئارامبگرن لەلایدا و، ئەوین و سۆز و میهرەبانیشی خستۆتە نێوانتانەوە، بەڕاستی ئا لەمەدا چەندین نیشانە و بەڵگە هەیە بۆ کەسانێك بیردەکەنەوە و تێدەفکرن.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ! مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ وأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، ومَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ، فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەی کۆمەڵی گەنجان! هەرکەستان دەتوانێت هاوسەرگیری بکات با هاوسەرگیری بکات، چونکە ژنهێنان و مێردکردن زیاتر چاو دەگرێت و دامێن دەپارێزێت، هەرکەسێکیش نەیتوانی با بەڕۆژووبێت، چونکە ڕۆژوو بۆی دەبێتە قەڵغان.

هەر لەمبارەوە ئەنەسی کوڕی مالیك ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: سێ پیاو هاتنە ماڵی هاوسەرەکانی پێغەمبەر (ﷺ) ، پرسیاریانکرد دەربارەی خواپەرستی پێغەمبەر (ﷺ) ، کاتێك هەواڵیان پێدرا، وەك بڵێی پێیان کەمبێت و، وتیان: بابە ئێمە لە کوێ و پێغەمبەر (ﷺ) لە کوێ؟ ئەو لە گوناهەکانی پێشان و دواتری بووردراوە (ئەو هەر گوناهی نەبووە)!

جا یەکێکیان وتی: ئەمن شەو ناخەوم و هەر شەونوێژان دەکەم. یەکێکی تریان وتی: ئەمنیش هەموو ڕۆژێك بەڕۆژوو دەبم و قەت ڕۆژوو ناشکێنم. ئەویتریشیان وتی: ئەمنیش خۆم لە ژنهێنان بەدوور دەگرم و قەت هاوسەرگیری ناکەم

وەختێك پێغەمبەر (ﷺ) تەشریفی هاتەوە بۆ ماڵ و ئەم باسەیان بۆ گێڕایەوە، فەرمووی: «أَنْتُمُ الَّذِينَ قُلْتُمْ كَذَا وكَذَا؟ أَمَا وَاللَّه إِنِّي لَأَخْشَاكُمْ لِلَّهِ وأَتْقَاكُمْ لَهُ، لَكِنِّي أَصُومُ وأُفْطِرُ، وأُصَلِّي وأَرْقُدُ، وأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ، فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەوە ئێوەن ئاوا و ئاواتان وتووە؟ سوێند بەخودا ئەمن لەهەموانتان زیاتر لە خودا دەترسێم و پارێزگاری لە سنورەکانی دەکەم، بەڵام بە ڕۆژووش دەبم ڕۆژووش دەشکێنم، شەونوێژیش دەکەم و دەشخەوم، هاوسەرگیریش دەکەم، ئەمە ڕێباز و سووننەتی منە، هەر موسوڵمانێك پشت لە ڕێباز و سوننەتی من بکات لەمن نییە.

✔ مرۆڤ تەنها لە نێو خێزاندا و لەگەڵ هاوسەر و منداڵەکانیدا بە ئاسوودەیی ڕاستەقینە شاد دەبێت.

✔ بەدوای نموونەییترین خوو و ڕەوشتدا مەگەڕێ لەو کەسەی دەتەوێت بیکەیتە هاوسەری ژیانت، بەڵکو وێڵی ئەو خوو و ڕەوشتانە بە کە لە تایبەتمەندییەکانی تۆوە نزیکترن، تۆ بۆ خۆت باشترین نیت، بۆیە بۆ ئەوەی لەیەکتری تێبگەن کەسێك هەڵبژێرە کە تایبەتمەندییەکانی لە خۆتەوە نزیك بێت.

پەیوەندی نێوان هاوسەرگیری و باوەڕ

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَٱلَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَٰجِنَا وَذُرِّيَّـٰتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَٱجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا﴾. [سورەتی (الفرقان)، ئایەتی: (٧٤)].

واتە: ئەوانەیش کە لە خودا دەپاڕێنەوە و دەڵێن: خودایە! هاوسەر و ڕۆڵەی وامان پێببەخشە کە ببنە مایەی ڕووناکی چاو و باوەشێنی دڵ و سەربەرزی بۆمان، ئێمەش بکە بە پێشەوا و سەرمەشقی چاکان و تەقواداران.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «إِذَا تَزَوَّجَ الْعَبْدُ فَقَدِ اسْتَكْمَلَ نِصْفَ دِينِهِ، فَلْيَتَّقِ اللَّهَ فِي النِّصْفِ الْبَاقِي». [ئیمامی بەیهەقی و حاکیم و تەبەڕانی گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر کاتێك کوڕ ژنی هێنا و کچ مێردی کرد، ئەوە بێگومان نیوەی باوەڕیان تەواو کردووە، جا با ئاگایان لە نیوەکەی تری بێ و هەوڵی تەواوکردنی بدەن.

هەروەها دەفەرمووێ: «لِيَتَّخِذَ أَحَدُكُمْ قَلْباً شَاكِراً، ولِسَاناً ذَاكِراً، وزَوْجَةً مُؤْمِنَةً تُعِينُهُ عَلَي أَمْرِ الْآخِرَةِ». [ئیمامی ئەحمەد و ئیبنوماجە گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر یەکێکتان هەوڵی وەدەستخستنی ئەم سێ شتە بدەن:

١. دڵێکی سوپاسگوزار.

٢. زمانێکی پاراو بە یادی خودا.

٣. هاوسەرێکی باوەڕدار، کە دەستباری بۆ بگرێ و هاوکاری بکات لەسەر کاروباری دواڕۆژ.

✓با خاڵی تایبەت و جیاکەرەوەی ماڵەکانتان (ئیمان) بێت، چونکە ئەو مرۆڤانەی لە خوداوە نزیکن لە ژیانیاندا بەختەوەر دەبن.

✓ئەوەی کە پێویستییەکانی مرۆڤ لە هەموو شتێك زیاتر دابین دەکات، دۆزینەوەی دڵێکە کە خەمخۆر و هاوڕازی بێت.

✓ئەو پیاوانەی هاوسەرگیرییان کردووە ئەگەری ئەنجامدانی تاوان و خراپەکارییان کەمترە بە بەراورد بە ئەوانەی سەڵتن.

هاوسەرگیری بەردەوامی بازنەی ژیان

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ وَٱللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَٰجًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ أَزْوَٰجِكُم بَنِينَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُم مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ ﴾ [سوڕەتی (النحل)، ئایەتی: (٧٢)].

واتە: خودا هەر لە خۆتان هاوسەری بۆ فەراهەم هێناون و، لەو هاوسەرانە کوڕ و کوڕەزای پێداون، هەروەها ڕزق و ڕۆزی پاك و پوختی پێبەخشیون.

مەعقیلی کوڕی یەسار ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووی: «جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (ﷺ) فَقَالَ: إِنِّي أَصَبْتُ امْرَأَةً ذَاتَ حَسَبٍ وجَمَالٍ، وإِنَّهَا لا تَلِدُ، أَفَتَزَوَّجُهَا؟ قَالَ: «لا»، ثُمَّ أَتَاهُ الثَّانِيَةَ فَنَهَاهُ، ثُمَّ أَتَاهُ الثَّالِثَةَ، فَقَالَ: «تَزَوَّجُوا الْوَدُودَ الْوَلُودَ، فَإِنِّي مُكَاثِرٌ بِكُمُ الأُمَمَ»".

واتە: کابرایەك هاتە خزمەتی پێغەمبەر (ﷺ) وتی: من ژنێکی خانەدان و جوانم دۆزیوەتەوە، بەڵام منداڵی نابێ، ئایە بیهێنم؟

پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: نا.

کابرا دووبارە هاتەوە، ئەمجارەش پێغەمبەر (ﷺ) ڕێی پێنەدا، بۆ جاری سێیەم کابرا هاتەوە، ئەمجارەش پێغەمبەر (ﷺ) ڕێی پێنەدا و، فەرمووی: ئەو ژنانە بهێنن کە مێردی خۆیان زۆر خۆشدەوێ و زۆریش حەزیان لە منداڵە و منداڵیشیان

دەبێ، چونکە من لەڕۆژی قیامەتدا شانازی بە زۆریتانەوە دەکەم لەسەر گەلانی تر. [ئیمامی ئەبوداوود و نەسائی گێڕاویانەتەوە].

✔ئامانجی ژن منداڵ هێنانە دونیایە، بە ویست بێت یان نا، ژن هەردەم خۆی بۆ منداڵبوون ئامادە دەکات، ئەمە یاسایەکی خودایيە.

✔من خۆشبەختیم لە خێزاندا دۆزییەوە، چونکە هەم هاوسەرم و هەم دایك، مەگەر چ ناوبانگێك جێی ئەم خۆشبەختییە دەگرێتەوە؟!

چارە هەر هاوسەرگیرییە

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿فَلَا تَعۡضُلُوهُنَّ أَن يَنكِحۡنَ أَزۡوَٰجَهُنَّ إِذَا تَرَٰضَوۡاْ بَيۡنَهُم بِٱلۡمَعۡرُوفِۗ ذَٰلِكَ يُوعَظُ بِهِۦ مَن كَانَ مِنكُمۡ يُؤۡمِنُ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِۗ﴾ [سورەتی (البقرة)، ئایەتی: (٢٣٢)].

واتە: ئەی کەسوکاری ژنان! ڕێگەیان لێ مەگرن، کە مێرد بکەنەوە بە هاوسەرەکانی پێشوویان یاخود کەسێکی تر، کاتێك ئەوان لەنێو خۆیاندا بە پێی شەریعەتی ئیسلام ڕێککەوتوون و بەیەکتر ڕازیین، ئەم فەرمانە ئامۆژگارییە بۆ ئەوانەتان کە باوەڕیان بە خودا و ڕۆژی دوایی هەیە.

عەبدوڵلای کوڕی عەبباس ـ خودا لێیان ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: کابرایەك هاتە خزمەت پێغەمبەری خودا (ﷺ) ، وتی: کچۆڵەیەکی بێباوکمان لایە، دوو پیاو هاتوونە داخوازی، یەکیان هەژار و یەکیان دەوڵەمەند، ئێمە حەزدەکەین بیدەین بە دەوڵەمەندەکە، ئەویش حەزی لە هەژارەکەیە؟

پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووێ: «لَمْ يُرَ لِلْمُتَحَابَّيْنِ مِثْلُ النِّكَاحِ». [ئیمامی ئیبنوماجە و بەیهەقی و حاکیم و تەبەڕانی گێڕاویانەتەوە].

واتە: نەزانراوە چارەیێك باشتر لە هاوسەرگیری و بەیەکگەیشتن بۆ کچ و کوڕێك کە یەکتریان خۆشدەوێ!

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «إِذَا خَطَبَ إِلَيْكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وخُلُقَهُ فَزَوِّجُوهُ، إِلَّا تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وفَسَادٌ عَرِيضٌ». [ئیمامی تیرمیزی و ئیبنوماجە گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەرکاتێك کەسێك خوازبێنی لێکردن، دینداریی و هەڵسوکەوتیتان بەدڵبوو، ئەوە ژنی پێبدەن، ئەگەر وانەکەن فیتنە و ئاشووب و خراپەکاریی لە زەویدا بڵاودەبێتەوە.

✓ئەگەر کچەکەت هاوسەرگیرییەکی باش بکات، ئەوا کوڕێکت دەستدەکەوێت، ئەگەر کوڕەکەشت هاوسەرگیرییەکی باش بکات، ئەوا کچێکت دەستدەکەوێت.

✓ئەو کچ و کوڕانەی بڕیاریانداوە هاوسەرگیریی بکەن، دەبێ پێڵاوەکانیان ماچ بکرێ، کە ڕێگە ڕاستەکەیان هەڵبژاردووە.

ڕێگە ڕاستەکە هەڵبژێرە

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿عَسَىٰ رَبُّهُۥٓ إِن طَلَّقَكُنَّ أَن يُبْدِلَهُۥٓ أَزْوَٰجًا خَيْرًا مِّنكُنَّ مُسْلِمَٰتٍ مُّؤْمِنَٰتٍ قَٰنِتَٰتٍ تَٰٓئِبَٰتٍ عَٰبِدَٰتٍ سَٰٓئِحَٰتٍ ثَيِّبَٰتٍ وَأَبْكَارًا﴾. [سورەتی (التحريم)، ئایەتی: (٥)].

واتە: زۆر نزیکە ئەگەر پێغەمبەر (ﷺ) دەستبەرداری ئێوە ببێ و تەڵاقتان بدات، خوای گەورە ژنی لە ئێوە چاکتری بداتێ، موسوڵمان و ئیماندار، ملکەچ و تۆبەکار، دیندار و ڕۆژووگر، لە بێوەژن و لە کچ .

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعٍ: لِمَالِهَا، ولِحَسَبِهَا، ولِجَمَالِهَا، ولِدِينِهَا، فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ تَرِبَتْ يَدَاكَ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: لە نێو خەڵکیدا وا باوە ئافرەت لەبەر چوار شتان مارەدەکرێ: ١. لەبەر دەوڵەمەندییەکەی. ٢. لەبەر خانەدانییەکەی. ٣.لەبەر جوانییەکەی. ٤. لەبەر دینداریەکەی، بەڵام تۆ زیاتر لە هەموویان چاوت لەسەر دیندارەکە بێت و ئەویان هەڵبژێرە دەنا پەکت دەکەوێ.

هەر لەمبارەوە دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: کچێکی گەنج هاتە خزمەت پێغەمبەری خودا (ﷺ)، وتی: ئەی پێغەمبەری خودا! بابم ئەمنی

له برازایەکی خۆی مارەکردووە، تا خۆی پێ هەڵنێتەوە، ئەمنیش پێم ناخۆشە، تۆ چ دەفەرمووی؟

پێغەمبەر (ﷺ) دەسەڵاتی دایە دەستەخۆی و سەرپشکی کرد! دوای کەمێك کچەکە وتی: من ڕازیم بەم کارەی بابم، بەڵام هەر ویستم کچان بزانن کە بابەکان بۆیان نییە بە زۆر بە شوویان بدەن. [ئیمامی نەسائی و ئەحمەد و ئبنوماجە گێڕاویانەتەوە].

✓پێویستە پاش لێکۆڵینەوەیەکی زۆر ورد بڕیار لەسەر هەڵبژاردنی هاوسەر بدرێت، بڕیارە خێراکان بۆ هاوسەرگیری جیابوونەوەی خێراشیان لەدوایە.

✓مرۆڤی ژیر، هیچ هەنگاوێك نانێت هەتا پێشر بیری لێنەکاتەوە.

لەگەڵ هاوشانی خۆتان هاوسەرگیری بکەن

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ ٱلْخَبِيثَٰتُ لِلْخَبِيثِينَ وَٱلْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَٰتِ ۖ وَٱلطَّيِّبَٰتُ لِلطَّيِّبِينَ وَٱلطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَٰتِ ﴾. [سورەتی (النور)، ئایەتی: (٢٦)].

واتە: ژنە پیسەکان بۆ پیاوە پیسەکان و پیاوە پیسەکانیش بۆ ژنە پیسەکانن، هەروەها ژنە پاکەکان بۆ پیاوە پاکەکان و پیاوە پاکەکانیش بۆ ژنە پاکەکانن.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «**تَخَيَّرُوا لِنُطَفِكُمْ، فَانْكِحُوا الْأَكْفَاءَ، وأَنْكِحُوا إِلَيْهِمْ**». [ئیمامی ئیبنوماجە و دارەقوتنی و حاکیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: چاکترین و پاکترین ژن بۆ تۆماوەکانتان هەڵبژێرن، جا هاوشانی خۆتان (لەڕووی دینداری و تەمەن و، نەژاد و دابونەریت و، باری ئابووری و ئاستی ڕۆشنبیری) بهێنن، هەروەها کچەکانیشتان لە هاوشانی خۆیان مارە بکەن.

هەر لەمبارەوە پێشەوا عەلی کوڕی ئەبو تالیب ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: پێغەمبەری خودا (ﷺ) پێی وتم: «**يَا عَلِيُّ! ثَلاثٌ لا تُؤَخِّرْهَا: الصَّلاةُ إِذَا آنَتْ، والْجَنَازَةُ إِذَا حَضَرَتْ، وَالْأَيِّمُ إِذَا وجَدْتَ لَهَا كُفُؤاً**». [ئیمامی تیرمیزی و بەیهەقی و ئەحمەد و حاکیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەی عەلی! سێ شتی زۆر گرنگ هەن پەلەیان لێبکە و قەت دوایان مەخە، یەکەم: نوێژکردن هەرکاتێك وەختی هات. دووەم: بەخاکسپاردنی تەرم هەرکاتێك ئامادەبوو، سێیەم: بەشوودانی ژنی بێ مێرد هەر کاتێك هاوشەنیت بۆ دۆزییەوە.

✓شەرعەن پێویستە مێرد هاوسەنگی ژنەکەی بێت، گرنگترین ڕووی ئەم هاوسەنگییەش لایەنی دیندارییە.

✓ئەگەر ژن و مێرد لە هەموو ڕوویەکەوە هاوسەنگ بن، ئەوکات هەردووکیان بەیەك زمان دەدوێن و، زۆر بەباشی لە یەکتری تێدەگەن، تەمەنیش یەکێکە لەو لایەنانەی بایەخی تایبەتی هەیە.

تەماشاکردن پێش هاوسەرگیری

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «إِذَا خَطَبَ أَحَدُكُمُ امْرَأَةً فَلا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَنْظُرَ إِلَيْهَا، إِذَا كَانَ إِنَّمَا يَنْظُرُ إِلَيْهَا لِخِطْبَةٍ، وإِنْ كَانَتْ لا تَعْلَمُ». [ئیمامی ئەحمەد و تەبەڕانی گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر کاتێك داخوازی ژنێکتان کرد، هیچ گوناهتان ناگاتێ تەماشای بکەن (بەڵکو خێریشە)، بەمەرجێ بەس بۆ هێنان و خواستن بێ، هەرچەند ئەو ئاگاداریش نەبێ.

هەروەها ئەبو هورەیرە - خودا لێی ڕازی بێ - دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: لە خزمەت پێغەمبەر (ﷺ) بووم، کابرایەك هاتە خزمەتی و هەواڵی پێدا کە داخوازی ژنێکی مەدینەیی کردووە، پێغەمبەری خودا (ﷺ) پێی فەموو: «أَنَظَرْتَ إِلَيْهَا؟»، قَالَ: لا، قَالَ: «فَاذْهَبْ، فَانْظُرْ إِلَيْهَا، فَإِنَّ فِي أَعْيُنِ الأَنْصَارِ شَيْئاً». [ئیمامی موسلیم و نەسائی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: تەماشاتکردووە؟

وتی: نا.

فەرمووی: دەبڕۆ تەماشای بکە، چونکە لە چاوی ژنانی مەدینەدا شتێ هەیە، واتە: چاویان تۆزێ بچووکە، یان تۆزێ شینە.

هەر لەمبارەوە موغیرەی کوڕی شوعبە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: لەسەردەمی پێغەمبەردا (ﷺ) داخوزی ژنێکم کرد، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: «انْظُرْ إِلَيْهَا، فَإِنَّهُ أَحْرَي أَنْ يُؤْدَمَ بَيْنَكُمَا». [ئیمامی تیرمیزی و نەسائی و ئیبنوماجە و داریمی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: بڕۆ تەماشای بکە، چونکە تەماشاکردنی پێش هاوسەرگیری هۆکارێکی لەپێشینەیە بۆ بەردەوامی ئەوین و خۆشەویستی و تەبایی لە نێوانتاندا .

✓پێویستە هاوسەران بەر لە هاوسەرگیری بەشێوازێکی ڕێگەپێدراو لە یەکتری بکۆڵنەوە و یەکتری بناسن، ئەمە بۆ هاوسەرداریيەکی درێژخایەن مەرجە.

✓ژن زەوییەکی بەپیتی خۆشەویستییە، بەڵام بیرت بێت بۆ ئەوەی بەدەستی بێنیت دەبێت جوتیارێکی چاك بیت.

ڕاوێژكردن پێش هاوسەگیری

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَشَاوِرۡهُمۡ فِي ٱلۡأَمۡرِۖ فَإِذَا عَزَمۡتَ فَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلۡمُتَوَكِّلِينَ ﴾. [سورەتی (آل عمران)، ئایەتی: (١٥٩)].

واتە: ئەی موحەممەد! لە كاروباردا پرس و ڕاوێژیان پێبكە، جا دوای پرس و ڕاوێژكردن كاتێك بڕیارتدا كارێك ئەنجامبدەیت، ئەنجامیبدە و پشت بەخوا ببەستە، چونكە بەڕاستی خودا ئەوانەی خۆشدەوێت كە پشتی پێدەبەستن.

فاتیمەی كچی قەیس ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: چوومە خزمەتی پێغەمبەر (ﷺ) ، وتم: ئەی پێغەمبەری خودا! (موعاوییەی كوڕی ئەبو سوفیان) و (ئەبو جەهم) و (ئوسامەی كوڕی زەید) هاتوونە داخوازیم، مێرد بە كامەیان بكەم؟

پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی: «أَمَّا مُعَاوِيَةُ فَرَجُلٌ تَرِبٌ لا مَالَ لَهُ، وأَمَّا أَبُو جَهْمٍ فَرَجُلٌ ضَرَّابٌ لِلنِّسَاءِ، ولَكِنْ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ».

واتە: هەرچی (موعاوییە)یە پیاوێكی هەژارە و هیچی نییە، هەرچی (ئەبو جەهم)یشە پیاوێكی توندە و زۆر لە ژنان دەدات، بەڵام مێرد بە (ئوسامەی كوڕی زەید) بكە.

فاتیمە دەڵێ: وتم: ئەی پێغەمبەری خودا! من مێرد بە (ئوسامە) بكەم؟! ـ وەك بڵێی بە شایەنی خۆی نەدەزانی ـ.

پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: گوێڕایەڵی خودا و پێغەمبەرەکەی بۆ تۆ زۆر باشترە.

ئیتر منیش مێردم پێکرد، کەچی ئەوەندە چاکبوو ئیرەییم پێدەبرا. [ئیمامی موسلیم و ئیبنو ماجە و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

✓هاوسەرگیری لەگەڵ ژنێکی باشدا، وەك ئەوەیە لە کەشتیێکی گەردەلوولاویی ڕزگارت بووبێ و لە کەنارێکی هێمن ئۆقرەت گرتبێ، بەڵام هاوسەرگیری لەگەڵ ژنێکی خراپدا، وەك ئەوەیە لە کەشتیێکی ئارامەوە بکەویتە گێژاوێکەوە.

✓ژن یەکەمین قوتابخانەی پێگەیاندنی مرۆڤەکانە.

ئاسانكردنی داخوازیی و مارەیی

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿قَالَ إِنِّيٓ أُرِيدُ أَنۡ أُنكِحَكَ إِحۡدَى ٱبۡنَتَيَّ هَٰتَيۡنِ عَلَىٰٓ أَن تَأۡجُرَنِي ثَمَٰنِيَ حِجَجٖۖ فَإِنۡ أَتۡمَمۡتَ عَشۡرٗا فَمِنۡ عِندِكَۖ وَمَآ أُرِيدُ أَنۡ أَشُقَّ عَلَيۡكَۚ سَتَجِدُنِيٓ إِن شَآءَ ٱللَّهُ مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ﴾. [سورەتی (القصص)، ئایەتی: (٢٨)].

واتە: شوعەیب بە مووسای وت: من دەمەوێت بتكەم بە زاوای خۆم و یەكێك لەم دوو كچەی خۆمت لێ مارەبكەم، بەمەرجێ تۆیش هەشت ساڵ كرێكاریم بۆ بكەیت، خۆ ئەگەر دە ساڵت تەواوكرد ئەوە پیاوەتی خۆتە و من نامەوێت بارتگران بكەم و ئەزیەتت بدەم، خودا یاربێ دەمبینیت پیاوێكی باش و وەفادار دەبم.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: « إنَّ مِنْ يمْنِ الْمَرْأةِ تَيْسِيرَ خِطْبَتِهَا، وتَيْسِيرَ صَدَاقِهَا». [ئیمامی ئەحمەد و تەبەڕانیی و حاكیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: بێگومان لە فەڕ و بەرەكەتی ئافرەت ئەوەیە: داخوازیی ئاسان بێت و، مارەییەكەشی ئاسان و كەم بێت.

هەر لەمبارەوە عەبدوڵڵای كوڕی عەبباس ـ خودا لێیان ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: كاتێك عەلی كوڕی ئەبو تالیب خاتوو فاتیمەی مارەكرد، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: وەك مارەیی شتێكی پێبدە.

حەزرەتی عەلی وتی: هیچم نییە!

پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: ئەی قەڵغانە حوتەمییەکەت لە کوێیە و نەتماوە؟

وتی: لەلای خۆمە و هەر ماومە.

فەرمووی: دەی ئەوی پێبدە. [ئیمامی ئەبوداوود و نەسائی و ئەحمەد و ئیبنوحیببان گێڕاویانەتەوە].

✓هاوکاریکردن و بەهێزکردنی خێزانەکان، واتە: ئاسوودەیی کۆمەڵگە و بەهێزکردنی.

✓جیهان بەو کەسانە وێران نابێت کە خراپە دەکەن، بەڵکوو بەو کەسانە وێران دەبێت کە خراپە دەبینن و هەڵوێستیان نییە بەرامبەری.

ئاشکراکردنی هاوسەرگیری

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿فَٱنكِحُوهُنَّ بِإِذۡنِ أَهۡلِهِنَّ وَءَاتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ بِٱلۡمَعۡرُوفِ مُحۡصَنَٰتٍ غَيۡرَ مُسَٰفِحَٰتٍ وَلَا مُتَّخِذَٰتِ أَخۡدَانٍ﴾ [سوڕەتی (النساء)، ئایەتی: (٢٥)].

واتە: لەسەر ئیزن و ڕەزامەندی سەرپەرشتیار و کەسوکاریان مارەیان بکەن و، بەشێوەیەکی باش و بەبێ دواخستنیش مارەییەکانیان بدەنێ، ئەوانەیان پەسەند بکەن کە داوێنپاکن و دۆستی پەنامەکییان نییە.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «لا نِكَاحَ إِلَّا بَولِيٍّ، وشَاهِدَيْ عَدْلٍ». [ئیمامی بەیهەقی گێڕاویێتیەوە].

واتە: گرێبەستی مارەبڕین دروست نابێت، مەگەر بە ڕازیبوونی سەرپەرشتیاری کچەکە و، ئامادەبوونی دوو شاهێدی دادپەروەر.

هەروەها دەفەرمووێ: «فَصْلُ مَا بَيْنَ الْحَرَامِ والْحَلالِ الدُّفُّ، والصَّوْتُ». [ئیمامی تیرمیزی و نەسائی و ئیبنوماجە و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: یەکێك لە جیاوازییەکانی نێوان هاوسەرگیری دروست و نادروست ئاشکراکردنیەتی، بە دەف لێدان و سروود گوتن.

هەر لەمبارەوە دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ

خودا لێی ڕازی بێ - دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: ژنێکمان بۆ پیاوێکی مەدینەیی گواستەوە، پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: «يَا عَا ئِشَةُ! مَا كَانَ مَعَكُمْ لَهْوٌ؟ فَإِنَّ الْأَنْصَارَ يُعْجِبُهُمُ اللَّهْوُ». [ئیمامی بوخاری و ئیبنوماجە و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەی عائیشە! ئایا کەستان لەگەڵ بوو دەفتان بۆ لێدا و سروودتان بۆ بڵێ؟ چونکە مەدینەییەکان زۆر حەزیان بەمەیە.

✓ئەگەر کچێکت خۆشویست، لەو دەرگایەوە بۆی بڕۆ کە خۆت حەز دەکەیت خەڵکی لێوەی بێن بۆ خوشکەکەت.

✓ئازادی سێکسی ڕاستەقینە لە نێوان (ژن و مێرد)دایە لە ماڵەکەی خۆیاندا، چونکە ترسیان نییە و حەڵاڵیشە بۆیان.

هاوسەرگیری بەرپرسیارێتییە

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَأَوۡفُواْ بِٱلۡعَهۡدِۖ إِنَّ ٱلۡعَهۡدَ كَانَ مَسۡـُٔولٗا﴾. [سورەتی (الإسراء)، ئایەتی: (٣٤)].

واتە: بەئەمەك و وەفاداربن بەرامبەر بەو بەڵێن و پەیمانانەی داوتانە و بەستووتانە، چونکە بێگومان هەموو بەڵێن و پەیمانێك لێی دەپرسرێتەوە.
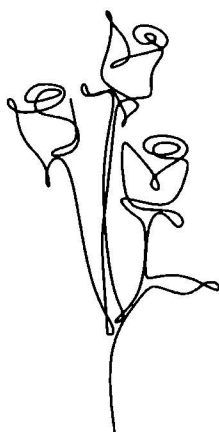
پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «أَلا كُلُّكُمْ رَاعٍ وكُلُّكُمْ مَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالإِمَامُ رَاعٍ ومَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، والرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ ومَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، والْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى بَيْتِ زَوْجِهَا وولَدِهِ وهِيَ مَسْؤُولَةٌ عَنْهُمْ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئاگاداربن! ئێوە هەمووتان شوان و چاودێرن بەسەر ئەو کەسانەی لەژێر دەستتاندان و بەرپرسیشن لێیان، بۆ نموونە: سەرۆکی وڵات شوانە بەسەر هاوڵاتییەکانی خۆی و بەرپرسیشە لێیان، پیاو شوانە بەسەر خانەوادەی خۆیەوە و بەرپرسیشە لێیان، ژن شوانە بەسەر ماڵ و منداڵی هاوسەری خۆیەوە و بەرپرسیشە لێیان.

هەروەها دەفەرمووێ: « إِنَّ اللَّهَ سَائِلٌ كُلَّ رَاعٍ عَمَّا اسْتَرْعَاهُ، أَحَفِظَ ذَلِكَ أَمْ ضَيَّعَهُ؟ حَتَّى يَسْأَلَ الرَّجُلَ عَنْ أَهْلِ بَيْتِهِ». [ئیمامی ئیبنوحیببان و تەبەرانی گێڕاویانەتەوە].

واتە: بێگومان خودای گەورە لە هەموو بەرپرسێك دەپرسێتەوە سەبارەت بە گشت ئەو شتانەی پێیسپێردراون، ئایا پاراستوونی یان بە زایەیداون؟ تەنانەت لە پیاویش

دەپرسێتەوە سەبارەت بە ژن و منداڵەکانی.

هەر لەم بارەوە دایکی هانیئ کچی ئەبو تالیب ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: پێغەمبەری خودا (ﷺ) داخوازی کردم، منیش وتم: ئەی پێغەمبەری خودا! بەخوا تۆم لە خۆم خۆشتر دەوێ، بەڵام من ژنێکی تازیەدار و کۆمەڵێ منداڵی بچوکی بێباوکم بەسەردا بەجێماون، خۆت دەزانی مافی مێردیش گەورەیە، دەترسم ئەگەر ڕووبکەمە مێردەکەم منداڵەکانم لە دەستبدەم، ئەگەر ڕووبکەمە منداڵەکانیشم مافی مێردەکەم نەدەم، پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: « إِنَّ خَيْرَ نِسَاءٍ رَكِبْنَ الْإِبِلَ نِسَاءُ قُرَيْشٍ، أَحْنَاهُ عَلَى طِفْلٍ، وأَرْعَاهُ عَلَى زَوْجٍ فِي ذَاتِ يَدِهِ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: بێگومان باشترین ژنانی عەرەب ژنانی قوڕەیشین، چونکە زۆر بە سۆز و میهرەبانن بۆ منداڵەکانیان و، زۆریش ئاگاداری باری دارایی هاوسەرەکانیانن.

✓هاوسەرگیری، واتە: کەمبوونەوەی مافەکان بۆ نیوە و، هەڵکشانی ئەرکەکان بۆ دوو هێندە.

✓ئەوانەی بە خەیاڵپڵاوییەوە لە ژیانی هاوسەرێتی دەڕوانن، کاتێك لە ناکاو لە سەرەتای ژیانی هاوسەرییاندا ڕووبەڕووی چەند ڕاستییەك دەبنەوە، هەر زوو دووچاری بێهیواییەکی وا دەبنەوە کە ئەگەر زوو چارە نەکرێ، ڕەنگە خۆشبەختی خێزان بشێوێنێ.

هاوسەرگیری و یارمەتی خودا

خودای گەورە دەفەرموویٙ: ﴿وَأَنكِحُواْ ٱلۡأَيَٰمَىٰ مِنكُمۡ وَٱلصَّٰلِحِينَ مِنۡ عِبَادِكُمۡ وَإِمَآئِكُمۡۚ إِن يَكُونُواْ فُقَرَآءَ يُغۡنِهِمُ ٱللَّهُ مِن فَضۡلِهِۦۗ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٞ﴾. [سورەتی (النور)، ئایەتی: (٣٢)].

واتە: ژن بدەن بە پیاوانی بێژن و ژنانی بیٙ مردیش بدەن بە مێرد، هەروەها ژن بێنن بۆ بەندە چاکەکانتان و کەنیزەکەکانیشتان بدەن بە مێرد، خۆ ئەگەر هەژاریش بن و نەتوانن ئەرکی خێزانداریی و ماڵداریی بەڕێوەبەرن، ئەوە خودا لە گەورەیی و بەخششی خۆی دەوڵەمەندیان دەکات، خودای گەورەش بەردەوام فراوانگیر و زانایە.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرموویٙ: «ثَلاثَةٌ حَقٌّ عَلَى اللَّهِ عَوْنُهُمْ: الْمُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَالْمُكَاتَبُ الَّذِي يُرِيدُ الأَدَاءَ، وَالنَّاكِحُ الَّذِي يُرِيدُ الْعَفَافَ». [ئیمامی تیرمیزی و نەسائی و ئیبنوماجە گێڕاویانەتەوە].

واتە: خودای گەورە بە مافی داناوە لەسەر خۆی یارمەتیدانی سیٙ کەس:

یەکەم: موجاهید و تیکۆشەر لە ڕێی خودا.

دووەم: ئەو کۆیلەیەی لەلایەن گەورەکەیەوە نووسراوی ئازادبوونی پێدراوە بە پارە، ئەویش دەیهەوێ پارەکە بدات و ئازادبێت.

سێیەم: ئەو کەسەی هاوسەرگیری دەکات تا پاکیزە و داوێنپاک بێت.

✓چاوەڕێ مەکە شتە باشەکان بێنەڕێت، دەزانم خودا زۆر میهرەبانە، بەڵام چاوەڕێی یەکەمین هەنگاوەکانی خۆتبە.

✓هیچ کەسێك لە لوتکەوە دەست پێناکات، پێویستە لەسەرت ڕێگە ببڕیت بۆ گەیشتن پێی.

✓ژیانی هاوسەرداری، واتە: مەزنترین فێرگە، چونکە مرۆڤ تێیدا لە هەموو خراپەکانی دادەماڵدرێ و، کۆتایی بە هەموو خووە زیانبەخشەکانی دەهێنرێ.

بەڵێننامەی هاوسەرگیری

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُۥ وَقَدْ أَفْضَىٰ بَعْضُكُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ وَأَخَذْنَ مِنكُم مِّيثَٰقًا غَلِيظًا﴾. [سورەتی (النساء)، ئایەتی: (٢١)].

واتە: جا چۆن مارەییان لێ دەستێننەوە، لە کاتێکدا ئێوە چوونەتە لایان و سەرجێییتان لەگەڵدا کردوون، ئەوانیش (لە کاتی مارەکردنیاندا) بەڵێن و پەیمانێکی گەورەیان لێوەرگرتوون.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «أَحَقُّ مَا أَوْفَيْتُمْ مِنَ الشُّرُوطِ أَنْ تُوفُوا بِهِ، مَا اسْتَحْلَلْتُمْ بِهِ الْفُرُوجَ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: شایستەترین ئەو مەرجانەی کە پێویستە وەفاداربن بەرامبەریان و جێبەجێیان بکەن، ئەو مەرجانەن کە داوێنی هاوسەرەکانتان پێ حەڵاڵ کردووە.

هەروەها دەفەرمووێ: «فَاتَّقُوا اللَّهَ فِي النِّسَاءِ، فَإِنَّكُمْ أَخَذْتمُوهُنَّ بِأَمَانِ اللَّهِ، وَاسْتَحْلَلْتُمْ فُرُوجَهُنَّ بِكَلِمَةِ اللَّهِ». [ئیمامی موسلیم و ئیبنوحیببان گێڕاویانەتەوە].

واتە: لە خودا بترسن دەرباری هاوسەرەکانتان، چونکە

بێگومان ئێوە ئەوانتان وەک ئەمانەت و سپاردەی خودا وەرگرتووە و، داوێنی ئەوانتان بە وشەی خودا ـ کە وشەی (إنكاح ـ کردنە هاوسەر) و (تزويج ـ لێکجووتکردنە)ە ـ بۆ خۆتان حەڵاڵکردووە.

✓ژیانی هاوسەری، چەندە ئەو بنەمایانەی لەسەری پێکدێت پتەو و بەهێزبێت، ئەوەندە درێژخایەن دەبێت، گرنگترینی بنەماکانیش یەکێتی دڵ و دەروونە.

✓با خەڵك لە ناسینت پەشیمان نەبن، هەوڵبدە بۆ لە دەستدانت پەشیمان بن.

✓ئەو شتەی کە خۆت ناتەوێت بەرامبەرت بکرێت، بەرامبەر کەسانی دیکە مەیکە.

هاوسەرگیری سەرەداوی خۆشبەختی
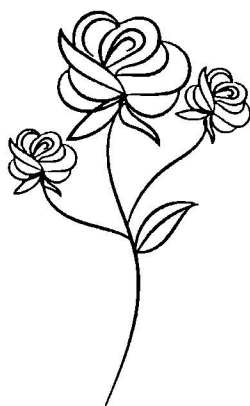
خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً ﴾. [سورەتی (الرعد)، ئایەتی: (٣٨)].

واتە: بێگومان پێش تۆ چەندین پێغەمبەرمان ڕەوانەکرد و، ژن و منداڵیشمان دابوونێ.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «أَرْبَعٌ مِنَ السَّعَادَةِ: الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ، وَالْمَسْكَنُ الْوَاسِعُ، وَالْجَارُ الصَّالِحُ، وَالْمَرْكَبُ الْهَنِيء». [ئیمامی ئیبنو حیببان و حاکیم و تەبەڕانی و بەیهەقی گێڕاویانەتەوە].

واتە: چوار شت هۆکاری خۆشبەختی مرۆڤن:

١. ژنێکی باش.

٢. خانوێکی فراوان.

٣. دراوسێکی چاک.

٤. ئامێرێکی گواستنەوی ساز و لەبار.

هەروەها دەفەرمووێ: «الدُّنْيَا مَتَاعٌ، وَخَيْرُ مَتَاعِ الدُّنْيَا: الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ». [ئیمامی موسلیم گێڕاوێتیەوە].

واتە: ژیانی دونیا خۆشی و ڕابواردنێکی کاتییە، بەڵام لە باشترین خۆشیەکانی دونیا بریتییە لە هاوسەرێکی چاک.

✓ناوبانگ کامەرانی بۆ من دەستەبەر نەکرد، بەڵام کاتێك هاوسەرگیریم کرد و خانمەکەمماڵێکی بۆ پێکهێنام، توانیم خۆشبەخت ببم.

✓ئەوانەی لە دەرەوەی خێزاندا بەدووی خۆشبەختیدا دەگەڕێن، واتە: خۆشبەختی ماڵەوەیان نەماوە، چونکە ئەگەر خۆشەویستی لە خێزانەکەیاندا ڕەنگ بداتەوە، خۆشبەختیش هەر لەوێ پەیدا دەکەن.

٢

ژن و مێردی بەختەوەر
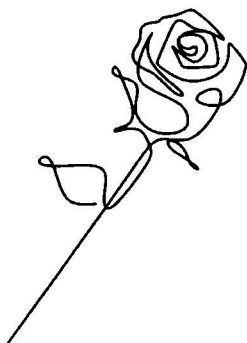
باشترین مێرد و باشترین ژن

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ﴾. [سوڕەتی (البقرة)، ئایەتی: (١٨٧)].

واتە: ژنەکانتان بەرگ و پۆشاک و پەرژینن بۆ ئێوە و، ئێوەیش بەرگ و پۆشاک و پەرژینن بۆ ژنەکانتان. (واتە: چۆن بەرگ و پۆشاک شەرمگا و عەیب و نهێنی دادەپۆشێ، دەبێ ژن و مێردیش ئەوا عەیب و نەهێنی یەکتری داپۆشن و ببنە پەرژین بۆ یەک).

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لأَهْلِهِ، وَأَنَا خَيْرُكُمْ لأَهْلِي». [ئیمامی تیرمیزی و ئیبنوماجە و داریمی گێڕاویانەتەوە].

واتە: باشترینتان باشترینتانە بۆ هاوسەرەکەی، بێگومان منیش لە هەمووتان باشترم بۆ هاوسەرەکانم.

هەروەها دەفەرمووێ: «خَيْرُ النِّسَاءِ الَّتِي إِذَا نَظَرْتَ إِلَيْهَا سَرَّتْكَ، وَإِذَا أَمَرْتَهَا أَطَاعَتْكَ، وَإِذَا غِبْتَ عَنْهَا حَفِظَتْكَ فِي مَالِكَ وَنَفْسِهَا». [ئیمامی ئیبنو جەریر و بەیهەقی گێڕاویانەتەوە].

واتە: باشترین ژن ئەو ژنەیە کاتێک تەماشتکرد دڵخۆشت بکات، کاتێکیش فەرمانت پێکرد بە قسەت بکات، کاتێکیش لە ماڵ نەبوویت و لەبەر چاوانی ون بوویت شکۆ و کەسایەتیت بپارێزت، هەم لەبارەی ماڵ و سامانتەوە هەم لەبارەی خۆیەوە.

✓مانگەکان و ساڵەکانی سەرەتای هاوسەرێتی زۆر گرنگن، چونکە ئەمە کاتی یەکناسین و دروستبوونی تێڕوانینەکانە بۆ یەکتری، ئەو هاوسەرانەی لەم کاتەدا لەیەکتری ناگەن، ئەوا ژیانی هاوسەرییان لە مەترسیدایە.

✓هیچ موسوڵمانێك موسوڵمانێکی باش نییە، هەتا مرۆڤێکی باش نەبێت.

✓چەند جوانە بەنێو خەڵکیدا گوزەر بکەیت و بۆنی ڕەوشتت لێبێت.

مافی ژن و مێرد لەسەر یەکتری
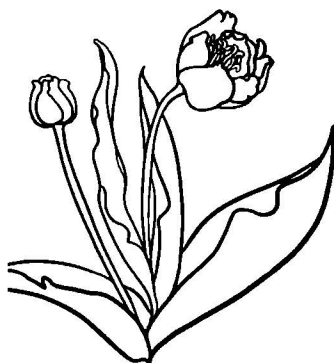
خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ ٱلَّذِى عَلَيْهِنَّ بِٱلْمَعْرُوفِ ۚ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ ۗ وَٱللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾.[سورەتی (البقرة)، ئایەتی: (٢٢٨)].

واتە: ژنان مافیان هەیە بەسەر مێردەکانیانەوە بەوێنە و ئەندازەی ئەو مافانەی کە مێردەکان هەیانە بەسەر ژنەکانیانەوە بە گوێرەی دەستوورێک کە پەسەندە لە ئیسلامدا، بەڵام پیاوان پلەیەک بەرزترن لەوان ئەوەش بەهۆی ئەوەوەیە کە خودا ئەرکی سەرپەرشتیکردن و بەڕێوەبردنی خێزانی خستۆتە سەریان، خوداش باڵادەستە بەسەر هەمواندا و دانایە لە دابەشکردنی ئەرک و مافەکاندا.

حەکیمی کوڕی موعاویە ـ خودا لێیان ڕازی بێ ـ لە باوکییەوە دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: چوومە خزمەتی پێغەمبەری خودا (ﷺ) وتم: ئەی پێغەمبەری خودا! هاوسەرەکانمان چ مافێکیان لەسەرمانە؟

فەرمووی: «أَنْ تُطْعِمَهَا إِذَا طَعِمْتَ، وَتَكْسُوهَا إِذَا اكْتَسَيْتَ، وَلا تَضْرِبِ الْوَجْهَ، وَلا تُقَبِّحْ، وَلا تَهْجُرْ إِلَّا فِي الْبَيْتِ». [ئیمامی أبوداوود و ئیبنوماجە و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: خواردەمەنی پێبدەیت و، پۆشتەی بکەیت بە گوێرەی توانا، نابێ لە ڕووخساری بدەیت و، جوێن و

قسەی ناشیرینی پێ بڵێیت، ناشبێ دەنگی لێوەربگریت و پشتی تێبکەیت تەنها لە نێو ژوور و جێگەی نووستن نەبێ.

هەروەها حوصەینی کوڕی میحصەن ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: پورێکم هاتە خزمەتی پێغەمبەری خودا (ﷺ) ، پێغەمبەر (ﷺ) پێی فەرموو: «أَذَاتُ زَوْجٍ أَنْتِ؟»، قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ: «كَيْفَ أَنْتِ لَهُ؟»، قَالَتْ: مَا آلُوهُ إِلَّا مَا عَجَزْتُ عَنْهُ. قَالَ: «انْظُرِي أَيْنَ أَنْتِ مِنْهُ، فَإِنَّهُ جَنَّتُكِ وَنَارُكِ». [ئیمامی ئەحمەد و تەبەڕانی گێڕاویانەتەوە].

واتە: خوشکم! هاوسەرت هەیە؟

وتی: بەڵێ.

فەرمووی: چۆنی بۆی؟

وتی: کەمتەرخەمی ناکەم لە خزمەتکردن و جێبەجێ کردنی مافەکانی، مەگەر شتێک لە توانامدا نەبێ.

فەرمووی: بیربکەوە بزانە تۆ لە ئاستی ئەودا چۆنی، چونکە ئەو بەهەشت و دۆزەخی تۆیە.

دروستکردنی خۆشەویستی

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ لَّقَدۡ كَانَ لَكُمۡ فِي رَسُولِ ٱللَّهِ أُسۡوَةٌ حَسَنَةٞ ﴾ . [سوڕەتی (الأحزاب)، ئایەتی: (٢١)].

واتە: بێگومان بۆ ئێوە لە پێغەمبەری خوادا (ﷺ) جوانترین و چاکترین نموونەی تەواو و ڕێکوپێک هەیە، تا چاوی لێبکەن و شوێنی بکەون.

١. زمانی قسە (خۆشمدەوێی، بە قوربانتبم) بەنموونە:

عەمری کوڕی عاص ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: کاتێک پێغەمبەری خودا (ﷺ) کردمی بە ئەمیری سوپای (ذات السلاسل)، پێش ئەوەی وەڕێکەوین چوومە خزمەتی و وتم: "أَيُّ النَّاسِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: «عَائِشَةُ»، قُلْتُ: مِنَ الرِّجَالِ؟ قَالَ: «أَبُوهَا»". [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: خۆشەویسترین کەس بەلاتەوە کێیە؟

فەرمووی: عائیشە!

وتم: مەبەستم لە پیاوان؟

فەرمووی: باوکی عائیشە (خەزوورم).

هەروەها پێغەمبەری خودا (ﷺ) بۆ خۆشەویستی ناوی خێزانەکانی کورت دەکردەوە، لەمبارەوە دایکی ئیمانداران

خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەمووی: «يَا عَائِشُ! هَذَا جِبْرِيلُ يُقْرِئُكِ السَّلاَمَ»، قُلْتُ: "وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ". [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: عایشێ! ئەمە حەزرەتی جیبریلە ـ سەلامی خودای لێبێ ـ سەلامت لێدەکات!

منیش وتم: سەلام و ڕەحمەتی خودا لەویش بێ.

٢. زمانی جەستە(خەندە، لەئامێزگرتن، ماچ) بەنموونە:

دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە و خاتوو حەفصە ـ خودا لێیان ڕازی بێ ـ دەگێڕنەوە و دەفەرموون: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يُقَبِّلُ، وَهُوَ صَائِمٌ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) هاوسەرەکانی خۆی ماچ دەکرد، تەنانەت بە زمانی بەڕۆژووشەوە.

٣. زمانی دیاری:

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «تَهَادَوْا تَحَابُّوا». [ئیمامی بوخاری لە (الأدب المفرد) و، بەیهەقی و مالیک گێڕاویانەتەوە].

واتە: دیاری بدەن بەیەک، یەکتریتان خۆشدەوێ.

٤. پێبەخشینی کات:

دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: ڕۆژی جەژن بوو، حەبەشییەکان لەنێو مزگەوتدا بە ڕمەکانیان یارییان دەکرد، پێغەمبەری خودا (ﷺ) بانگی کردم و فەرمووی: سپیلکەڵە گیان! حەزدەکەی تەماشایان بکەی؟

وتم: بەڵێ.

فەرمووی: "دە وەرە پاش من"، جا شانی بۆ نەوی کردم و منیش چەناگەم لەسەر شانی دانا و ڕوومەتیشم نووساند بە ڕوومەتیەوە و، لە نێوانی گوێ و شانیەوە تەماشام دەکردن، ناوەناوە دەیفەرموو: ئەی عائیشە! بەسە؟

منیش دەموت: نا، جارێ پەلە مەکە، هەرچەند من حەزم لە تەماشاکردنیان نەبوو، بەڵام بۆیە وامدەکرد تا بزانم پلەوپایەم لای جەنابیان چەندە و چەندەی خۆشدەوێم! ئیتر بەردەوامبووم هەتا وەڕەزبووم و، زانیم کە پێغەمبەریش (ﷺ) پێیەکانی سڕ بوون و ئەڵوگۆڕیان پێدەکات، جا فەرمووی: ئێستا بەسە؟!

وتم: بەڵێ.

فەرمووی: دەبڕۆ، خوا ئاگادارت بێ. [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

هەر خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: جارێک لەگەڵ پێغەمبەردا (ﷺ) چوومە سەفەر، لەو کاتەدا گەنج بووم و هێشتا قەڵەو نەبووبووم، بەخەڵکەکەی فەرموو: «تَقَدَّمُوا ـ پێشکەون».

ئەوانیش پێشکەوتن و بەتەنها جێیانهێشتین، ئەنجا فەرمووی: «تَعَالِي حَتَّى أُسَابِقَكِ ـ وەرە با پێشبڕکێ بکەین»، منیش پێشبڕکێم لەگەڵ کرد و لێمبردەوە، هیچ دەنگی نەکرد.

تا ڕۆژگار تێپەڕی و گەورە و قەڵەو بووم، دیسان سەفەرێک هاتە پێشەوە و من لەگەڵیدا دەرچووم، جا بەخەڵکەکەی فەرموو: «تَقَدَّمُوا ـ ئێوە لە پێش ئێمەوە بڕۆن».

ئەوانیش پێشکەوتن، ئەنجا فەرمووی: «تَعَالِي حَتَّى أُسَابِقَكِ ـ وەرە با پێشبڕکێ بکەین»، منیش پێشبڕکێم لەگەڵ کرد و لێی بردمەوە، جا دەستیکردە پێکەنین و فەرمووی: «هَذِهِ بِتِلْكَ ـ ئەمە لە جیاتی جارەکەی پێشوو(پاک لە پاک)». [ئیمامی ئیبنوماجە و ئەبوداوود و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

٥. ڕێزگرتن و بایەخپێدان:

ئەنەسی کوڕی مالیک ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: پێغەمبەری خودا (ﷺ) درواسێیەکی فارسی هەبوو، دەستاو و خواردنی زۆر خۆشبوو، جارێک خواردنێکی خۆشی بۆ پێغەمبەری خودا (ﷺ) دروستکرد، پاشان هاتە خزمەتی و داوای لێکرد

تەشریفیان بهێنن بۆ ماڵی ئەوان، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: (عائیشە)ش لەگەڵ خۆم بێنم؟

کابرا وتی: نا.

پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: کەواتە من ناهێم.

کابرا ڕۆیشتەوە ماڵ و، دوای تۆزێک هاتەوە و بۆ جاری دووەم داوای لە پێغەمبەر (ﷺ) کرد تەشریف بێنێ بۆ ماڵی ئەوان، پێغەمبەر (ﷺ) دووبارە فەرمووی: (عائیشە)ش لەگەڵ خۆم بێنم؟

کابرا وتی: نا.

پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: کەواتە منیش ناهێم.

کابرا ڕۆیشتەوە ماڵ و، دوای تۆزێک هاتەوە و بۆ جاری سێهەم داوای لە پێغەمبەر (ﷺ) کرد تەشریف بێنێ بۆ ماڵی ئەوان، پێغەمبەر (ﷺ) سێبارە فەرمووی: (عائیشە)ش لەگەڵ خۆم بێنم؟

کابرا وتی: بەڵێ.

ئیتر پێغەمبەری خودا (ﷺ) لەگەڵ خاتوو عائیشە ـ خوا لێی ڕازی بێ ـ هەستان پێکەوە کەوتنەڕێ بە خۆشیی و شانبەشانی یەکتری تا گەیشتنە ماڵی کابرا. [ئیمامی موسلیم و ئەحمەد و نەسائی و داریمی گێڕاویانەتەوە].

هەر ئەنەسی کوڕی مالیک ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: "رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) ، يُحَوِّي لَهَا وَرَاءَهُ بِعَبَاءَةٍ، ثُمَّ يَجْلِسُ عِنْدَ بَعِيرِهِ فَيَضَعُ رُكْبَتَهُ، فَتَضَعُ صَفِيَّةُ رِجْلَهَا عَلَى رُكْبَتِهِ حَتَّى تَرْكَبَ". [ئیمامی بوخاری و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: بینیم پێغەمبەری خودا (ﷺ) پۆشاکێکی دەدا بەسەر پشتی حوشترەکەی خاتوو صەفییەدا ـ خوا لێی ڕازی بێ ـ پاشان لەلای حوشترەکەی دادەنیشت و ئەژنۆی خۆی بۆ دادەنا، خاتوو صەفییەش پێی خۆی لەسەر ئەژنۆی پێغەمبەر (ﷺ) دادەنا و سەردەکەوت.

هەروەها دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێت ـ دەفەرمووێ: "كُنْتُ أُطَيِّبُ النَّبِيَّ (ﷺ) بِأَطْيَبِ مَا يَجِدُ، حَتَّى أَجِدَ وَبِيصَ الطِّيبِ فِي رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ". [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: من بۆنم لە پێغەمبەر (ﷺ) دەدا بە بۆنخۆشترین بۆنەکانی، هەتا شۆقی بۆنەکەم لە نێو سەر و ڕیشیدا دەبینی.

ئەگەر هاوسەران یەکتریان خۆشبوێت، لە هەموو هەڵەیەکی یەکتر دەبوورن، بەڵام ئەگەر یەکتریان خۆشنەوێت ڕەخنە لە هەموو شتێکی یەکتری دەگرن، کەواتە ئەرکی هاوسەران ئەوەیە خۆیان لای یەکتری خۆشەویست بکەن.

گەورەترین بەخشین

خودای گەورە دەفەرموویێ: ﴿لِيُنفِقۡ ذُو سَعَةٖ مِّن سَعَتِهِۦۖ وَمَن قُدِرَ عَلَيۡهِ رِزۡقُهُۥ فَلۡيُنفِقۡ مِمَّآ ءَاتَىٰهُ ٱللَّهُۚ لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِلَّا مَآ ءَاتَىٰهَا﴾. [سورەتی (الطلاق)، ئایەتی: (٧)].

واتە: جا ئەو پیاوەی گوزەرانخۆش و دەولەمەندە با بەپێی دەولەمەندیی خۆی مەسرەف و بژێویی بدات بە خێزانی، ئەوەیش کە دەستکورت و هەژارە با بەپێی ئەوەی کە خودا پێیداوە مەسرەف و بژێویی بدات بە خێزانی، چونکە خودا بەگوێرەی توانا و دارایی هەرکەسێک داوای مەسرەف و بژێویی دەکات.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرموویێ: «دِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَدِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ فِي رَقَبَةٍ، وَدِينَارٌ تَصَدَّقْتَ بِهِ عَلَى مِسْكِينٍ، وَدِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ. أَعْظَمُهَا أَجْراً الَّذِي أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ». [ئیمامی موسلیم و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: دینارێک لەڕێی خوادا بتبەخشییێ، دینارێکیش بۆ ئازادکردنی کۆیلەیەکت بەخشییێ، دینارێکی تریش بە هەژارێکت بەخشییێ، دینارێکیش بە خێزانەکەتت بەخشییێ، لە هەموویان گەورەتر و خێرتر ئەوەیانە کە بە خێزانەکەتت بەخشیوە.

هەروەها بیلالی کوڕی ڕەباح ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: زەینەبی ژنی عەبدوڵڵای کوڕی مەسعود ـ خودا لێیان ڕازی بێ ـ هات و وتی: ئەی بیلال! پرسیارم بۆ لە پێغەمبەر (ﷺ) بکە، ئایا بۆم دروستە زەکاتی خۆم بدەم بە عەبدوڵڵای مێردم و ئەو منداڵە بێباوکانەی لەژێر سەرپەرشتی مندان؟

منیش پرسیارم بۆ کرد، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: «نَعَمْ، وَلَهَا أَجْرَانِ: أَجْرُ الْقَرَابَةِ، وَأَجْرُ الصَّدَقَةِ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: بەڵێ بۆی دروستە و دوو پاداشتیشی بۆ دەنووسرێ: ١.پاداشتی خزمایەتی. ٢. پاداشتی زەکات و بەخشین.

پێویستە بەخێوکاری خێزان سەر لە کاروباری ئابووری ماڵەکەی دەربکات و، خەرجییەکانی بە وریاییەکی زۆرەوە ڕێکبخات، ئەگەرنا تێکچوونی باری ئابووری خێزان کۆتاییەکی ترسناکی هەیە.

قەناعەت و شوکرانەبێژی
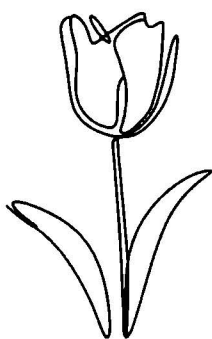
خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴾.
[سورەتی (طه)، ئایەتی: (١٣١)].

واتە: چاو مەبڕە ئەو ناز و نیعمەتەی داومانە بە هەندێ خەڵک، لە جوانی و خۆشییەکانی دونیا، بۆیە داومانن تا تاقییانبکەینەوە، بێگومان ڕزق و ڕۆزی پەروەردگارت زۆر باشتر و بەردەوامترە.

عوروەی کوڕی زوبەیر ـ خودا لێیان ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: پورم خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەیفەرموو: **"وَاللَّهِ، يَا ابْنَ أُخْتِي! إِنْ كُنَّا لَنَنْظُرُ إِلَى الْهِلالِ ثُمَّ الْهِلالِ ثُمَّ الْهِلالِ، ثَلاَثَةَ أَهِلَّةٍ فِي شَهْرَيْنِ، وَمَا أُوقِدَتْ فِي أَبْيَاتِ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) نَارٌ"، فَقُلْتُ: يَا خَالَةُ، مَا كَانَ يُعِيشُكُمْ؟ قَالَتِ: "الأَسْوَدَانِ، التَّمْرُ وَالْمَاءُ، إِلَّا أَنَّهُ قَدْ كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) جِيرَانٌ مِنَ الأَنْصَارِ وكَانَتْ لَهُمْ مَنَائِحُ، فَكَانُوا يُرْسِلُونَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) مِنْ أَلْبَانِهَا، فَيَسْقِينَاهُ".**

[ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واته: ئەی خوشکەزام! سوێند بەخودا، جاری وابووە سێ مانگی یەکشەوەمان لەسەریەک بینیوە، کە ڕێک دەکاتە دوو مانگی تەواو، لەم ماوەیەدا ئاگر لە ماڵی هاوسەرەکانی پێغەمبەری خوا (ﷺ) نەکراوەتەوە.

منیش وتم: پورێ! ئەی بەچی دەژیان؟

فەرمووی: خورما و ئاو، بەڵام چەند ماڵێکی مەدینەیی دراوسێی پێغەمبەری خودا (ﷺ) بوون، ئاژەڵی شیردەریان هەبوو، جا لە شیرەکەیان بەشیان بۆ پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەنارد، ئەویش دەرخواردی ئێمەی دەدا.

هەروەها دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: جارێک پێغەمبەری خودا (ﷺ) هاتەوە ماڵ، بینی لەتکە نانێک لەوێ کەوتووە، ئەویش دەمودەست هەڵیگرتەوە و سڕییەوە و، پاشان خواردی، جا فەرمووی: «**يَا عَائِشَةُ! أَحْسِنِي جِوَارَ نِعَمِ اللَّهِ تَعَالَى، فَإِنَّهَا قَلَّ مَا نَفَرَتْ مِنْ أَهْلِ بَيْتٍ فَكَادَتْ أَنْ تَرْجِعَ إِلَيْهِمْ**». [ئیمامی ئەبو یەعلا و بەیهەقی و تەبەڕانی و ئیبنوماجە گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەی عائیشە! لە ئاستی ناز و نیعمەتی خودای گەورەدا مامەڵەت جوان بێت، چونکە کاتێک لەماڵێک ڕۆیشت، زۆر بە زەحمەت دەگەڕێتەوە لایان.

هەر لەمبارەوە ئەنەسی کوڕی مالیک ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: "أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ إِذَا أَكَلَ طَعَاماً لَعِقَ أَصَابِعَهُ الثَّلاثَ، وَقَالَ: «إِذَا سَقَطَتْ لُقْمَةُ أَحَدِكُمْ فَلْيُمِطْ عَنْهَا الأَذَى، وَلْيَأْكُلْهَا، وَلا يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ»، وَأَمَرَنَا أَنْ نَسْلُتَ الْقَصْعَةَ، وَقَالَ: «فَإِنَّكُمْ لا تَدْرُونَ فِي أَيِّ طَعَامِكُمُ الْبَرَكَةُ»". [ئیمامی موسلیم و ئەبوداوود و تیرمیزی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: بێگومان پێغەمبەری خودا (ﷺ) کاتێک نانی دەخوارد هەر سێ پەنجەکانی خۆی دەلێستەوە و، دەیفەرموو: «هەر کاتێک پاروویەکتان لێ بەربۆوە، پاکی بکەنەوە و بیخۆن و، بۆ شەیتانی لێمەگەڕێن»، هەروەها فەرمانی پێکردین کە قاپ و دەفرەکانمان پاک بکەینەوە و هیچیان تێدا نەهێڵینەوە و، دەیفەرموو: «چونکە ئێوە نازانن پیتوبەرەکەت لە چ بەشێکی خواردنەکانتاندایە».

✓سوپاسگوزاری، ڕۆژی ڕۆژییەکانە، هەر کەسێك دەست بە پارەوە بگرێت بەرەکەتی بەسەردا دەڕژێ و، کێشەی گوزەرانی نابێ.

✓بەراوردکردنی ژیانی خۆت بە ژیانی کەسێکی تر، ئاسانترین ڕێگەیە بۆ تووشبوون بە خەمۆکی.

پێکەوە نانخواردن

خودای گەورە دەفەرموویێ: ﴿وَقُلْنَا يَـٰٓـَٔادَمُ ٱسْكُنْ أَنتَ وَزَوْجُكَ ٱلْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَـٰذِهِ ٱلشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ ٱلظَّـٰلِمِينَ﴾. [سورەتی (البقرة)، ئایەتی:(٣٥)].

واتە: وتمان: ئەی ئادەم! خۆت و (حەووا)ی هاوسەرت پێکەوە لەم بەهەشتەدا دانیشن و، هەر پێکەوەش لەهەر شوێنێکی ئارەزووتان لێیەتی بەتێری لە خواردەمەنی بەهەشت بخۆن، بەڵام نەکەن لەم درەختە (هەروەها گشت حەڕامکراوەکان بۆ هاوسەران) نزیک ببنەوە، ئەگینا دەچنە ڕیزی ستەمارانەوە و (ژیانتان لێ تێکدەچێ و لێتان دەبێتە ژان).

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرموویێ: «طَعَامُ الْوَاحِدِ يَكْفِي الاِثْنَيْنِ، وَطَعَامُ الاِثْنَيْنِ يَكْفِي الأَرْبَعَةَ، وَطَعَامُ الأَرْبَعَةِ يَكْفِي الثَّمَانِيَةَ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: (ئەگەر پێکەوە نان بخۆن، ئەوە خودا بەرەکەتی تێدەخات و) خواردنی یەک کەس بەشی دوان و، دوان بەشی چواران و، چواران بەشی هەشتان دەکات.

هەر لەمبارەوە وەحشی کوڕی حەرب ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرموویێ: "أَنَّ أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّا نَأْكُلُ وَلا نَشْبَعُ. قَالَ: «فَلَعَلَّكُمْ

تَأْكُلُونَ مُتَفَرِّقِينَ؟»، قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: «فَاجْتَمِعُوا عَلَى طَعَامِكُمْ، وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ، يُبَارَكْ لَكُمْ فِيهِ»". [ئیمامی ئەحمەد و ئەبوداوود و ئیبنوماجە گێڕاویانەتەوە].

واتە: هاوەڵانی پێغەمبەری خودا (ﷺ)، وتیان: ئەی پێغەمبەری خودا! ئێمە زۆر دەخۆین و تێرنابین!

فەرمووی: پێدەچێ بەجیاجیا نان بخۆن؟

وتیان: بەڵێ.

فەرمووی: پێکەوە لەسەر یەک خوان و سفرە نان بخۆن و، هەمووشتان لەسەرەتادا (بسم الله) بکەن، خودا پیتوبەرەکەتی تێدەخات.

قەناعەت بکەن بەو خۆشییەی لە بازنەیەکی شەرعیدا دەستتان دەکەوێت، قسەیەکی خۆش لەگەڵ ڕۆڵە دڵپاکەکانتان لە سەد فیلم و سینەما باشترە، بشزانن کە خۆشی ڕاستەقینەی ژیانی دونیا تەنها لە چوارچێوەی ئیماندایە.

پرس و ڕاوێژکردن بەیەکتری

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ﴾. [سوڕەتی (الشوری)، ئایەتی: (٣٨)].

واتە: کاروباری نێوخۆیان بە پرس و ڕاوێژ و گوێ بۆ یەکتر شلکردن بەڕێوەدەبەن.

کاتێک پێغەمبەری خودا (ﷺ) بۆ یەکەمجار لە نێو ئەشکەوتی (حیراء) دا حەزرەتی جیبریل ـ سەلامی خودای لێبێ ـ هاتە لای و پەیامی خودای گەورەی بۆ هێنا، پێغەمبەری خودا (ﷺ) زۆر ترسا و لەرز هەموو گیانی داگرت، بۆیە بەخێرایی گەڕایەوە لای دایکی ئیمانداران خاتوو خەدیجەی هاوسەری ـ خوا لێی ڕازی بێ ـ، فەرمووی: دامپۆشن، دامپۆشن.

ئەوانیش جوان دایانپۆشت، تا کاتێک ئارامبۆوە، جا لە سەرەتاوە باسەکەی بۆ خاتوو خەدیجە گێڕایەوە و، فەرمووی: خەدیجە گیان! زۆر دەترسم تووشی بەڵایەک ببم!

خاتوو خەدیجە فەرمووی: "كَلاَّ أَبْشِرْ، وَاللَّهِ لا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَداً، إِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ، وَتَصْدُقُ الْحَدِيثَ، وَتَحْمِلُ الْكَلَّ، وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ، وَتَقْرِي الضَّيْفَ، وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ". [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: نەخێر، مزگێنی بێ، سوێند بەخودا قەت خودای گەورە شەرمەزارت ناکات و ڕووت لێوەرناگێڕێ، چونکە تۆ پەیوەندی خزمایەتی دەگەیەنیت، قسەی ڕاست دەڵێیت، باری گرانی سەرشانی خەڵک سووک دەکەیت، هاوکاری نەداران دەکەیت، ڕێز لە میوان دەگریت، بەشداری هەموو کارێکی ڕاست و چاکی نێو کۆمەڵگا دەکەیت!

هەر لەمبارەوە پێغەمبەری خودا (ﷺ) لە واژۆکردنی

ڕێککەوتننامەی (حودەیبییە)، بانگی ڕاهێشت بە نێو هاوەڵانیدا و فەرمووی: خەڵکینە! ئەو ئاژەڵانەی هێناوتانە لە (مەککە)دا بیکەنە قوربانی، هەر لێرە بیکەنە قوربانی و سەریشتان بتاشن!

مەبەستی پێغەمبەری خودا (ﷺ) ئەوەبوو کە خوای گەورە عەمرەکەی لێوەرگرتوون، بەڵام هاوەڵان ئەوەندە تامەزرۆ بوون بۆ دیداری کەعبە و تەوافکردن و عومرەکردن، کەس لە جێی خۆی نەبزووت و هەڵنەستا فەرمانەکەی پێغەمبەر (ﷺ) جێبەجێ بکات، دیسان پێغەمبەر (ﷺ) فەرمانەکەی دووبارە کردەوە، کەچی ئەمجارەش کەس هەڵنەستا، بۆ جاری سێیەمیش دووباری کردەوە، دیسان کەس لە جێی خۆی نەبزووت و بە قسەی نەکرد!

پێغەمبەری خودا (ﷺ) بە نیگەرانییەوە هاتە لای دایکی ئیمانداران ئوم سەلەمە ـ خوا لێی ڕازی بێ ـ پرس و ڕاوێژی پێکرد و فەرمووی: ئوم سەلەمە! ئەوە ئەو خەڵکە چییان لێ قەوماوە؟ بۆ وا دەکەن؟!

ئوم سەلەمە فەرمووی: ئەی پێغەمبەری خودا! حەزدەکەی بە قسەت بکەن؟ بڕۆ لەگەڵ کەسیاندا قسە مەکە، سەرەتا خۆت هەستە ئەو ئاژەڵەی لەگەڵ خۆت هێناوتە بۆ قوربانی، سەری ببڕە و سەری خۆشت بتاشە، لێمڕوونە ئەگەر خۆت ئەو کارە جێبەجێ بکەی، ئەوانیش وەک تۆ جێبەجێی دەکەن!

پێغەمبەری خودا (ﷺ) هەستا و قسەی لەگەڵ کەسدا نەکرد و ئاژەڵەکەی خۆی سەربڕی و سەری خۆی تاشی، کاتێک هاوەڵان ئەوەیان بینی، دەستبەجێ هەموویان هەستان و ئاژەڵی خۆیان سەربڕی و سەری خۆشیان تاشی. [ئیمامی بوخاری و ئەبوداوود و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

شیرینترین گفتوگۆ، گفتوگۆی نێوان هاوسەرانە، چونکە وتەکانیان لە دڵەوە دەردەچێ و فێڵ و درۆی تێدا نییە.

خۆجوانکردن، نەك خۆگۆڕین

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ خُذُواْ زِينَتَكُمۡ عِندَ كُلِّ مَسۡجِدٖ﴾. [سوڕەتی (الأعراف)، ئایەتی: (٣١)].

واتە: ئەی نەوەکانی ئادەم! جوانی خۆتان ڕابگرن (پۆشاکی پاک و جوان لەبەربکەن، بۆنتان خۆشبکەن لەهەموو کاتێکدا، بە تایبەت) لە کاتی هەموو نوێژ و چوونە مزگەوتێک.

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَلَأُضِلَّنَّهُمۡ وَلَأُمَنِّيَنَّهُمۡ وَلَأٓمُرَنَّهُمۡ ...فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلۡقَ ٱللَّهِۚ وَمَن يَتَّخِذِ ٱلشَّيۡطَٰنَ وَلِيّٗا مِّن دُونِ ٱللَّهِ فَقَدۡ خَسِرَ خُسۡرَانٗا مُّبِينٗا﴾. [سوڕەتی (النساء)، ئایەتی: (١١٩)].

واتە: شەیتان دەڵێ: سوێندبێت بە تۆ گومڕایان دەکەم و بە ئاوات و خەیاڵی پوچەوە سەرگەرمیان دەکەم، خۆم فەرمانیان پێدەدەم و هانیان دەدەم نەخش و نیگاری خودا بگۆڕن و دەستکاریی بکەن، ئەوجا ئەوانیش بە گوێم دەکەن و نەخش و نیگاری خودا دەگۆڕن و دەستکاریی دەکەن، جا ئەوەی لە جیاتی خودا شەیتان بکاتە دۆست و پشتیوانی خۆی، ئەوە بەڕاستی دووچاری زیان و زەرەرێکی گەورە و ئاشکرا بووە.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «إِذَا قَدِمَ أَحَدُكُمْ لَيْلاً، فَلا يَأْتِيَنَّ أَهْلَهُ طُرُوقاً، حَتَّى تَسْتَحِدَّ الْمُغِيبَةُ، وَتَمْتَشِطَ الشَّعِثَةُ». [ئیمامی موسلیم گێڕاوێتیەوە].

واتە: هەرکاتێک بەشەو لەسەفەر گەڕانەوە، لەناکاو و بێ ئاگادارکردنەوە مەڕۆنە لای هاوسەرەکانتان، بەڵکو ئاگاریان بکەنەوە تا ئەوانیش خۆیان پاک بکەنەوە و سەریان شانە بکەن.

هەروەها دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خوا لێی ڕازی

بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: "دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَرَأَى فِي يَدَيَّ فَتَخَاتٍ من وَرِقٍ، فَقَالَ: «مَا هَذَا يَا عَائِشَةُ؟»، فَقُلْتُ: صَنَعْتُهُنَّ أَتَزَيَّنُ لَكَ بِهِنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ!". [ئیمامی ئەبوداوود و حاکیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) هاتەلام و، چەند ئەنگوستیلەیەکی گەورەی زیوی لەدەستمدا بینی، فەرمووی: ئەی عائیشە! ئەمانە چین؟ بۆ چیتن؟!

وتم: ئەی پێغەمبەری خودا! ئەم ئەنگوستیلانەم دروستکردوون تا خۆم بۆ تۆ جوان بکەم!

عەبدوڵڵای کوڕی مەسعوود ـ خودا لێی ڕازی بێت ـ دەفەرمووێ: «لَعَنَ اللَّهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ، وَالنَّامِصَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ، وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ، المُغَيِّرَاتِ خَلْقَ اللهِ، ما لِي لا أَلْعَنُ مَنْ لَعَنَهُ رَسولُ اللَّهِ (ﷺ) ، وَهُوَ فِي كِتَابِ اللَّهِ؟!». [ئیمامی: بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: خودا نەفرەتی کردووە لە خاڵکوت و خاڵبۆکوتراو، لەوانەش بڕۆ هەڵدەگرن و بڕۆیان بۆ هەڵدەگیرێت، ئەوانەش کە بۆ جوانی ددانیان باریک و شاش دەکەن، ئەمانە هەموویان بەم دەستکاری کردنەی خۆیان نەخش و نیگار و دەستووری خودا دەگۆڕن. جا من چیم نەفرەت لە کەسانێک نەکەم کە پێغەمبەری خودا (ﷺ) نەفرەتی لێکردوون، سەرەڕای ئەوەش ئەمە لە قورئانیشدا هاتووە؟!

✓خێزان، کۆشکێکە تەنانەت پاشاکانیش ناتوانن بچنە نێوی، چونکە بە پەرژینی خۆشەویستی دەورە دراوە.

✓لە سەختترین شوێنی زەویدا، خۆشەویستی دەتوانێت ڕێگە بدۆزێتەوە..

گاڵته و دەستبازی کردن

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ ٱللَّهِ ٱلَّتِىٓ أَخْرَجَ لِعِبَادِهِۦ ﴾. [سورەتی (الأعراف)، ئایەتی: (٣٢)].

واتە: بڵێ ئەوە کێیە ئەو خۆشیی و جوانییانەی حەرام کردووە کە خودای گەورە بۆ بەندەکانی بەدیهێناوە؟!

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «كُلُّ شَيْءٍ لَيْسَ فِيهِ ذِكْرُ اللَّهِ فَهُوَ لَغْوٌ وَلَهْوٌ، إِلَّا أَرْبَعَ خِصَالٍ: مُلاعَبَةُ الرَّجُلِ امْرَأَتَهُ، وَتَأْدِيبُهُ فَرَسَهُ، وَمَشْيُهُ بَيْنَ الْغَرَضَيْنِ، وَتَعْلِيمُهُ السِّبَاحَةَ». [ئیمامی نەسائی و بەززار و تەبەرانی گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر شتێک کە دەکرێ گەر یاد و زیکری خودای تێدا نەبێ ئەوە پووچ و بێکەڵکە، تەنها چوار شت نەبێ: ١. گاڵتە و دەستبازی پیاو لەگەڵ ژنەکەی. ٢. ڕاهێنان و پەروەردەکردنی ئەسپ. ٣. پێشبڕکێ و ڕۆیشتن لە نێوان دوو نیشانە و ئامانج. ٤.خەڵک فێری مەلەوانیکردن.

هەر لەمبارەوە جابیری کوڕی عەبدوڵڵا ـ خودا لێیان ڕازی بێت ـ دەفەرمووێ: پێغەمبەری خودا (ﷺ) پێمی فەرموو: ئەی جابر! ئەرێ ژنت نەهێنا؟

وتم: بەڵێ.

فەرمووی: کچە یان بێوەژنە؟

وتم: بێوەژنە

فەرمووی: «هَلاَّ بِكْراً، تُلاعِبُكَ وَتُلاعِبُها، وتُضَاحِكُكَ وَتُضَاحِكُهَا». [ئیمامی بوخاری و موسلیم و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: خۆزگە کچت هێنابایە، تا گاڵتە و دەستبازی لەگەڵت بکردایە و تۆش گاڵتە و دەستبازیت لەگەڵی بکردایە، هەروەها تا بتیهێنایە پێکەنین و تۆش ئەوت بهێنایەتە پێکەنین.

✓هیچ هێز و خۆشییەك نییە بگاتە ئاستی تێڕوانینە دڵسۆزانەکانی دوو هاوسەر بۆ یەکتری و، وتە شیرین و، دیارییە جوان و، دەستلێدانە هەست بزوێنەکانیان.

✓کردارەکان لە وشەکان بەرزتر قسە دەکەن و، دەنگیان بەرزترە.

سەرجێی هاوسەرێتی و بابەتەکانی

١. گرنگی سەرجێی:

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «وَفِي بُضْعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَيَأْتِي أَحَدُنَا شَهْوَتَهُ وَيَكُونُ لَهُ فِيهَا أَجْرٌ؟! قَالَ: «أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِي حَرَامٍ، أَكَانَ عَلَيْهِ وِزْرٌ؟ فَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِي الْحَلَالِ، كَانَ لَهُ أَجْرٌ». [ئیمامی موسلیم و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: بەهۆی سەرجێی و جوتبوونی هەر یەکێکتان لەگەڵ هاوسەرەکانتان خێرتان دەگاتێ.

هاوەڵان وتیان: ئەی پێغەمبەری خودا! ئێمە بۆ تێرکردنی ئارەزووی خۆمان ئەم کارە دەکەین، چۆن خێرمان دەگاتێ؟!

فەرمووی: پێمبڵێن: ئەگەر کەسێک ئەم ئارەزووەی خۆی بە حەڕامی تێر بکات ئایە گوناحی ناگاتێ؟ هەر بەم جۆرە کاتێک بە حەڵاڵی تێری دەکات خێری دەگاتێ و پاداشتی هەیە.

٢. نزای سەرجێی:

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْتِيَ أَهْلَهُ، قَالَ: "بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ، وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا"، فَإِنَّهُ إِنْ يُقَدَّرْ بَيْنَهُمَا وَلَدٌ فِي ذَلِكَ، لَمْ يَضُرَّهُ شَيْطَانٌ أَبَداً». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: بێگومان ئەگەر هەر یەکێتان کاتێک ویستی سەرجێی لەگەڵ هاوسەرکەیدا بکات، لە پێشدا وتی: (بەناوی خودا،

خودایە گیان! ئێمە و ئەو منداڵەش کە پێمان دەبەخشی بپارێزە لە شەیتان)، ئەوە ئەگەر لەم سەرجێییەوە منداڵێکیان پێدرا، هەرگیز هیچ شەیتانێک ناتوانێ زیانی لێ بدات.

٣. پاراستنی نهێنی سەرجێی:

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «إِنَّ مِنْ أَشَرِّ النَّاسِ عِنْدَ اللهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ الرَّجُلَ يُفْضِي إِلَى الْمَرْأَةِ وَتُفْضِي إِلَيْهِ، ثُمَّ يَنْشُرُ سِرَّهَا». [ئیمامی موسلیم گێڕاویتیەوە].

واتە: بەڕاستی خراپترین جێگە لە ڕۆژی قیامەتدا بۆ ئەو پیاوە یان بۆ ئەو ئافرەتەیە کە لەگەڵ هاوسەری حەڵاڵی خۆیدا سەرجێیی دەکات، پاشان ئەو نهێنییە بڵاودەکاتەوە.

٤. دەستنوێژگرتن لە نێوان دوو سەرجێیدا:

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ أَهْلَهُ، ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يَعُودَ، فَلْيَتَوَضَّأْ». [ئیمامی موسلیم و ئەبوداوود و تیرمیزی و نەسائی و ئیبنوماجە و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر یەکێکتان سەرجێی لەگەڵ هاوسەری خۆیدا کرد، پاشان ویستی دووبارەی بکاتەوە، با دەستنوێژ بگرێ.

٥. دەستنوێژگرتن پێش نووستن و نانخواردن:

دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: "كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا كَانَ جُنُباً، فَأَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ أَوْ يَنَامَ، تَوَضَّأَ وُضُوءَهُ لِلصَّلاةِ". [ئیمامی موسلیم و ئەبوداوود و نەسائی و

ئیبنوماجە و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر کاتێک پێغەمبەری خودا (ﷺ) لەشگران بوایە و بیویستبایە شتێک بخوات یان بخەوێت، ئەوە دەستنوێژی هەڵدەگرت وەک دەستنوێژگرتن بۆ نوێژ.

٦. پێویستبوونی خۆشتن:

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «إِذَا جَلَسَ بَيْنَ شُعَبِهَا الأَرْبَعِ، ثُمَّ جَهَدَهَا، فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەرکاتێک پیاو لە نێوان چوار پەلی ژن دانیشت، ئەنجا ئەندامی نێرینەی خۆی بردە ژوورەوە، ئەوە خۆشتن لەسەر هەردووکیان پێویست دەبێ، هەرچەند ئاویشیان نەیەتەوە.

هەر لەمبارەوە دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: پیاوێک پرسیاری لە پێغەمبەری خودا (ﷺ) کرد، دەربارەی پیاوێک سەرجێی لەگەڵ ژنی خۆیدا دەکات، پاشان وازدەهێنێ پێش ئەوەی ئاوی بێتەوە، ئایا پێوستە خۆیان بشۆن؟ فەرمووی: «إِنِّي لأَفْعَلُ ذَلِكَ أَنَا وَهَذِهِ، ثُمَّ نَغْتَسِلُ». [ئیمامی موسلیم گێڕاوێتیەوە].

واتە: من و عائیشە ئەمە دەکەین، پاشان خۆمان دەشۆین.

هەروەها دایکی ئیمانداران ئوم سەلەمە ـ خوا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: دایکی سولەیم هاتە خزمەتی پێغەمبەری خودا (ﷺ)، وتی: ئەی پێغەمبەری خودا! بێگومان خوا شەرم لە ڕاگەیاندن و ڕوونکردنەوەی حەق ناکات، ئایا ژن پێویستە

لەسەری خۆی بشوات کاتێک لەخەودا ببینێ جیماع و سەرجێیی دەکات؟ فەرمووی: «نَعَمْ، إِذَا رَأَتِ الْمَاءَ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: بەڵێ، هەرکاتێک ئاوی بینی.

هەر لەمبارەوە خەولەی کچی حەکیم ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: پرسیارم لە پێغەمبەری خودا (ﷺ) کرد، دەربارەی ئەوەی پیاو لە خەودا دەیبینێ ژنیش دەیبینێ؟ فەرمووی: «لَيْسَ عَلَيْهَا غُسْلٌ حَتَّى تُنْزِلَ، كَمَا أَنَّهُ لَيْسَ عَلَى الرَّجُلِ غُسْلٌ حَتَّى يُنْزِلَ». [ئیمامی ئیبنوماجە و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: ژن خۆشتنی لەسەر پێویست نییە هەتا ئاوی نەیەتەوە، هەروەک پیاویش خۆشتنی لەسەر پێویست نییە هەتا ئاوی نەیەتەوە.

٧. پێکەوە خۆشتن:

دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: "كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ، فَيُبَادِرُنِي وَأُبَادِرُهُ، حَتَّى يَقُولَ: «دَعِي لِي»، وَأَقُولُ أَنَا: دَعْ لِي". [ئیمامی بوخاری و موسلیم و نەسائی گێڕاویانەتەوە].

واتە: من و پێغەمبەری خودا (ﷺ) پێکەوە لە ئاوی یەک تەشت خۆمان دەشت، ئیتر پێشبڕکێمان دەکرد، هەندێ جار ئەو پێش من ئاوی لە دەشتەکەوە دەردەهێنا، هەندێ جاریش من، تا دەیفەرموو: بۆ منی لێگەڕێ و ئاوم بۆ بهێڵەوە، منیش دەموت: تۆ بۆ منی لێگەڕێ و ئاوم بۆ بهێڵەوە، لەو کاتەشدا هەردووکمان لەشگران بووین.

ژیانی هاوسەرداریی موسوڵمان، باخێکە لە باخەکانی بەهەشت، چونکە هەموو شتێك لەوێ حەڵاڵ و شیرین و خۆشە.

هاوسەری ژیانت لە دەست مەدە

١. باسکردنی جوانی کەسانی دی بۆ یەکتری:

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «لا تُبَاشِرِ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ، فَتَنْعَتَهَا لِزَوْجِهَا كَأَنَّهُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا». [ئیمامی بوخاری و ئەبوداوود و تیرمیزی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: با هیچ ژنێک تێکەڵ نەبێ لەگەڵ ژنێکی تردا و دەست لە پێستی بدات (پیاوانیش هەروەها)، دواتر بێت بۆ پیاوەکەی باس بکات وەک ئەوەی سەیری بکات.

٢. تێکەڵاوی و تەنهابوونی ژن و پیاو:

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «لا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ، إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: نابێ هیچ پیاوێک لەگەڵ ژنێکی بێگانەدا تەنهاببێتەوە، مەگەر ئەو ژنە مەحرەمێکی خۆی لەگەڵدا بێ، (وەک: مێردی، باوکی، برای، کوڕی...).

هەر لەمبارەوە عوقبەی کوڕی عامیر ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: «إِيَّاكُمْ والدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ»، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ: أَفَرَأَيْتَ الْحَمْوَ؟ قَالَ: «الْحَمْوُ الْمَوْتُ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەمان دەخیلتانبم! نەکەن بەتەنها بچنە لای ئافرەتانی بێگانە و تەنهاببنەوە لەگەڵیاندا!

کابرایەکی مەدینەیی وتی: ئەی پێغەمبەری خودا! ئەی چ دەفەرمووی لەبارەی خزمی مێردەوە (بۆ نموونە: شوبرا)؟

فەرمووی: خزمی مێرد هەر مردنە و لەهەمووی مەترسیدارترە.

٣. دانانی پۆشاك لە دەرەوەی ماڵ:

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «مَا مِنِ امْرَأَةٍ تَضَعُ ثِيَابَهَا فِي غَيْرِ بَيْتِ زَوْجِهَا، إِلَّا هَتَكَتِ السِّتْرَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ رَبِّهَا». [ئیمامی تەبەڕانی و تیرمیزی و ئیبنوماجە گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر ژنێک بێجگە لە ماڵی مێردی خۆی لەهەر شوێنێکی تر (وەک: مەلەوانگە و گەرماوە گشتییەکان، ئارایشتگاکان، بازاڕ و فرۆشتگاکان) جلەکانی داکەنێ و خۆی ڕووتکاتەوە، ئەوە پەردەی حەیا و شەرمی نێوان خۆی و پەروەردگاری دڕاندووە و لابردووە.

٤. تازییەباری لە سێ ڕۆژان زیاتر:

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «لا يَحِلُّ لامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ، أَنْ تُحِدَّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلاثٍ، إِلَّا عَلَى زَوْجٍ، أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْراً». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: دروست نییە بۆ ژنێک کە باوەڕی تەواوی بە خودا و بە ڕۆژی دوایی هەیە، لە سێ ڕۆژان زیاتر تازییەبار بێ بۆ هیچ مردوویەک، مەگەر مردووەکە مێردی بێ، ئەو کاتە پێویستە چوار مانگ و دە ڕۆژان تازییەبار بێ.

٥. سەفەرکردن بەتەنها:

لەمبارەوە عەبدوڵڵای کوڕی عەبباس ـ خودا لێیان ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: گوێم لە پێغەمبەری خودا (ﷺ) بوو دەیفەرموو: «لا تُسَافِرَنَّ امْرَأَةٌ، إِلَّا وَمَعَهَا مَحْرَمٌ»، فَقَامَ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! اكْتُتِبْتُ فِي غَزْوَةِ كَذَا وكَذَا، وَخَرَجَتِ امْرَأَتِي حَاجَّةً، قَالَ: «اذْهَبْ، فَحَجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: نابێ هیچ ژنێک بڕوات بۆ سەفەر، مەگەر مەحرەمێکی خۆی لەگەڵدا بێ.

پیاوێک هەستا و وتی: ئەی پێغەمبەری خودا! دەنا ئەمن ناوم لە لیستی غەزاکاراندا بۆ فڵانە غەزایە نووسراوە و، ژنەکەشم چووە بۆ حەجکردن!

فەرمووی: بڕۆ بگە بە ژنەکەت و حەجی لەگەڵدا بکە.

٦. ڕۆیشتن بۆ لای فاڵچییەکان:

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «مَنْ أَتَى كَاهِناً، أَوْ عَرَّافاً، فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ، فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ (ﷺ) ». [ئیمامی ئەحمەد و بەززاڕ گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر موسوڵمانێک ڕۆیشتە لای فاڵچییەک، یان هەواڵگۆیەک، یان جادووگەرێک، باوەڕیشی بە قسەکانی کرد، ئەوە بەڕاستی گوناهێکی گەورەی کردووە، یاخود کاری بەو قورئانە نەکردووە کە بۆ پێغەمبەر (ﷺ) دابەزیوە.

هەروەها دەفەرمووێ: «مَنْ أَتَى عَرَّافاً، فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ، لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلاةٌ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً». [ئیمامی موسلیم و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر موسوڵمانێک ڕۆیشتە لای هەواڵگۆیەک و، لەبارەی شتێکەوە پرسیاری لێکرد، ئەوە تا چل شەو نوێژەکانی لێوەرناگیرێ (واتە: پاداشتی ئەو نوێژانەی بۆ نانووسرێ، هەر چەند لەسەری لادەچن).

٧. گوێنەدان بەیەکتری:

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لا تُؤَدِّي الْمَرْأَةُ حَقَّ رَبِّهَا، حَتَّى تُؤَدِّيَ حَقَّ زَوْجِهَا، وَلَوْ سَأَلَهَا نَفْسَهَا وَهِيَ عَلَى قَتَبٍ لَمْ تَمْنَعْهُ». [ئیمامی ئیبنوماجە و ئەحمەد و ئیبنوحیببان گێڕاویانەتەوە].

واتە: سوێند بەو زاتەی گیانی موحەممەدی بەدەستە، ژن بەتەواوی مافی پەروەرگاری نادات، هەتا بەتەواوی مافی مێردی خۆی دەدات، تەنانەت ئەگەر مێرد داوای سەرجێی لێکرد و ئەویش لەو کاتەدا لەسەر پشتی حوشتر بوو، دەبێ وەڵامی بداتەوە و نابێ ڕێی لێبگرێ.

پێویستە مرۆڤ زۆرترین توانای خۆی بۆ خێزانەکەی تەرخان بکات، دڵنیابێت ئەمە لە کاری ڕۆژانەی گرنگترە، چونکە ژیانی مرۆڤ ژیانی خێزانەکەیەتی، پێویستە خۆشەویستی بە تەواوی واتا و شکۆیەوە لە خێزاندا ڕەنگ بداتەوە، خۆشەویستی خەندەیەکە، دەست بەسەرداهێنانێکە، هەندێ جار سڵاوکردنێکە لە قوڵایی دڵەوە، ئەو هاوسەرانەی کە وریای ئەم وردەکاری و تایبەتمەندییانە دەبن، لانەیەکی تەمەندرێژ پێکدەهێنن، کە جێی ئیرەیی پێبردنە.

دڵسۆزی نەک دڵپیسی

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ٱلرِّجَالُ قَوَّٰمُونَ عَلَى ٱلنِّسَآءِ بِمَا فَضَّلَ ٱللَّهُ بَعۡضَهُمۡ عَلَىٰ بَعۡضٖ وَبِمَآ أَنفَقُواْ مِنۡ أَمۡوَٰلِهِمۡۚ﴾. [سورەتی (النساء)، ئایەتی: (٣٤)].

واتە: پیاوان سەردار و سەپەرشتیاری ژنەکانیانن، ئەمەش بە هۆی کۆمەڵێک تایبەتمەندیی و ڕێز کە خودا داویەتی بە هەندێک بەسەر هەندێکی تردا، سەرەڕای ئەو ئەرکەی کە خراوەتە سەر پیاوان کە دەبێت لە ماڵ و سامانی خۆیان مارەیی بە ژنەکانیان بدەن و بژێویشیان بکێشن.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «مِنَ الْغَيْرَةِ مَا يُحِبُّ اللَّهُ، وَمِنْهَا مَا يُبْغِضُ اللَّهُ ; فَأَمَّا الَّتِي يُحِبُّهَا اللَّهُ فَالْغَيْرَةُ فِي الرِّيبَةِ، وَأَمَّا الَّتِي يُبْغِضُهَا اللَّهُ فَالْغَيْرَةُ فِي غَيْرِ رِيبَةٍ». [ئیمامی ئەبوداوود نەسائی و ئیبنوماجە و داریمی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: بێگومان (غیرە ـ توندی)مان هەیە خودا پێی چاکە، هەشمانە خودا پێی خراپە، ئەو (غیرە ـ توندی)یەی خودا پێی چاکە بریتییە لەوەی پیاو ڕێ نەدات ژن و منداڵەکانی بێشەرعی بکەن، ئەو (غیرە ـ توندی) یەش خودا پێی خراپە بریتییە لەوەی پیاو ڕێی شتێک لە ژن و منداڵەکانی بگرێ کە حەرام نەبێ.

هەروەها دەفەرمووێ: « ثَلاثَةٌ لا يَنْظُرُ اللَّهُ ـ عَزَّ وَجَلَّ ـ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: الْعَاقُّ لِوَالِدَيْهِ، وَالْمَرْأَةُ الْمُتَرَجِّلَةُ، وَالدَّيُّوثُ». [ئیمامی نەسائی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: سێ کەس هەن خودای گەورە لە ڕۆژی قیامەتدا بە چاوی بەزەییەوە تاماشایان ناکات:

١. ئەو کەسەی ئازاری داک و بابی داوە.

٢. ئەو ژنەی لە شێوە و بەرگ و پۆشاکدا خۆی بە پیاوان چواندووە.

٣. ئەو پیاوۆکەی بێشەرعی و داوێنپیسی لە خێزانەکەیدا دیوە و لێی بێدەنگ بووە.

✔ئەو پیاوەی (غیره) لە هاوسەرەکەی ناکات، بەهایەکی مرۆڤبوونی لێ هەڵوەریوە.

✔هیچ شتێك هەمیشەیی نییە لەم دونیایەدا، تەنانەت زەحمەتەکانیش.
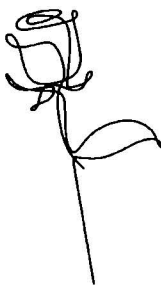
ڕێ مەدەن گومانی خراپتان پێببرێ

دایکی ئیمانداران خاتوو صەفییە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: ئەو کاتەی پێغەمبەری خودا (ﷺ) لە دە شەوەکانی کۆتایی مانگی ڕەمەزان لەنێو مزگەوتدا لە (ئیعتیکاف)دا بوو، شەوێک چوومە سەردانی و ماوەیەک لە خزمەتیدا مامەوە، کاتێک هەستام بگەڕێمەوە، پێغەمبەریش (ﷺ) لەگەڵمدا هەستا و بەڕێیکردم، جا کاتێک گەیشتینە نزیک دەرگای مزگەوت و بەر دەرگای ماڵی خۆمان، دوو پیاوی خەڵکی مەدینە بەلاماندا تێپەڕین و سەلامیان لە پێغەمبەری خودا (ﷺ) کرد و بەپەلە ڕۆیشتن، پێغەمبەری خودا (ﷺ) پێیانی فەرموو: «عَلَى رِسْلِكُمَا، إِنَّهَا صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ»، فَقَالا: سُبْحَانَ اللَّه، يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَقَالَ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنَ الإِنْسَانِ مَجْرَى الدَّمِ، فَخَشِيتُ أَنْ يَقْذِفَ فِي قُلُوبِكُمَا شَيْئاً». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: لەسەرخۆبن، پەلەمەکەن، ئەم ژنەی لەگەڵی ڕاوەستاوم (صەفییەی کچی حویەیی) هاوسەرمە.

هەردووکیان وتیان: "پاکوبێگەردی بۆ خودا، ئەی پێغەمبەری خودا! جا ئێمە چۆن گومانی خراپ بە تۆ دەبەین!"، ئیتر زۆر لەسەر دڵیان گرانبوو.

پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: نیگەران مەبن، من بۆیە واموت، چونکە بەڕاستی وەسوەسە و خەیاڵی خراپی شەیتان بەناو گشت ئەو شوێنانەی مرۆڤدا هاتووچۆ دەکات کە خوێنی پێداتێدەپەڕێ، جا ترسام شەیتان گومان و خەیاڵێکی خراپ بخاتە دڵتانەوە.

✔متمانە بەچەند ساڵێك دروستدەکرێت، بەچەند چرکەیەك لەنێودەچێت، وە هەرگیز دروست نابێتەوە.

✔ژینی خێزانی بەهەشتی دونیای مرۆڤەکانە، دەستەبەرکردنی هەموو شتێك مەرج نییە، بەڵکو گرنگ ئەوەیە خێزانێکی ئاسوودە بێت و ، ژن و مێردەکە متمانەیان بەیەك بێت.

✔ئەگەر دەتەوێت لەگەڵ پیاوێکدا دڵخۆش بیت لێی تێبگە، ئەگەر دەتەوێت لە ژنێکدا دڵخۆشبیت خۆشتبوێت.

نزا خوێندن بەسەر یەکتریدا

دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ:
"كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا مَرِضَ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِهِ، نَفَثَ عَلَيْهِ بِالْمُعَوِّذَاتِ، فَلَمَّا مَرِضَ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، جَعَلْتُ أَنْفُثُ عَلَيْهِ وَأَمْسَحُهُ بِيَدِ نَفْسِهِ، لِأَنَّهَا كَانَتْ أَعْظَمَ بَرَكَةً مِنْ يَدِي". [ئیمامی موسلیم گێڕاویەتیەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەستووری وابوو کاتێک یەکێک لە هاوسەرەکانی نەخۆش دەکەوت، سوڕەتی: ﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلۡفَلَقِ﴾ و ﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ﴾ ی لەسەر دەخوێند و بەنەرمی فووی بەسەردا دەکرد، تا کاتێک خۆی نەخۆش کەوت ئەو نەخۆشییەی کە تێیدا وەفاتی فەرموو، ئەو کاتە من لەسەرم دەخوێند و بەنەرمیش فووم بەسەردا دەکرد، بەڵام دەستی خۆیم بەسەردا دەهێنا، چونکە دەستی جەنابیان زۆر لەدەستی من پیرۆزتر بوو.

هەر لەم بارەوە دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: "أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ يُعَوِّذُ بَعْضَ أَهْلِهِ، يَمْسَحُ بِيَدِهِ الْيُمْنَى، وَيَقُولُ: «اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ، أَذْهِبِ الْبَأْسَ، اشْفِهِ وَأَنْتَ الشَّافِي، لا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ، شِفَاءً لا يُغَادِرُ سَقَماً»". [ئیمامی بوخاری گێڕاویەتیەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەستووری وابوو، نزای بەسەر هاوسەرەکانیدا دەخوێند و دەستی ڕاستیشی بەسەر

ئەو شوێندا دەهێنا کە ئازاری تێدابوو، دەیفەرموو: خودایە گیان، ئەی پەروەردگاری هەموو خەڵکی! ئەم ئازارە لاببە، شیفای بۆ بنێرە هەر تۆ شیفا بەخشیت، هیچ شیفایەک نییە تەنها شیفای تۆ نەبێ، شیفایەک هیچ نەخۆشییەک جێنەهێڵێت.

✔پێویستە نزاکان پڕ بە دڵ بن، نەك پڕ بە دەم.

✔ئەوانەی کە بەیەك هەست دەدوێن لەیەك دەگەن، نەك ئەوانەی بە یەك زمان قسە دەکەن.
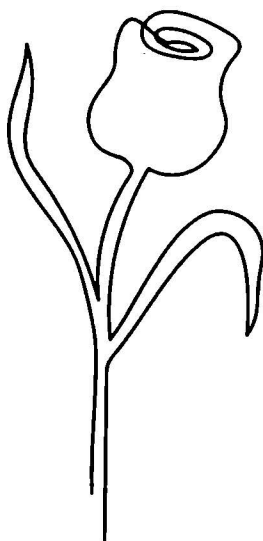
یارمەتیدانی یەکتری گەورەییە

ئەسوەدی کوڕی یەزید ـ ڕەحمەتی خودای لێبێ ـ دەفەرمووێ: پرسیارم لە دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ کرد و وتم: پێغەمبەری خودا (ﷺ) چی دەکرد لە ماڵەوە؟

فەرمووی: "كَانَ فِي مِهْنَةِ أَهْلِهِ، فَإِذَا سَمِعَ الأَذَانَ خَرَجَ". [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەو دەستووری وابوو هەمیشە خەریکی ئیشوکاری ماڵەوە و یارمەتیدانی هاوسەرەکانی بوو، تا گوێی لە بانگ دەبوو ئیتر وازی لە هەموو شتێک دەهێنا و دەچوو بۆ نوێژ.

هەر لەمبارەوە دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: "كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يَخْصِفُ نَعْلَهُ، وَيَخِيطُ ثَوْبَهُ، وَيَعْمَلُ فِي بَيْتِهِ كَمَا يَعْمَلُ أَحَدُكُمْ فِي بَيْتِهِ". [ئیمامی ئەحمەد گێڕاوێتیەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەستووری وابوو، نەعلەکانی خۆی چاکدەکردەوە و، پۆشاکی خۆی دەدوریەوە و، لە ماڵەوە ئیشی دەکرد، وەک چۆن ئێوە لە ماڵەوە ئیش دەکەن.

هەروەها دەفەرمووێ: "كَانَ بَشَراً مِنَ الْبَشَرِ، يَفْلِي ثَوْبَهُ، وَيَحْلُبُ شَاتَهُ، وَيَخْدُمُ نَفْسَهُ". [ئیمامی ئەحمەد و ئیبنوحیببان گێڕاویانەتەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) لە ماڵەوە وەک مرۆڤەکانی تر بوو، پۆشاکی خۆی دەدۆزیی و، مەڕەکەی خۆی دەدۆشیی و، خزمەتی خۆشی دەکرد.

✔لە خێزاندا هەر تاکێك خاوەن ماڵە، بۆیە پێویستە هەر تاکێکیش ئەرکێکی هەبێ.

✔دابەشکردنی کار لە خێزاندا، واتە هێز و پاڵپشتی بەیەك دان، چونکە ئەرکی خێزان چەندێك لەلایەن ئەندامانییەوە بە هاوبەشی لە ئەستۆ بگیردرێ، هێندەش پاڵپشتییەکی شیرین و هەرێمێکی خۆشەویستی درێژخایەن دروست دەبێت.

دەستپێشخەربن بۆ ئاشتبوونەوە
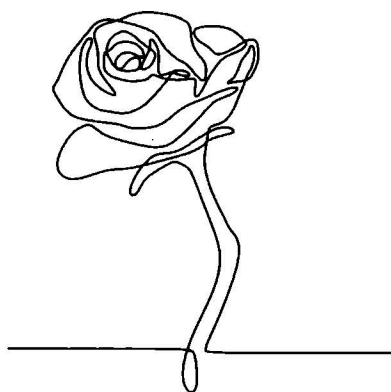
پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «أَلا أُخْبِرُكُمْ بِنِسَائِكُمْ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ؟ الْوَدُودُ الْوَلُودُ الْعَئُودُ عَلَى زَوْجِهَا، الَّتِي إِذَا آذَتْ أَوْ أُوذِيَتْ جَاءَتْ حَتَّى تَضَعَ يَدَهَا فِي يَدِ زَوْجِهَا، وَتَقُولُ: وَاللَّهِ لا أَذُوقُ غُمْضاً حَتَّى تَرْضَى عَنِّي». [ئیمامی بەیهەقی و نەسائی و تەبەڕانی گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەرێ هەواڵتان پێبدەم بەو ژنانەی بەهەشتین؟ ئەوانەن مێردی خۆیان زۆر خۆشدەوێ و زۆریش حەزیان لە منداڵە، زووش ئاشت دەبنەوە، بەجۆرێک کاتێک ئازاری مێردەکانیان دەدەن یان لەلایەن مێردەکانیانەوە ئازار دەدرێن، دێن تا دەست دەخەنە نێو دەستی مێردەکانیان و دەڵێن: سوێند بە خودا، خەو ناچێتە چاومان تا ئاشتنەبنەوە لەگەڵمان.

هەر لەمبارەوە دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: پێغەمبەری خودا (ﷺ) پێی فەرمووم: "«إِنِّي لأَعْلَمُ إِذَا كُنْتِ عَنِّي رَاضِيَةً، وَإِذَا كُنْتِ عَلَيَّ غَضْبَى»، قَالَتْ: فَقُلْتُ: مِنْ أَيْنَ تَعْرِفُ ذَلِكَ؟ فَقَالَ: «أَمَّا إِذَا كُنْتِ عَنِّي رَاضِيَةً، فَإِنَّكِ تَقُولِينَ: لا وَرَبِّ مُحَمَّدٍ، وَإِذَا كُنْتِ عَلَيَّ غَضْبَى، قُلْتِ: لا وَرَبِّ إِبْرَاهِيمَ»، قَالَتْ: فَقُلْتُ: أَجَلْ، وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا أَهْجُرُ إِلَّا اسْمَكَ". [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: من زۆر باش دەزانم کەی لێم ڕازی و کەی لێم زویری.

وتم: چۆن ئەمە دەزانی؟

فەرمووی: کاتێک لێم ڕازی دەڵێی: نا، سوێند بە پەروەردگاری موحەممەد، کاتێکیش لێم زویری دەڵێی: نا، سوێند بە پەروەردگاری ئیبڕاهیم!

وتم: بەڵێ ڕاست وایە ئەی پێغەمبەری خودا، بەڵام سوێند بە خودا، بەس دەنگم لەگەڵ ناوەکەت نییە و لە ئەو زویرم، ئەگینا دڵم پڕە لە ئەوین و خۆشەویستی تۆ.

✔چارەسەری زویری و دڵڕەنجاندن و زۆربەی کێشەکان: تێڕوانینە ئەوینداریيەکان و، خەندەی شیرین و، دەربڕینی هەستە قوڵەکانە، خۆشەویستی شتێکە کە کەسێکی ئەفسوناوی لە ماڵدا دەسازێنێ و چارەسەری دڵە بریندارەکان دەکات.

✔ئەو کەسەی کە دان بە هەڵەکەیدا دەنێت و، پاشان بە ڕوونی داوای لێبووردن دەکات، دەتوانیت تاهەتایە لەگەڵیدا بژیت.

له هەندێ شت خۆتان بێئاگا بکەن

ئەنەسی کوڕی مالیک ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: "كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) عِنْدَ بَعْضِ نِسَائِهِ، فَأَرْسَلَتْ إِحْدَى أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ بِصَحْفَةٍ فِيهَا طَعَامٌ، فَضَرَبَتِ الَّتِي النَّبِيُّ (ﷺ) فِي بَيْتِهَا يَدَ الْخَادِمِ، فَسَقَطَتِ الصَّحْفَةُ، فَانْفَلَقَتْ، فَجَمَعَ النَّبِيُّ (ﷺ) فِلَقَ الصَّحْفَةِ، ثُمَّ جَعَلَ يَجْمَعُ فِيهَا الطَّعَامَ الَّذِي كَانَ فِي الصَّحْفَةِ، وَيَقُولُ: «غَارَتْ أُمُّكُمْ»، ثُمَّ حَبَسَ الْخَادِمَ حَتَّى أُتِيَ بِصَحْفَةٍ مِنْ عِنْدِ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا، فَدَفَعَ الصَّحْفَةَ الصَّحِيحَةَ إِلَى الَّتِي كُسِرَتْ صَحْفَتُهَا، وَأَمْسَكَ الْمَكْسُورَةَ فِي بَيْتِ الَّتِي كَسَرَتْ". [ئیمامی بوخاری و ئەبوداوود و نەسائی و ئیبنوماجە و داریمی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) لە ماڵی یەکێک لە هاوسەرەکانی بوو، جا یەکێکی تر لە هاوسەرەکانی بە خزمەتکارێکدا قاپێکی گەورە خواردنی نارد بۆ ئەم ماڵە، ئیتر ئەو هاوسەرەیان کە پێغەمبەر (ﷺ) لە ماڵیان بوو تووڕەبوو و دەستێکی کێشا بە دەستی خزمەتکارەکەدا و قاپەکە کەوتەخوارەوە و بووە چەند پارچەیەک، پێغەمبەر (ﷺ) هیچ خۆی تێکنەدا و تووڕە نەبوو، وردە وردە دەستیکرد بە کۆکردنەوەی پارچە شکاوەکان، پاشان خواردنەکەی کردە یەکێک لە پارچەکان، ئەنجا بیانووی بۆ هێنایەوە و فەرمووی: «لێی مەگرن، دایکتان زۆر تووڕە بووە»، پاشان لێنەگەڕا خزمەتکارەکە بگەڕێتەوە

هەتا لە ماڵی ئەو هاوسەرەیان کە جەنابیان لە ماڵیان بوو قاپێکی ساغیان بۆ هێنا و دایە دەستی خزمەتکارەکە تا بیباتەوە بۆ ئەو هاوسەرەیان کە قاپەکەی شکێندرابوو، قاپە شکاوەکەشی خستە ماڵی ئەوەیان کە قاپەکەی شکاندبوو.

✔لە هەڵەکانی ئەندامانی خێزانەکەت خۆشبە، چونکە بەمە گەورە دەبیت، بەڵام لە هەڵەکانی خۆت خۆش مەبە، چونکە بەمە بچووك دەبیتەوە.

✔پێش هاوسەرگیری چاوت بکەرەوە، دوای هاوسەرگیری چاوت دابخە.

✔دەتوانیت لەکاتی تووڕەییدا قسە بکەیت، بەڵام چاك بزانە قسەیەك دەکەیت کە هەموو تەمەنت لێی پەشیمان دەبیتەوە.

له گومانی باشدا بژین

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱجۡتَنِبُواْ كَثِيرٗا مِّنَ ٱلظَّنِّ إِنَّ بَعۡضَ ٱلظَّنِّ إِثۡمٞ﴾. [سورەتی (الحجرات)، ئایەتی: (١٢)].

واتە: ئەی ئەو کەسانەی ئیمانتان هێناوە! خۆتان بپارێزن و بەدووربگرن لە زۆر گومانبردن، چونکە لەڕاستیدا هەندێ لەو گومانانە گوناح و تاوانن. (بۆیە حەق وایە لە هەموو گومانێک خۆبپارێزین).

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەمان دەخیلتانبم! خۆتان بپارێزن و دوورکەونەوە لە بەدگومانیی و گومانی خراپ بەیەکبردن، چونکە بەڕاستی بەدگومانی درۆترین وشەیە.

لەمبارەوە دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: شەوێک کە نۆبەتی من بوو، پێغەمبەری خودا (ﷺ) دوای نوێژی عیشا تەشریفی هاتەوە، کاتی خەوتن جوبەکەی دانا و نەعلەکانیشی داکەند و لەلای پێیەکانییەوە دانان، پاشان لایەکی جوبەکەی لەسەر جێگەکەی ڕاخست و ڕاکشا.

پاش تۆزێک، کاتێک وایزانی خەوتووم، هەستا بە ئەسپایی جوبەکەی هەڵگرت و بەئەسپایی نەعلەکانی لەپێکرد، پاشان لەسەرخۆ دەرگاکەی کردەوە و ڕۆیشتە دەرەوە و لەسەرخۆش دەرگاکەی داخستەوە.

ئەمنیش خێرا هەستام و لەچکەکەم لەسەر کرد و عەبایەکەم بە خۆمدادا و، وردە وردە کەوتمە دوای، هەتا گەیشتە

(گۆڕستانی بەقیع)، لەوێ زۆر بە پێوە ڕاوەستا، پاشان سێ جار دەستەکانی بەرزکردەوە و زۆر دوعای بۆ کردن، ئەنجا بەرەو ماڵ گەڕایەوە، منیش لە پێشیەوە گەڕامەوە، هەرچەند ئەو خێراتر بڕۆیشتایە من لەو خێراتر دەڕۆیشتم، هەتا ئەو گەیشتەوە ماڵەوە، ئەمنیش گەیشتمەوە، هەر زوو لەپێش ئەودا خۆم بە ژووریدا کرد و چوومە نێو جێگەکەم و خۆم بێدەنگکرد، هەر ئەوەندە وێڕاگەیشتم، پێغەمبەری خواش (ﷺ) هاتە ژوورەوە، فەرمووی: عائیشە گیان! ئەم هەناسەبڕکێیەت لە چییە؟!

وتم: هیچ نییە!

فەرمووی: پێمدەڵێی یان خوای گەورە پێمبڵێ؟

وتم: "ئەی پێغەمبەری خودا! بە داک و بابەوە بە قوربانت بم"، ئەنجا لەسەرەتاوە تا کۆتایی باسەکەم بۆ گێڕایەوە.

فەرمووی: ئەوە ئەو شتە ڕەشە لە پێشمەوە ئەتۆ بووی؟!

وتم: بەڵێ.

پێغەمبەری خودا (ﷺ) مستێکی لە سینگی دام، ئێشاندمی، پاشان فەرمووی: واتزانی پێغەمبەری خودا (ﷺ) فێڵ و ستەمت لێدەکات و دەچێ بۆلای هاوسەرێکی تری؟

وتم: زۆر ڕاستە هیچ شتێک لە خوا ناشاردرێتەوە.

ئەنجا فەرمووی: وەرە عائیشە با بۆت باس بکەم، ئەوە حەزرەتی جیبریل ـ سەلامی خودای لێبێ ـ هاتبوو بۆلام، هەر لە دەرەوە بەبێ دەنگی بانگی کردم، منیش بەبێ دەنگی

وەڵامم دایەوە، جا لەبەر ئەوەی تۆ جلەکانت دانابوو نەهاتە ژوورەوە، منیش وامزانی خەوتووی و، حەزیشم نەکرد لەناکاو بەخەبەرت بێنم، نەکا ڕاچەنی و بترسی، جیبریل ـ سەلامی خودای لێبێ ـ فەرمووی: پەروەردگارت فەرمانت پێدەکات کە بڕۆیتە سەردانی (گۆڕستانی بەقیع) و داوای لێخۆشبوونیان بۆ بکەی!

منیش وتم: ئەی پێغەمبەری خودا! ئەی ئەگەر منیش چوومە سەردانیان چی بڵێم؟

فەرمووی: بڵێ: «السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ، وَيَرْحَمُ اللَّهُ الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنَّا وَالْمُسْتَأْخِرِينَ، وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَلَاحِقُونَ». [ئیمامی موسلیم و ئەحمەد ونەسائی گێڕاویانەتەوە].

واتە: سەلامی خواتان لێبێ ئەی نیشتەجێیانی ئەم ماڵە، خوای گەورە بەزەیی بەوانەماندا بێتەوە کە پێشتر هاتوون و ئەوانەیش کە دواتر دێن، بێگومان ئێمەش بەویستی خودا دێین بۆ لای ئێوە و دەگەین پێتان.

هەر لەمبارەوە ئەبو هورەیرە ـ خوا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: جارێک کابرایەکی دەشتەکی هاتە خزمەت پێغەمبەری خودا (ﷺ) ، وتی: ئەی پێغەمبەری خودا! ژنەکەم منداڵێکی ڕەشی بووە، هەرچەند دەکەم بە دڵمەوە نانیشێ، ئاخر نە من ڕەشم نە ژنەکەم، شتی وا چۆن دەبێ؟!

پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: حوشترت هەن؟

کابرا وتی: بەڵێ.

فەرمووی: ڕەنگیان چۆنە؟

وتی: سورن.

فەرمووی: ڕەنگی خۆڵەمێشییان تێدایە؟

وتی: بەڵێ.

فەرمووی: کاتێک حوشترەکانت هەموویان ڕەنگیان سورە، ئەم ڕەنگە لە کوێوە هاتووە؟

وتی: ئەی پێغەمبەری خودا! لەوانەیە لە باب و باپیرانیان ئەو ڕەنگەیان تێدا بووبێ.

پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: دەی لەوانەیە ئەو منداڵەی تۆش هەروابێ، واتە: لە باب و باپیرانی تۆ یان ژنەکەت یەکێکی ڕەشیان تێدا بووبێ و ئەو منداڵە چووبێتەوە سەر ئەو. [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

✔غیرەی ئاسایی، هۆکارێکی پارێزەر و ڕزگاربوونی زۆر خێزانە، بەڵام زۆر غیرەبردن تا ئاستی دڵپیسی کەللەڕەقییەکە کە ئاسوودەیی خێزان تێکدەدات، بۆیە پێویستە چارەسەر بکرێ.

✔ئەو کەسەی متمانەی بە هاوسەرەکەی هەبێ، ناکەوێتە ئاگری غیرەوە.

✔بوونی متمانە لە نێوان دوو کەسدا جوانترین خۆشەویستییە.

تامی ئاسانکاریی و تەبایی

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «إِذَا أَرَادَ اللَّهُ ـ عَزَّ وَجَلَّ ـ بِأَهْلِ بَيْتٍ خَيْراً، أَدْخَلَ عَلَيْهِمُ الرِّفْقَ». [ئیمامی ئەحمەد گێڕاوێتیەوە].

واتە: هەر کاتێک خودا ویستی چاکەی بە خانەوادەیەک هەبوو، نەرمونیانی دەخاتە نێویانەوە.

لەمبارەوە جابیری کوڕی عەبدوڵڵا ـ خودا لێیان ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: "كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) رَجُلاً سَهْلاً، إِذَا هَوِيَتِ الشَّيْءَ تَابَعَهَا عَلَيْهِ". [ئیمامی موسلیم گێڕاوێتیەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) مرۆڤێکی ئاسانکار بوو، کاتێک دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ داوای شتێکی بکردایە (کە بێشەرعی نەبایە)، ئەوە وەڵامی دەدایەوە و بە قسەی دەکرد.

هەروەها ئەبو هورەیرە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: "مَا عَابَ النَّبِيُّ (ﷺ) طَعَاماً قَطُّ، إِنِ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ، وَإِلَّا تَرَكَهُ". [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: : پەیامبەری خودا (ﷺ) ڕەوشت و دەستووری وابوو قەت ڕەخنەی لە خواردن نەدەگرت، ئەگەر حەزی لێبایە دەیخوارد، ئەگەرنا وازی لێدەهێنا و هیچی نەدەوت.

هەروەها جابیری کوڕی عەبدوڵڵا ـ خودا لێیان ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: "أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) سَأَلَ أَهْلَهُ الْأُدُمَ، فَقَالُوا: مَا عِنْدَنَا إِلَّا خَلٌّ، فَدَعَا بِهِ، فَجَعَلَ يَأْكُلُ بِهِ، وَيَقُولُ: «نِعْمَ الْأُدُمُ الْخَلُّ، نِعْمَ الْأُدُمُ الْخَلُّ». [ئیمامی موسلیم و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: جارێک پێغەمبەر (ﷺ) داوای پێخۆری لەخێزانەکانی کرد، ئەوانیش وتیان: تەنها سرکەمان هەیە، ئیتر بانگیکرد بیهێنن، جا دەستیکرد بە نان پێخواردنی و لەبەر خۆشیەوە دەیفەرموو: باشترین پێخۆر سرکەیە، سرکە باشترین پێخۆرە.

✔ئەو ئەندامانەی خێزان کە دڵنیان ژیانی ئەم دونیایەیان تاقیکردنەوەیە و لە دواڕۆژدا لێپرسینەوەیان لەگەڵ دەکرێ، ئەوا بۆ ڕاگرتنی ئەم ماڵە پیرۆزەیان ئامادەی هەموو جۆرە فیداکارییەکن.

✔مرۆڤەکان ئەگەر بیانزانیبایە دەرفەتی پێکەوەبوونیان چەند سنووردارە، بێسنوور یەکتریان خۆشدەویست.

دوو هەڵوێستی کەموێنە

هەڵوێستی یەکەم:

ئەنەسی کوڕی مالیک ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: ئەبو تەڵحە ـ خوا لێی ڕازی بێ ـ کوڕێکی هەبوو زۆر نەخۆش بوو، جا ئەبو تەڵحە لە ماڵ دەرچوو، هەر پاش دەرچوونی منداڵەکە مرد، جا دایکی سولەیم شوشتی و کفنی کرد و، بە خزمەکانیشی وت: "کەستان ئەم هەواڵە بە ئەبو تەڵحە مەدەن، هەتا من خۆم پێی دەڵێم"، جا کاتێک ئێوارێ گەڕایەوە وتی: ئافرەت! کوڕەکەمان چۆنە؟

دایکی سولەیم وتی: "زۆرباشە، هیچ ئازاری نەماوە"، ئیتر نانی ئێوارەی بۆ دانا و تێر نانی خوارد، پاشان لەجاران چاکتر خۆی بۆ ڕازاندەوە و جوانکرد، جا سەرجێییان کرد، ئەنجا پێی وت: ئەی باوکی تەڵحە! ئەگەر کەسێک سپاردەیەک لەکن خێزانێک دابنێ، پاشان داوای بکاتەوە ئایا بۆیان هەیە ڕێی لێبگرن و نەیدەنەوە؟

ئەبو تەڵحە وتی: نا.

جا دایکی سولەیم وتی: دەی ئارامبگرە و بەنیازی پاداشتبە، کوڕەکەمان مردووە، هەستە زوو بیشارەوە.

ئەبو تەڵحە تووڕە بوو، وتی: لێمگەڕای هەتا لەشگرانبووم، ئەنجا هەواڵی مردنی کوڕەکەمم پێدەدەی؟! ئیتر ڕۆیشت و ڕانەوەستا هەتا چووە خزمەت پێغەمبەری خودا (ﷺ) ، باسەکەی لەسەرەتاوە تا کۆتایی بۆ گێڕایەوە، پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: « بَارَكَ اللَّهُ فِي غَابِرِ لَيْلَتِكُمَا».

واتە: خوای گەورە پیتوبەرەکەت بخاتە سەرجێیی شەوی ڕابردووتان.

جا دایکی سولەیم کوڕێکی بوو، هێنانە خزمەت پێغەمبەری خودا (ﷺ) ، ئەویش دەمی شیرین کرد و ناویشی لێنا (عەبدوڵڵا).

پیاوێکی مەدینەیی دەڵێ: نۆ کوڕم لە کوڕانی ئەم (عەبدوڵڵا)یە بینی هەموویان قورئانخوێن بوون، ئەمەش بەبەرەکەتی دوعای پێغەمبەر (ﷺ) . [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

هەڵوێستی دووەم:

ئەبوهورەیرە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: کابرایەک هاتە خزمەت پێغەمبەری خودا (ﷺ) ، وتی: "زۆر ئاتاج و برسیم"، جا پێغەمبەری خودا (ﷺ) یەک

یەک ناردی بۆ لای هەموو هاوسەرەکانی، هەموویان وتیان: "سوێند بەو خوایەی تۆی بە حەق ناردووە جگە لە ئاو هیچمان نییە".

ناچار پێغەمبەری خودا (ﷺ) ڕوویکردە هاوەڵان و فەرمووی: « مَنْ يُضِيفُ هَذَا اللَّيْلَةَ رَحِمَهُ اللَّهُ؟ ـ کێ ئەمشەو میوانداری ئەم پیاوە دەکات خوا بەزەیی پێدابێتەوە؟».

کابرایەکی مەدینەیی هەستا و وتی: "من ئەی پێغەمبەری خودا"، جا میوانەکەی لەگەڵ خۆیدا بردەوە ماڵەوە و، بە ژنەکەشی وت: "ئەمە میوانی پێغەمبەری خوایە (ﷺ) ، ڕێزی لێبگرە"، ئەنجا وتی: ئەرێ چیمان هەیە؟

ژنەکە وتی: بەخوا جگە لە خواردنی منداڵەکان هیچمان نییە.

پیاوەکە وتی: ئێستا منداڵەکان بەشتێک بخافڵێنە، هەرکاتێکیش میوانەکەمان هاتە ژوورەوە و دانیشت بۆ نانخواردن، تۆ هەستە چرایەکە بکوژێنەوە، تا وابزانێ ئێمەش لەگەڵیدا نانده‌خۆین!

ژنەکە چۆن پیاوەکە ڕێی بۆ دانابوو ئاوایکرد، ئیتر میوان تێرتێر نانی خوارد و ئەوانیش بە زگی برسی مانەوە، بۆ بەیانی ئەم ژن و مێردە ڕۆیشتنە خزمەت پێغەمبەری خودا (ﷺ) ، جا

پێی فەرموون: «قَدْ عَجِبَ اللَّهُ مِنْ صَنِيعِكُمَا بِضَيْفِكُمَا اللَّيْلَةَ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: بێگومان خودای گەورە زۆر ڕازی بوو لەو ڕەفتارە ناوازە و جوانەی ئەمشەو کردتان بەرامبەر ئەو میوانەتان.

مرۆڤ ئەوکاتە گەورەیە کە کارێکی گەورە بکات، نەك قسەیەکی گەورە.

دادپەروەربن، دەنا مەیکەن

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿فَٱنكِحُواْ مَا طَابَ لَكُم مِّنَ ٱلنِّسَآءِ مَثۡنَىٰ وَثُلَٰثَ وَرُبَٰعَۖ فَإِنۡ خِفۡتُمۡ أَلَّا تَعۡدِلُواْ فَوَٰحِدَةً أَوۡ مَا مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُكُمۡۚ ذَٰلِكَ أَدۡنَىٰٓ أَلَّا تَعُولُواْ﴾. [سورەتی (النساء)، ئایەتی: (٣)].

واتە: لەو ژنانەی بە دڵتانن و بۆتان حەڵاڵن مارە بکەن، دوو یان سێ یان چوار، خۆ ئەگەر ترسان نەتوانن دادپەروەربن لە نێوانیاندا، ئەوە هەر یەک ژن بێنن، یان ئەو کەنیزەکانەی کە هەتانن، ئەمەی باسکرا نزیکترین ڕێگایە بۆ ئەوەی لە حەق لانەدن و ستەم نەکەن .

هەروەها دەفەرمووێ: ﴿ وَلَن تَسۡتَطِيعُوٓاْ أَن تَعۡدِلُواْ بَيۡنَ ٱلنِّسَآءِ وَلَوۡ حَرَصۡتُمۡۖ فَلَا تَمِيلُواْ كُلَّ ٱلۡمَيۡلِ فَتَذَرُوهَا كَٱلۡمُعَلَّقَةِۚ وَإِن تُصۡلِحُواْ وَتَتَّقُواْ فَإِنَّ ٱللَّهَ كَانَ غَفُورٗا رَّحِيمٗا﴾. [سورەتی (النساء)، ئایەتی: (١٢٩)].

واتە: ئێوە بازۆریش مەبەستان بێت و پێتانخۆشبێت هەرگیز ناتوانن بەتەواویی و لەهەموو ڕوویێکەوە و لە ناخ و ڕواڵەتدا دادپەروەربن لە نێوان ژنەکانتاندا، بەڵام هەتا دەتوانن لە دادپەروەری لامەدەن و، نەکەن بەس ڕوو لە یەکێکیان بکەن و ئەوانی تر وازلێبێنن و فەرامۆشیان بکەن، خۆ ئەگەر ئاشتببنەوە و خۆتان بپارێزن لە نادادیی و ستەم، ئەوە بەڕاستی خودا هەمیشە لێخۆشبوو و میهرەبانە.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: « إِذَا كَانَتْ عِنْدَ الرَّجُلِ امْرَأَتَانِ فَلَمْ يَعْدِلْ بَيْنَهُمَا، جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَشِقُّهُ سَاقِطٌ». [ئیمامی تیرمیزی و ئەبوداوود و نەسائی و ئیبنوماجە گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر پیاوێک دوو هاوسەری هەبوو و دادپەروەر

نەبوو لە نێوانیاندا، ئەوە لە ڕۆژی قیامەتدا دێت لایەکی کەتووە و خوارە.

هەر لەمبارەوە دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: "كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لا يُفَضِّلُ بَعْضَنَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْقَسْمِ مِنْ مُكْثِهِ عِنْدَنَا، وكَانَ قَلَّ يَوْمٌ إِلَّا وَهُوَ يَطُوفُ عَلَيْنَا جَمِيعاً، فَيَدْنُو مِنْ كُلِّ امْرَأَةٍ مِنْ غَيْرِ مَسِيسٍ، حَتَّى يَبْلُغَ إِلَى الَّتِي هُوَ يَوْمُهَا فَيَبِيتُ عِنْدَهَا". [ئیمامی ئەبوداوود گێڕاوێتیەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) لە نۆبەتی شەوانە و مانەوە لەلامان قەت ڕێزی کەسمانی نەدەدا بەسەر ئەویتردا، هەروەها کەم ڕۆژ هەبوو نەگەڕێ بەسەر هەموومانەوە، لە هەموومان نزیک دەبۆوە بەبێ ڕوودانی سەرجێی و جووتبوون، هەتا دەگەیشتە لای ئەو هاوسەرەی کە نۆبەیەتی و شەو لای ئەو دەماوە.

هەروەها دەفەرمووێ: "كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا أَرَادَ سَفَراً أَقْرَعَ بَيْنَ نِسَائِهِ، فَأَيَّتُهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا خَرَجَ بِهَا مَعَهُ، وكَانَ يَقْسِمُ لِكُلِّ امْرَأَةٍ مِنْهُنَّ يَوْمَهَا وَلَيْلَتَهَا". [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) نەریتی وابوو کاتێک دەیویست بڕواتە سەفەر، تیروپشکی لە نێوان هاوسەرەکانیدا دەکرد، بۆ هەر یەکێکیان دەرچووبایە ئەوی لەگەڵ خۆی دەبرد، هەروەها بۆ هەر یەکێک لە هاوسەرەکانی شەو و ڕۆژێکی دانابوو بۆ مانەوە لایان.

✔بەچاوی دونیا تەماشای یاساکانی ئیسلام مەکەن و، یەکسەر ڕەتی مەکەنەوە، ئەگەر بە تێڕوانینێکی بەرفراوانەوە بیری لێبکەنەوە جوانییەکانی بەدی دەکەن.

✔ئایینێك کە بەهەشتی لەژێر پێی ژناندا دانابێت، بڵێی ناهەقیان بەرامبەر بکات.

دایک و باوکتان له بیر مەکەن

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوٓا۟ إِلَّآ إِيَّاهُ وَبِٱلْوَٰلِدَيْنِ إِحْسَٰنًا ۚ إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِندَكَ ٱلْكِبَرَ أَحَدُهُمَآ أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُل لَّهُمَآ أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُل لَّهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٢٣﴾ وَٱخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ ٱلذُّلِّ مِنَ ٱلرَّحْمَةِ وَقُل رَّبِّ ٱرْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِى صَغِيرًا﴾. [سورەتی (الإسراء)، ئایەتی:(٢٣ـ٢٤)].

واتە: پەروەردگارت فەرمان و بڕیاریداوە کە هەر ئەو بپەرستن و، چاکەکاریشبن لەگەڵ دایک و باوکتاندا، خۆ ئەگەر یەکێکیان یان هەردووکیان بەپیری کەوتنە لای تۆ یان لای تۆ پیر بوون، هەرگیز ئۆف مەکە لە دەستیان و بەڕوویاندا هەڵمەشاخێ و هاوار مەکە بەسەریاندا، بەردەوامیش قسە و گفتوگۆت لەگەڵیاندا نەرم و جوان و بەجێ بێت. باڵی میهرەبانیی خۆتیان بۆ دانەوێنە و ملکەچ و خاکیبە بۆیان، نزا بکە و بڵێ: پەروەردگارم! میهرەبان و بەسۆزبە بۆیان، هەروەک چۆن ئەوان بەسۆز و میهرەبانبوون بۆ من و، بە ساوایی و منداڵی گەورە و پەروەردەیان کردم.

دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: "سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّه (ﷺ) أَيُّ النَّاسِ أَعْظَمُ حَقّاً عَلَى الْمَرْأَةِ؟ قَالَ: «زَوْجُهَا»، قُلْتُ: فَأَيُّ النَّاسِ أَعْظَمُ حَقّاً عَلَى الرَّجُلِ؟ قَالَ: «أُمُّهُ»". [ئیمامی حاکیم و بەززاڕ گێڕاویانەتەوە].

واتە: پرسیم لە پێغەمبەری خودا (ﷺ) کێ مافی لە هەمووان گەورەترە لەسەر ژن؟

فەرمووی: مێردەکەی.

وتم: ئەدی کێ مافی لە هەمووان گەورەترە لەسەر پیاو؟

فەرمووی: دایکی.

هەروەها ئەبو هوڕەیرە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ:

کابرایە هاتە خزمەت پێغەمبەری خودا (ﷺ) ، وتی: "يَا رَسُولَ اللَّه! مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: «أُمُّكَ»، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «أُمُّكَ»، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «أُمُّكَ»، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «أَبُوكَ»". [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەی پێغەمبەری خودا! کێ لە هەموو کەس لەپێشترە چاکبم لەگەڵیدا؟

فەرمووی: دایکت.

وتی: ئەی دوای ئەو کێ؟

فەرمووی: هەر دایکت.

وتی: ئەی دوای ئەو کێ؟

فەرمووی: هەر دایکت.

وتی: ئەی دوای ئەو کێ؟

فەرمووی: ئەنجا باوکت.

✔لە تیشکی زۆر فەرموودەی ڕاست و ڕووداوی مێژووییدا سەلمێندراوە کە لە پاڵ ئەو پاداشتە زۆرەی لە خزمەتکردن و دڵخۆشکردنی دایك و باوکدا هەیە، ئەگەر نزای ئەوان بەدەستبهێنن، ئەوا بە بەختەوەری دونیا و دوارۆژ شاد دەبن.

✔بەختیارە ئەو ڕۆڵەیەی لەکاتی نەخۆشکەوتنی دایك و باوك و نەنك و باپیریدا دڵە نەرمەکەی ئەوان ڕازی دەکات و، نزا پڕ خێر و بەرەکەتەکانیان بەدەست دەهێنێت.

✔بەجۆرێك ڕەفتار لەگەڵ دایك و باوکت بکە کە لە منداڵەکانی خۆت چاوەڕوانیت هەیە.

پیاو به پیاوی و ژنیش به ژنی جوانه

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ بِالرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ، وَلا مَنْ تَشَبَّهَ بِالنِّسَاءِ مِنَ الرِّجَالِ». [ئیمامی ئەحمەد و تەبەڕانی گێڕاویانەتەوە].

واتە: لەسەر سوننەت و ڕێبازی ئێمە نین، ئەو ژنانەی خۆیان بە پیاوان دەچوێنن، هەروەها ئەو پیاوانەیش خۆیان بە ژنان دەچوێنن.

هەروەها عەبدوڵڵای کوڕی عەبباس - خودا لێیان ڕازی بێ - دەفەرمووێ: «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ، وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ». [ئیمامی بوخاری و ئەبوداوود و تیرمیزی و ئیبنوماجە و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) نەفرەتی کردووە لەو پیاوانەی خۆیان بە ژنان دەچوێنن، هەروەها ئەو ژنانەی خۆیان بە پیاوان دەچوێنن.

هەروەها ئەبو هوڕەیرە - خودا لێی ڕازی بێ - دەفەرمووێ: «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) الرَّجُلَ يَلْبَسُ لِبْسَةَ الْمَرْأَةِ، وَالْمَرْأَةَ تَلْبَسُ لِبْسَةَ الرَّجُلِ». [ئیمامی ئەبوداوود و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) نەفرەتی کردووە لەو پیاوەی پۆشاکی ژنانە دەبەردەکات، هەروەها ئەو ژنەی پۆشاکی پیاوانە دەبەردەکات.

✔ئازادیی خانمانی موسوڵمان بە پێوەری ئەم دونیایە هەڵناسەنگێنرێت، ئەوانەشی ئازادی بە نکۆڵیکردن لە بوونی خودا و ڕێنماییەکانی ئایینی ئیسلام دەبیننەوە لە کۆیلایەتییەکی ڕاستەقینەدان، ئەو خانمانەی وەك کاڵایەکی بازرگانی یان وەك هۆکارێکی تێرکردنی ئارەزووەکان لێیان دەڕوانرێت، چۆن سەربەستییەکیان هەیە؟!

✔ژنی ئاقڵ و هۆشمەند ئەوەیە نەخۆی نمایش دەکات و، نەخۆشی دەشارێتەوە.

وەفاداریی و پێزانی

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَلَا تَنسَوُاْ ٱلۡفَضۡلَ بَيۡنَكُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ بِمَا تَعۡمَلُونَ بَصِيرٌ﴾. [سورەتی (البقرة)، ئایەتی: (٢٣٧)].

واتە: چاکە و مەردایەتی نێوانتان لەبیر مەکەن، بەڕاستی خودا ئاگای لە هەموو ئەو کردەوانەتانە کە دەیکەن.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «مَنْ صَنَعَ إِلَيْكُمْ مَعْرُوفاً فَكَافِئُوهُ، فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا مَا تُكَافِئُوهُ فَادْعُوا لَهُ، حَتَّى تَرَوْا أَنَّكُمْ قَدْ كَافَأْتُمُوهُ». [ئیمامی ئەحمەد و ئەبوداوود و نەسسائی گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەرکەسێک چاکەیەکی لەگەڵ کردن، وەفاداربن بەرامبەری و بەقەدخۆی یان زیاتر چاکەی لەگەڵ بکەنەوە، ئەگەر ئەوەندەتان نەبوو بەقەدخۆی چاکەی بدەنەوە، ئەوە زۆر دوعای بۆ بکەن هەتا وادەزانن چاکەکەیتان داوەتەوە.

پێشەوای وەفداران (ﷺ):

دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خوا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەستووری وابوو: کاتێک باسی خاتوو خەدیجەی دەکرد قەت لە پێداهەڵگوتنی و نزا بۆ کردنی بێزار نەدەبوو، جارێک زۆر باسی کرد، منیش تووڕە بووم و وتم: ئای چەندەی باس دەکەی، بێگومان خوای گەورە بە کەسێکی

چاکتری بۆ گۆڕیوی!

ئەویش فەرمووی: «مَا أَبْدَلَنِي اللَّهُ ـ عَزَّ وَجَلَّ ـ خَيْراً مِنْهَا، قَدْ آمَنَتْ بِي إِذْ كَفَرَ بِي النَّاسُ، وَصَدَّقَتْنِي إِذْ كَذَّبَنِي النَّاسُ، وَوَاسَتْنِي بِمَالِهَا إِذْ حَرَمَنِي النَّاسُ، وَرَزَقَنِي اللَّهُ ـ عَزَّ وَجَلَّ ـ وَلَدَهَا إِذْ حَرَمَنِي أَوْلادَ النِّسَاءِ»". [ئیمامی ئەحمەد گێڕاویێتیەوە].

واتە: قەت خوای گەورە بە چاکتری بۆ نەگۆڕیوم، چونکە خەدیجە لەکاتێکدا باوەڕی پێهێنام کە خەڵک بێباوەڕبوون پێم، کاتێکیش کە خەڵک بە درۆیان دەخستمەوە ئەو باوەڕی پێکردم، هەروەها کاتێک کە خەڵک پشتیان تێکردم ئەو هەموو ماڵ و سامانی خۆی خستە بەردەستم، ئەنجا خوای گەورە لەو منداڵی پێداوم لە کاتێکدا بێبەشی کردم لە منداڵی ژنەکانی ترم!

هەر خاتوو عائیشە ـ خوا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: "كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا ذَبَحَ الشَّاةَ، فَيَقُولُ: «أَرْسِلُوا بِهَا إِلَى أَصْدِقَاءِ خَدِيجَةَ»، قَالَتْ: فَأَغْضَبْتُهُ يَوْماً، فَقُلْتُ: خَدِيجَةَ؟ فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : «إِنِّي قَدْ رُزِقْتُ حُبَّهَا»". [ئیمامی موسلیم گێڕاویێتیەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەستووری وابوو کاتێک مەڕێکی سەردەبڕی، بەشبەشی دەکرد و دەیفەرموو: «بینێرن بۆ دۆستەکانی خەدیجە»، تا جارێک تووڕەمکرد و وتم: ئەرێ

ئەوە (خەدیجە) بوو بەچی، نەبڕایەوە؟!

پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: چ بکەم، بەدەستەخۆم نییە، ئەوین و خۆشەویستی ئەوم پێدراوە.

هەر خاتوو عائیشە ـ خوا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: پێغەمبەری خودا (ﷺ) لەلای من بوو، پیرێژنەیەک هاتە خزمەتی، دوای خۆپێناساندن، پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: ئێوە چۆنن؟ گوزەرانتان چۆنە؟ دوای ئێمە چیتان لێهات؟

پیرێژنەکە وتی: زۆر چاکین، بە داک و بابەوە بە قوربانتبین ئەی پێغەمبەری خودا!

کاتێک ڕۆیشت، وتم: ئەی پێغەمبەری خودا! ئەم پیرێژنە کێ بوو؟ ئەوەندە گرینگی و بایەخت پێدا؟!

فەرمووی: «إِنَّهَا كَانَتْ تَأْتِينَا زَمَنَ خَدِيجَةَ، وَإِنَّ حُسْنَ الْعَهْدِ مِنَ الإِيمَانِ». [ئیمامی حاکیم و بەیهەقی گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەم پیرێژنە تا گەنج بوو و خەدیجە لە ژیاندا بوو، زوو زوو سەردانی دەکردین، بێگومان وەفاداری و پێزانیش بەشێکە لە ئیمان و باوەڕ.

هەروەها ئەنەسی کوڕی مالیک ـ خوا لێی ڕازی بێ ـ

دەفەرمووێ: پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەستووری وابوو کاتێک شتێکیان بۆ دەهێنا، دەیفەرموو: «اذْهَبُوا بِهِ إِلَى فُلانَةَ، فَإِنَّهَا كَانَتْ صَدِيقَةَ خَدِيجَةَ، اذْهَبُوا بِهِ إِلَى بَيْتِ فُلانَةَ، فَإِنَّهَا كَانَتْ تُحِبُّ خَدِيجَةَ». [ئیمامی بوخاری لە (الأدب الفرد)دا و ئیبنوحیبباان و حاکیم و بەززاڕ گێڕاویێتیەوە].

واتە: بیبەن بۆ فڵانە ژنە، چونکە دۆستی خەدیجە بوو، بینێرن بۆ ماڵی فڵانە ژنە، چونکە جەدیجەی زۆر خۆشدەویست.

✔بۆ ئەوەی خۆشبەختی لە خێزاندا هەبێ، پێویستە دڵانێکی پڕ لە ئەوین و خۆشەویستی و نیازپاکی و شیاوی خۆشبەختی هەبن.

✔وەفاداری لەم ڕۆژانەدا زۆر دەگمەنە، بۆیە ئەگەر دۆزیتەوە بیپارێزە.

هەر بەهەشت پاداشتێتی
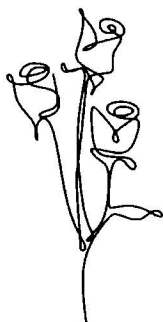
خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ هَلۡ جَزَآءُ ٱلۡإِحۡسَٰنِ إِلَّا ٱلۡإِحۡسَٰنُ ﴾. [سورەتی (الرحمن)، ئایەتی: (٦٠)].

واتە: مەگەر پاداشتی چاکە لە چاکە بەولاوە شتێکی ترە؟! (واتە: پاداشتی چاکە هەر چاکەیە).

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: « إِذَا صَلَّتِ الْمَرْأَةُ خَمْسَهَا، وَصَامَتْ شَهْرَهَا، وَأَحْصَنَتْ فَرْجَهَا، وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا، قِيلَ لَهَا: ادْخُلِي الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شِئْتِ». [ئیمامی ئەحمەد و ئیبنوحیببان و بەززار و ئەبونوعەیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەرکاتێک ژن پێنج نوێژە فەرزەکانی کرد، مانگی ڕەمەزان بە ڕۆژوو بوو، داوێنی خۆی لە حەرام پاراست، گوێڕایەڵی مێردەکەی کرد، ئەوە لە ڕۆژی دواییدا پێی دەوترێ: بچۆرە بەهەشت لەهەر دەرگایەکەوە خۆت پێتخۆشە.

هەروەها دەفەرمووێ: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ مَاتَتْ، وَزَوْجُهَا عَنْهَا رَاضٍ، دَخَلَتِ الْجَنَّةَ». [ئیمامی تیرمیزی و ئیبنوماجە گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر ژنێک بمرێت و مێردەکەی لێی ڕازی بێت، ئەوە زۆر زوو و لەگەڵ یەکەمین و سەرفرازەکاندا دەڕواتە بەهەشت.

هەر لەمبارەوە ئەسمائی کچی یەزید ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: چوومە خزمەتی پێغەمبەری خودا (ﷺ)، وتم: "يَا رَسُولَ اللَّهِ! بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي، أَنَا وَافِدَةُ النِّسَاءِ إِلَيْكَ، إِنَّ اللَّهَ بَعَثَكَ إِلَى الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ كَافَّةً، فَآمَنَّا بِكَ وَبِإِلَهِكَ، وَإِنَّا مَعْشَرَ النِّسَاءِ مَحْصُرَاتٌ، مَقْصُورَاتٌ مَخْدُورَاتٌ، قَوَاعِدُ بُيُوتِكُمْ، وَحَامِلاتُ أَوْلادِكُمْ، وَإِنَّكُمْ مَعْشَرَ الرِّجَالِ فُضِّلْتُمْ عَلَيْنَا بِالْجُمَعِ وَالْجَمَاعَاتِ، وفُضِّلْتُمْ عَلَيْنَا بِشُهُودِ الْجَنَائِزِ، وَعِيَادَةِ الْمَرْضَى، وَفُضِّلْتُمْ عَلَيْنَا بِالْحَجِّ بَعْدَ الْحَجِّ، وَأَعْظَمُ مِنْ ذَلِكَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ مِنْكُمْ إِذَا خَرَجَ لِحَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ أَوْ جِهَادٍ، جَلَسْنَا فِي بُيُوتِكُمْ نَحْفَظُ أَمْوَالَكُمْ، وَنُرَبِّي أَوْلادَكُمْ، وَنَغْزِلُ ثِيَابَكُمْ، فَهَلْ نُشَارِكُكُمْ فِيمَا أَعْطَاكُمُ اللَّهُ مِنَ الْخَيْرِ والأَجْرِ؟ فَلْتَفَتَ (ﷺ) بُجُمْلَتِهِ، وَقَالَ: «هَلْ تَعْلَمُونَ امْرَأَةً أَحْسَنَ سُؤَالاً عَنْ أُمُورِ دِينِهَا مِنْ هَذِهِ الْمَرْأَةِ؟»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا ظَنَنَّا أَنَّ امْرَأَةً تَسْأَلُ سُؤَالَهَا، فَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) : «يَا أَسْمَاءُ! افْهَمِي عَنِّي، أَخْبِرِي مَنْ وَرَاءَكِ مِنَ النِّسَاءِ: أَنَّ حُسْنَ تَبَعُّلِ الْمَرْأَةِ لِزَوْجِهَا، وَطَلَبَهَا لِمَرْضَاتِهِ، وَاتِّبَاعَهَا لِرَغَبَاتِهِ، يَعْدِلُ ذَالِكَ كُلَّهُ»، فَأَدْبَرَتِ الْمَرْأَةُ، وَهِيَ تُهَلِّلُ وَتُكَبِّرُ وَتُرَدِّدُ: يَعْدِلُ ذَالِكَ كُلَّهُ، يَعْدِلُ ذَالِكَ كُلَّهُ". [ئیمامی بەیهەقی و ئیبنوئەبی دونیا و بەززاڕ و تەبەڕانی گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەی پێغەمبەری خودا! بە داک و بابەوە بە قوربانتبم، من نوێنەری ژنانم بۆ لای تۆ، بێگومان خودای گەورە تۆی هەم بۆ پیاوان هەم بۆ ژنان ناردووە، ئێمەش

ئیمانمان بە تۆ و پەروەردگارت هێناوە، هەروەها ئێمەی ژنان لەماڵەوە حەپسین، لە ماڵەوەش دوورناکەوینەوە و داپۆشراوین و دوورین لە چاوی پیاوان، کۆڵەکەی ماڵەکانتان و هەڵگری منداڵەکانتانین، کەچی ئێوەی پیاوان ڕێزتان دراوە بەسەرماندا بەهۆی ئەنجامدانی جومعە و جەماعەت و، ئامادەبوون لە نوێژی مردوو و بەخاکسپاردنی و سەردانی نەخۆش و، بەجێهێنانی حەج لەدوای حەج، لە هەموو ئەمانەش گەورەتر جیهادکردنە لەڕێی خوادا، خۆ کاتێکیش پیاو لە ماڵ دەچێتە دەرەوە بۆ حەج یان عومرە یان جیهادکردن، ئەوە ئێمە لە ماڵەکانتان دادەنیشین ماڵ و سامانتان دەپارێزین و، منداڵەکانتان پەروەردە دەکەین و، پۆشاکەکانتان دەچنین، ئایا ئێمەش خێر و پاداشتمان پێدەبڕێ لەو شتانەدا کە خودا پێی بەخشیون؟

پێغەمبەری خودا (ﷺ) ئاوڕی دایەوە و، فەرمووی: ئەرێ دەتانزانی ژنێک هەبێ وەک ئەم ژنە پرسیارێکی ئەوەندە جوان و چاک بکات دەربارەی ئایینەکەی؟!

وتیان: ئەی پێغەمبەری خودا! هەرگیز نەماندەزانی ژنێک هەبێ پرسیارێکی ئاوا بکات!

پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: ئەی ئەسماء! باش گوێم لێبگرە، هەواڵ بدە بەهەموو ئەو ژنانەی تۆیان ناردووە: کە گوێڕایەڵی کردنی ژن بۆ مێردەکەی و هەوڵدانی بۆ ڕازیکردنی و

شوێنکەوتنی هیوایەکانی بەرامبەرە بە هەموو ئەوەی پیاوان دەیکەن.

جا خاتوو ئەسماء ـ خوا لێی ڕازی بێ ـ بە دڵخۆشییەوە ڕۆیشت و، لەبەرخۆشیەوە دەیوت: (لا إله إلا الله)، (الله أكبر)، بەرامبەرە بە هەموو ئەمە، بەرامبەرە بە هەموو ئەمە.

✔ ویست و ئارەزووەکانتان و، ئەو شتانەش کە حەز بە بوونیان ناکەن، بە ڕوون و ڕاشکاویی بۆ یەکتری باس بکەن، چونکە دواتر لە ساڵانی داهاتوودا گوێ بۆ ویستەکانی یەکتر ناگرن.

✔ دەربارەی ئەو کارانەی دەبێ بیکەن یاخود نەیکەن خۆتان یەکلایی بکەنەوە و، یاسایەك بۆ خۆتان دابڕێژن و بە هەر نرخێکیش بووە پێوەی پابەند بن.

ژیانی هاوسەرێتی هەر ڕابواردن نییە

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَأۡمُرۡ أَهۡلَكَ بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱصۡطَبِرۡ عَلَيۡهَاۖ لَا نَسۡـَٔلُكَ رِزۡقٗاۖ نَّحۡنُ نَرۡزُقُكَۗ وَٱلۡعَٰقِبَةُ لِلتَّقۡوَىٰ﴾. [سورەتی (طه)، ئایەتی: (١٣٢)].

واتە: فەرمان بکە بە ژن و منداڵەکانت کە نوێژ بکەن و، بۆ خۆیشت بەردەوامبە لەسەر ئەم نوێژکردنە، ئێمە داوای ڕزق و ڕۆزی لە تۆ ناکەین، بەڵکو ئێمە ڕزق و ڕۆزی بە تۆ دەدەین، سەرەنجامی باشیش بۆ دینداریی و خواناسییە.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «رَحِمَ اللَّهُ رَجُلاً قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّى، وَأَيْقَظَ امْرَأَتَهُ، فَإِنْ أَبَتْ نَضَحَ فِي وَجْهِهَا الْمَاءَ، وَرَحِمَ اللَّهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ، وَأَيْقَظَتْ زَوْجَهَا، فَإِنْ أَبَى نَضَحَتْ فِي وَجْهِهِ الْمَاءَ». [ئیمامی ئەبوداوود و نەسائی و ئەحمەد و ئیبنو خوزەیمە گێڕاویانەتەوە].

واتە: خوای گەورە بەزەیی بە پیاوێکدا بێتەوە کاتێک شەوانە هەڵدەستێ شەونوێژ بکات، ژنەکەشی هەڵدەستێنێ،

خۆ ئەگەر هەڵنەستا ئاو دەپرژێنێ بە ڕووخساریدا، هەروەها خوای گەورە بەزەیی بە ژنێکدا بێتەوە کاتێک شەوانە هەڵدەستێ شەونوێژ بکات، پیاوەکەشی هەڵدەستێنێ، خۆ ئەگەر هەڵنەستا ئاو دەپرژێنێ بە ڕووخساریدا.

هەروەها دەفەرمووێ: «إِذَا اسْتَيْقَظَ الرَّجُلُ مِنَ اللَّيْلِ، وَأَيْقَظَ امْرَأَتَهُ، فَصَلَّيَا رَكْعَتَيْنِ، كُتِبَا مِنَ الذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيراً وَالذَّاكِرَاتِ». [ئیمامی ئەبوداوود و ئیبنوماجە و تەبەڕانی گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر کاتێک پیاو شەو بەخەبەرهات و خێزانیشی بەخەبەرهێنا، جا دوو ڕکات نوێژیان کرد، ئەوە ناویان لە ڕیزی ئەو پیاو و ژنانە تۆمار دەکرێ کە زۆر یادی خودا دەکەن.

هەروەها دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێت: "كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ، شَدَّ مِئْزَرَهُ، وَأَحْيَا لَيْلَهُ، وَأَيْقَظَ أَهْلَهُ". [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) دەستووری وابوو، هەرکاتێک دە شەوەکانی کۆتایی مانگی ڕەمەزان دەهاتن، لە هاوسەرەکانی دوور دەکەوتەوە و، شەوەکانی بە خواپەرستی زیندوو دەکردەوە

و، هاوسەر و منداڵەکانیشی بەخەبەردەهێنا.

هەر خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێت: پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەستووری وابوو ئەوەندە لە شەونوێژدا بە پێوە ڕادەوەستا هەتا هەردوو پێی دەئاوسان و دەقڵیشان، جا منیش پێموت: ئەی پێغەمبەری خودا! بۆ وا لە خۆت دەکەی؟ خۆ خودا لە گوناهی لەمەوپێش و لەمەوپاشت خۆشبووە؟!

ئەویش فەرمووی: «أَفَلا أُحِبُّ أَنْ أَكُونَ عَبْداً شَكُوراً؟». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: جا ئەمنیش نابێ لە بەرامبەر ئەم بەخششەدا بەوپەڕی پێخۆشبوونەوە بەندەیەکی پێزان و سوپاسگوزاربم؟

✔ئەگەر چێژ و لەزەتی دونیاتان دەوێت، ئەوا ژیانتان بە ئیمان زیندووبکەنەوە و، بە فەرزەکان بیڕازێننەوە و، بە دوورکەوتنەوە لە تاوانەکان بیپارێزن.

✔ئەگەر خۆشەویستی هاوسەری تەنها بۆ ژیانی دونیا نەبێ و، بەرەو ژیانی دوارۆژیش ئاراستەکرابێ، ئەوا وەك هاوەڵێکی هەمیشەیی دەست لەنێو دەستی یەك دەنێن و، ئاسوودەیی و ڕێزی نێوانیشیان تاهەتایە بەردەوام دەبێ.

٣

کێشەکانی نێوان ژن و مێرد
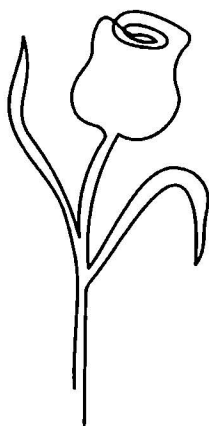
تەمبەڵی مێرد و چاوچنۆکی ژن

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿فَإِذَا قُضِيَتِ ٱلصَّلَوٰةُ فَٱنتَشِرُواْ فِي ٱلْأَرْضِ وَٱبْتَغُواْ مِن فَضْلِ ٱللَّهِ وَٱذْكُرُواْ ٱللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾. [سورەتی (الجمعة)، ئایەتی: (١٠)].

واتە: کاتێک نوێژی جومعە بەجێهێنرا، بڵاوببنەوە بە زەویدا و لە ڕێگەی کەسابەت و کاری دەستی خۆتانەوە لەهەر کوێیەک بۆتان ڕێکەوت داوای ڕزق و ڕۆزی لە خودا بکەن، زۆریش یادی خودا بکەن، بەڵکو سەرفرازیی هەمیشەیی بەدەستبهێنن.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: « مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَاماً قَطُّ خَيْراً مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ، وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ ـ عليه السلام ـ كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ». [ئیمامی بوخاری گێڕاوێتیەوە].

واتە: کەس نانێکی نەخواردووە چاکتربێ لەو نانەی بە ڕەنجی شانی خۆی پەیدایکردووە، تەنانەت پێغەمبەر داودیش ـ سەلامی خوای لێبێ ـ لەبەری ڕەنجی شانی خۆی دەخوارد.

هەروەها سەعدی کوڕی ئەبی وەققاص ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: "جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (ﷺ) ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَوْصِنِي، قَالَ: «عَلَيْكَ بِالإِيَاسِ مِمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ، وَإِيَّاكَ وَالطَّمَعَ فَإِنَّهُ الْفَقْرُ الْحَاضِرُ، وَصَلِّ صَلاتَكَ وَأَنْتَ

مُودِّعٌ، وَإِيَّاكَ وَمَا يُعْتَذَرُ مِنْهُ»". [ئیمامی حاکیم و بەیهەقی و تەبەڕانی گێڕاویانەتەوە].

واتە: کابرایەک هاتە خزمەتی پێغەمبەر (ﷺ) ، وتی: ئەی پێغەمبەری خودا! ئامۆژگاریم بکە!

پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: زۆرباشە، ئەم ئامۆژگارییانە باش دەگوێ بگرە:

یەکەم: دڵتێر و بێنیازبە لەو شتانەی لە دەستی خەڵکی دایە.

دووەم: دەخیلتبم! چاوچنۆک مەبە، چونکە بەڕاستی چاوچنۆکی هەژارییەکی بەردەوامە.

سێیەم: بە جۆرێک نوێژبکە وەک ئەوەی کۆتا نوێژت بێت.

چوارەم: دەخیلتبم! قسەیەک مەڵێ و کارێک مەکە، کە پێویست کات دواتر داوای لێبووردن بکەیت و بڕوبیانوو بهێنیتەوە.

✔گرنگ نییە ببی بە ئابووریناسێکی باش و پارەیەکی زۆر پەیدا بکەیت، گرنگ ئەوەیە بزانیت چۆنی خەرج دەکەیت.

✔ئەگەر بە هەژاری لە دایك بوویت ئەوە خەتای خۆت نییە، بەڵام ئەگەر بە هەژاری بمری ئەوە خەتای خۆتە.

ڕەزیلی مێرد و دەستبڵاوی ژن

خوای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ وَٱلَّذِينَ إِذَآ أَنفَقُواْ لَمۡ يُسۡرِفُواْ وَلَمۡ يَقۡتُرُواْ وَكَانَ بَيۡنَ ذَٰلِكَ قَوَامٗا ﴾. [سوڕەتی (الفرقان)، ئایەتی: (٦٧)].

واتە: هەروەها بەندە چاک و ڕاستەقینەکانی خودا ئەوانەن کاتێک ماڵ و سامانیان دەبەخشن نە دەستبڵاوی تێدادەکەن نە ڕەزیلیی، بەڵکو لەو نێوانەدان و دەستپێوەدەگرن.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْماً أَنْ يَحْبِسَ عَمَّنْ يَمْلِكُ قُوتَهُ». [ئیمامی موسلیم و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: مرۆڤ ئەوەندە گوناهەی بەسە کە مەسرەف و بژێویی بگرێتەوە لەو کەسانەی لەژێر دەستیدان و بژێویی و بەخێوکردنیان لەسەریەتی.

لەمبارەوە دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: هیندی کچی عوتبە هاتە خزمەت پێغەمبەر (ﷺ) ، وتی: ئەی پێغەمبەری خودا! ئەبو سوفیانی مێردم پیاوێکی ڕەزیلە، ئەوەندەم ناداتێ بەشی خۆم و منداڵەکانم بکات، مەگەر بەبێ ئەوەی ئەو بزانێ هەندێکی تری لێبەرم، فەرمووی: «خُذِي مَا يَكْفِيكِ وَوَلَدَكِ بِالْمَعْرُوفِ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: بەشێوەیەکی پەسند و بەپێی شەریعەتی ئیسلام بەشی خۆت و منداڵەکانت ببە.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «لا تُنْفِقُ امْرَأَةٌ شَيْئاً مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا»، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَلا الطَّعَامَ؟، قَالَ: «ذَلِكَ أَفْضَلُ أَمْوَالِنَا». [ئیمامی ئەبوداوود و تیرمیزی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: نابێ ژن هیچ شتێک ببەخشێ لە ماڵی مێردەکەی مەگەر بە پرس و مۆڵەتی ئەو نەبێ.

وترا: ئەی پێغەمبەری خودا! تەنانەت خواردنیش؟.

فەرمووی: خواردن باشترین ماڵ و دارایمانە.

✔نە دەستبڵاوی باشە، نە ڕەزیلی، باشترین شت ئەوەیە پارە بەپێی پێویستی خەرج بکرێت.

✔هیچ پارەیەك بەشی ژیانی کەشخەیی ناکات، ئەم خووە هەم خێزان و هەم کەسەکەش شەرمەزار دەکات.

✔ڕەزیل: ئەو کەسەیە کە بە هەژاری دەژێت و بە دەوڵەمەندی دەمرێت.

بەهانەی مێرد و سپڵەیی ژن

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِٱلۡمَعۡرُوفِۚ فَإِن كَرِهۡتُمُوهُنَّ فَعَسَىٰٓ أَن تَكۡرَهُواْ شَيۡـٔٗا وَيَجۡعَلَ ٱللَّهُ فِيهِ خَيۡرٗا كَثِيرٗا﴾. [سورەتی (النساء)، ئایەتی: (١٩)].

واتە: ئەی ئیمانداران! ڕەفتارتان جوان و باش بێت لەگەڵ هاوسەرەکانتان و بە چاکە بجووڵێنەوە لەگەڵیاندا و بڕوبەهانەیان پێمەگرن، خۆ ئەگەر خۆشتان نەویستن و ڕەوشتێکیانتان بەدڵ نەبوو، ئەوە دوور نییە و زۆر نزیکە ئێوە شتێکتان بە دڵ نەبێت و حەزی لێنەکەن، کەچی خودای گەورە بیکاتە هۆی خێر و بێرێکی زۆر و بێسنوور بۆتان.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «لا يَفْرَكْ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً، إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقاً رَضِيَ مِنْهَا آخَرَ». [ئیمامی موسلیم و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: با هیچ پیاوێک ژنی خۆی نەبوغزێنێ و بڕوبەهانەی پێنەگرێ لەسەر ڕەوشتێک کە بە دڵی ئەو نییە، خۆ ئەگەر ڕەوشتێکی ئەوی بەدڵ نەبێ، ئەوە بێگومان چەندین ڕەوشتی تری هەیە کە بە دڵیەتی.

هەروەها دەفەرمووێ: «لا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى امْرَأَةٍ لا تَشْكُرُ لِزَوْجِهَا، وَهِيَ لا تَسْتَغْنِي عَنْهَا». [ئیمامی نەسائی و حاکیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: خودای گەورە بە چاوی بەزەییەوە تەماشای ژنێک ناکات کە سوپاسی مێردەکەی ناکات و سپڵەیە بەرامبەری، لە کاتێکدا ئەو بێنیاز نییە لێی و هەمیشە پێویستی پێیەتی.

هەر لەمبارەوە ئەسمائی کچی یەزید ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ

دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: ئێمە کۆمەڵێک ژن بووین، پێغەمبەری خودا (ﷺ) بەلاماندا ڕەتبوو و سەلامی لێکردین و فەرمووی: «إِيَّاكُنَّ وَكُفْرَ الْمُنْعَمِينَ»، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَمَا كُفْرُ الْمُنْعَمِينَ؟ قَالَ: «لَعَلَّ إِحْدَاكُنَّ تَطُولُ أَيمَتُهَا بَيْنَ أَبَوَيْهَا، ثُمَّ يَرْزُقُهَا زَوْجاً، وَيَرْزُقُهَا مِنْهُ مَالاً وَوَلَداً، فَتَغْضَبُ الْغَضْبَةَ، فَتَقُولُ: مَا رَأَيْتُ مِنْهُ خَيْراً قَطُّ». [ئیمامی ئەحمەد و تەبەڕانی گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەمان نەکەن، وەک نیعمەتپێدراوەکان سپڵە و پێنەزان بن!

وتمان: ئەی پێغەمبەری خودا! سپڵەیی و پێنەزانی نیعمەتپێدراوەکان چۆنە؟!

فەرمووی: لەوانەیە یەکێکتان ماوەیەکی زۆر لەلای داک و بابی مابێتەوە و بووبێتە قەیرە، پاشان خودای گەورە مێردی پێدەبەخشێ و، لەویشەوە ماڵ و منداڵیشی پێدەبەخشێ، کەچی هەر ئەوەندە جارێک تووڕە بێ، هەموو ئەو چاکانە لەبیر دەکات و بە پێنەزانیی و سپڵەییەوە دەڵێ: قەت چاکە و خۆشیم لەو مێردەم نەدیوە!!

✔ژنیش وەك شنەبا و، تینی ڕەشەبا، وەك خودی خۆی قبووڵ بکەن.

✔پیاو بە خزمەتکردنی هاوسەرەکەی دڵخۆش و گەورە دەبێت، بەڵام پێویستە هاوسەرەکەشی پێزان و منەتباری ئەو خزمەتەی بێت.

✔ئەگەر چاکەیەکت لەگەڵ کرا لەبیری مەکە، بەڵام ئەگەر چاکەیەکت کرد لەبیری بکە.

✔ئەو پیاوەی وادەزانێت دەبێ ژن فریشتە بێت، دەبێ بەهەشتێکی بۆ ساز بکات، چونکە فریشتە لە دۆزەخدا ناژی.

وشکی مێرد و لاملی ژن

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسَآئِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِن فَآءُو فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٢٦﴾ وَإِنْ عَزَمُوا۟ ٱلطَّلَٰقَ فَإِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾. [سورەتی (البقرة)، ئایەتی: (٢٢٦-٢٢٧)].

واتە: بۆ ئەو پیاوانەی سوێند دەخۆن سەرجێی لەگەڵ ژنەکانیان نەکەن، مۆڵەتی چوار مانگیان پێدەدرێ (دەبێ لەو ماوەیەدا بڕیار بدەن: یان سەرجێی کردن، یان تەڵاقدان)، خۆ ئەگەر گەڕانەوە بۆ لایان، ئەوە باشە و خوداش گوناهبەخش و میهرەبانە، ئەگەریش بڕیاری تەڵاقدانیان دان، ئەوە خوای گەورە بیسەر و زانایە.

عەبدوڵڵای کوڕی عەمر - خودا لێیان ڕازی بێ - دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: پێغەمبەری خودا (ﷺ) هاتەماڵمان و فەرمووی: «يَا عَبْدَ اللَّهِ! أَلَمْ أُخبَرْ أَنَّكَ تَصُومُ النَّهَارَ وَتَقُومُ اللَّيْلَ؟»، فَقُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «فَلا تَفْعَلْ، صُمْ وَأَفْطِرْ، وَقُمْ وَنَمْ، فَإِنَّ لِجَسَدِكَ عَلَيْكَ حَقّاً، وَإِنَّ لِعَيْنِكَ عَلَيْكَ حَقّاً، وَإِنَّ لِزَوْجِكَ عَلَيْكَ حَقّاً، وَإِنَّ لِزَوْرِكَ عَلَيْكَ حَقّاً». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: عەبدوڵڵا! هەواڵم پێدراوە هەموو ڕۆژێک بە ڕۆژوو دەبیت و هەموو شەوێکیش شەونوێژ دەکەیت و ناخەویت، ئەمە ڕاستە؟!

وتم: بەڵێ، ئەی پێغەمبەری خودا.

فەرمووی: وامەکە، هەندێ ڕۆژان بەڕۆژووبە و هەندێکانیش بەڕۆژوو مەبە، شەونوێژیش بکە و بشخەوە، چونکە بێگومان لاشەت، چاوت، ژنەکەت، میوانت مافیان لەسەرتە.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَأَبَتْ، فَبَاتَ غَضْبَانَ، لَعَنَتْهَا الْمَلاَئِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەرکاتێک پیاو داوای سەرجێی لە ژنەکەی خۆی کرد، بەڵام ژنەکەی وەڵامی نەدایەوە و ملینەدا، پیاوەکەش بە دڵشکاویی و تووڕەییەوە شەوی کردەوە، ئەوە ئەو شەوە تا بەیانی فریشتەکان نەفرەتی لێدەکەن.

هەر لەمبارەوە ئەبو سەعیدی خودری ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: "جَاءَتِ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) وَنَحْنُ عِنْدَهُ، قَالَتْ: زَوْجِي صَفْوَانُ بْنُ الْمُعَطَّلِ يَضْرِبُنِي إِذَا صَلَّيْتُ، وَيُفَطِّرُنِي إِذَا صُمْتُ، وَلاَ يُصَلِّي الْفَجْرَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، قَالَ: وَصَفْوَانُ عِنْدَهُ، قَالَ: فَسَأَلَهُ عَمَّا قَالَتْ: قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَمَّا قَوْلُهَا يَضْرِبُنِي إِذَا صَلَّيْتُ، فَإِنَّهَا تَقْرَأُ بِسُورَتَيْنِ، وَقَدْ نَهَيْتُهَا، قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : «لَوْ كَانَتْ سُورَةً وَاحِدَةً لَكَفَتِ النَّاسَ»، قَالَ: وَأَمَّا قَوْلُهَا يُفَطِّرُنِي

إِذَا صُمْتُ، فَإِنَّهَا تَنْطَلِقُ تَصُومُ وَأَنَا رَجُلٌ شَابٌّ فَلا أَصْبِرُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : «لا تَصُومُ امْرَأَةٌ إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا»، وَأَمَّا قَوْلُهَا إِنِّي لا أُصَلِّي حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، فَإِنَّا أَهْلُ بَيْتٍ قَدْ عُرِفَ لَنَا ذَلِكَ، لَا نَكَادُ نَسْتَيْقِظُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، قَالَ: «فَإِذَا اسْتَيْقَظْتَ فَصَلِّ»". [ئیمامی ئەبوداوود و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: ژنێک هاتە خزمەت پێغەمبەری خودا (ﷺ) ، لەو کاتەدا ئێمەش لە خزمەتیدا بووین، ژنەکە وتی: "ئەی پێغەمبەری خودا! مێردەکەم صەفوانی کوڕی موعەتتەل، کاتێک نوێژ دەکەم لێم دەدا، کاتێک بەڕۆژوو دەبم پێم دەشکێنێ، نوێژی بەیانیانیش ناکات هەتا هەتاو هەڵدێ!"، ئەوە (صەفوان)یش لەوێیە.

پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: صەفوان! تۆ چ دەڵێی؟

وتی: ئەی پێغەمبەری خودا! کە دەڵێ: "کاتێک نوێژ دەکەم لێم دەدا"، لەبەر ئەوەیە چونکە ئەو لە نوێژەکانیدا لە دوای سوڕەتی فاتیحە دوو سوڕەتی درێژ دەخوێنێ، منیش چەند جار پێم وتووە ئەوە نەکات.

پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: خۆ ئەگەر سوڕەتێکی بچوکیش بخوێندرێ، وەبەردەکەوێ و دروستە.

ئەنجا وتی: ئەو قسەیەشی کە دەڵێ: "کاتێک بەڕۆژوو دەبم پێم دەشکێنێ"، لەبەر ئەوەیە ئەو دەڕوا بەبێ پرسی

من ڕۆژووی سوننەت دەگرێ، منیش پیاوێکی گەنم و خۆم پێڕاناگیرێ.

پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: نابێ ژن ڕۆژووی سوننەت بگرێ، مەگەر مێردەکەی مۆڵەتی پێدابێ.

هەروەها وتی: وەڵامم بۆ ئەو قسەشی کە دەڵێ: "نوێژی بەیانیان ناکات هەتا هەتاو هەڵدێ"، ئەوەیە: ئێمە بنەماڵەیەکین بەوە ناسراوین خەومان زۆر گرانە، کە خەوتین بەخەبەرناهێین هەتا هەتاو هەڵدێ!

پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: هەرکاتێک بەخەبەرهاتی نوێژەکەت بکە.

✔هیچ شتێك هێندەی گرنگی نەدان بە یەکتر هاوسەران خەفەتبار ناکات، لەو کاتەدا یەکسەر هەست بە سووکایەتی دەکەن و لەنێو خەمدا ڕۆدەچن.

✔قەدر و بەهای ژنی چاك، لە نەبوونیدا دەردەکەوێت.

گەڕۆکی ژن و درەنگ هاتنەوەی مێرد

خوای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ ٱلْجَٰهِلِيَّةِ ٱلْأُولَىٰ﴾. [سورەتی (الأحزاب)، ئایەتی: (٣٣)].

واتە: ئەی ژنینە! لەماڵەکانی خۆتاندا بە سەنگینیی و ڕووسورییەوە دانیشن و بسرەوون، زینەت و جوانیی خۆتان دەرمەخەن وەک ژنانی سەردەمی نەفامی پێش هاتنی ئیسلام.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «خَيْرُ مَسَاجِدِ النِّسَاءِ قَعْرُ بُيُوتِهِنَّ». [ئیمامی ئەحمەد گێڕاوێتیەوە].

واتە: باشترین مزگەوتی ئافرەتان، نێو ماڵی خۆیانە.

هەروەها دەفەرمووێ: «إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ بِالطُّرُقَاتِ»، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا لَنَا بُدٌّ مِنْ مَجَالِسِنَا، نَتَحَدَّثُ فِيهَا؟ قَالَ: «فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجْلِسَ، فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ»، قَالُوا: وَمَا حَقُّهُ؟ قَالَ: «غَضُّ الْبَصَرِ، وَكَفُّ الْأَذَى، وَرَدُّ السَّلَامِ، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاوێتیەوە].

واتە: نەکەن لەسەر ڕێگاکان دابنیشن!

هاوەڵان وتیان: ئەی پێغەمبەری خودا! چارەمان نییە و شوێنی دانیشتنمانە، گفتوگۆی تێدا دەکەین؟

فەرمووی: دەی کە هەر دەتانەوێ دابنیشن، مافی ڕێگا بدەن.

وتیان: مافی ڕێگا چییە؟

فەرمووی: چاوداخستن لە حەڕام، ئازارنەدانی کەس، وەڵامدانەوەی سەلام، فەرمانکردن بە چاکە و ڕێگرتن لە خراپە.

هەروەها عوقبەی کوڕی عامر ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: وتم: ئەی پێغەمبەری خودا! ڕزگاربوون لە چیدایە؟ فەرمووی: «أَمْلِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ، وَلْيَسَعْكَ بَيْتُكَ، وَابْكِ عَلَى خَطِيئَتِكَ». [ئیمامی ئەحمەد و تیرمیزی گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئاگات لە زمانت بێ و بیپارێزە، بەزۆری لە ماڵەوە بە و لەپاش عیبادەکان لەگەڵ هاوسەر و منداڵەکانت دانیشە و بیاندوێنە، بەبێ ئیشوکار لە دەرەوە مەمێنەوە و مەسوڕێوە، کە گوناهێکیشت کرد زوو تۆبەی لێ بکە و فرمێسکی بۆ بڕێژە.

خۆشبەختی ژن تەنها بە سەرکەوتوویی لە کارەکەیدا نییە، بەڵکو لە ماڵەکەیدایە، چونکە هیچ خۆشبەختییەك بە ئاسوودەیی ماڵەوە ناگات.

بۆڵەبۆڵی ژن و توندوتیژی مێرد

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَٱلَّٰتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَٱهۡجُرُوهُنَّ فِي ٱلۡمَضَاجِعِ وَٱضۡرِبُوهُنَّۖ فَإِنۡ أَطَعۡنَكُمۡ فَلَا تَبۡغُواْ عَلَيۡهِنَّ سَبِيلًاۗ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلِيّٗا﴾. [سورەتی (النساء)، ئایەتی: (٣٤)].

واتە: ئەو ژنانەتان کە لاساری دەکەن، سەرەتا ئامۆژگارییان بکەن، ئەگەر ئەمە سوودی نەبوو، ئەوا لەنێو جێدا پشتیان تێبکەن و لەگەڵیان مەخەون، ئەگەر ئەمەش سوودی نەبوو، ئەوا لێدانێکی سووک و بێزیانیان لێبدەن، جا ئەگەر چاکبوون و گوێڕایەڵییان کردن، ئیتر ئێوەش بەهانەیان پێمەگرن و ستەمیان لێمەکەن، بێگومان خودا پایەی باڵایە و دەسەڵاتی گەورەیە.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «لا تَضْرِبُوا إِمَاءَ اللَّهِ». [ئیمامی ئەبوداوود و ئیبنوماجە و داریمی گێڕاویانەتەوە].

واتە: لەخۆڕا لە ژنەکانتان مەدەن.

هەروەها دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خوای لێ ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: "مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) شَيْئاً قَطُّ بِيَدِهِ، وَلا امْرَأَةً، وَلا خَادِماً". [ئیمامی موسلیم و ئەبوداوود و ئیبنوماجە گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەرگیز پێغەمبەری خودا (ﷺ) بەدەستی خۆی لە هیچ گیانلەبەرێکی نەداوە، نە لە هاوسەرەکانی، نە لە خزمەتکارەکانی.

✔ بۆڵەبۆڵی ژنان لە خۆڕایی نییە، دیارە هۆکارێك هەیە.

✔ تەنها شتێك کە مرۆڤەکان دەروخێنێت، لێدان و ستەمە.

✔ ئەو پیاوەی لە ژن و منداڵەکانی دەدات و ئاسوودەیی ماڵ تێکدەدات، ترسنۆکترین و داماوترین کەسە، چونکە لاوازەکان پەنا دەبەنە بەر توندوتیژی نەك بە تواناکان.

✔ هەر شتێك بە تووڕەیی دەستپێبکرد، بە شەرمەزاریی کۆتایی دێت.

زۆری مارەیی ژن و نەدانی مێرد

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَءَاتُواْ ٱلنِّسَآءَ صَدُقَٰتِهِنَّ نِحۡلَةٗۚ فَإِن طِبۡنَ لَكُمۡ عَن شَيۡءٖ مِّنۡهُ نَفۡسٗا فَكُلُوهُ هَنِيٓـٔٗا مَّرِيٓـٔٗا﴾. [سورەتی (النساء)، ئایەتی: (٤)].

واتە: بەوپەڕی دڵفراوانیی و پێخۆشبوونەوە مارەیی بدەن بە ژنەکانتان، جا ئەگەر ئەوان بە ئارەزوو و ویستی خۆیان دەستیان هەڵگرت لە هەندێکی ئەو مارەییە و بەخشییان بە ئێوە، ئەوە بەبێ دوودڵی بیخۆن و بەکاریبێنن و نۆشی گیانتان بێت.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «خَيْرُ الصَّدَاقِ أَيْسَرُهُ». [ئیمامی حاکیم گێڕاویێتیەوە].

واتە: مارەیی تا کەمتربێ چاکترە.

هەروەها دەفەرمووێ: «أَيُّمَا رَجُلٍ تَزَوَّجَ امْرَأَةً عَلَى مَا قَلَّ مِنَ الْمَهْرِ أَوْ كَثُرَ، وَلَيْسَ فِي نَفْسِهِ أَنْ يُؤَدِّيَ إِلَيْهَا حَقَّهَا خَدَعَهَا، فَمَاتَ وَلَمْ يُؤَدِّ إِلَيْهَا حَقَّهَا، لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَهُوَ زَانٍ». [ئیمامی تەبەڕانی گێڕاویێتیەوە].

واتە: هەر پیاوێک ژنێک مارە بکات لەسەر مارەییەکی کەم یان زۆر، لە نیەتیشیدا نەبێت مارەییەکەی بداتێ، بەڵکو تەنها فریویدا و فێڵی لێکرد، جا ئەو پیاوە مرد و ماف و مارەییەکەی نەدا بە ژنەکە، ئەوە لە ڕۆژی قیامەتدا لە دادگای خوادا وەک زیناکەر مامەڵەی لەگەڵ دەکرێ.

✔ لە کەسێکی ئەمانەتپارێز و خاوەن بەڵێن و نەهێنی پارێزەوە، هاوەڵ و دۆستێکی ڕاستەقینە پەیدا دەبێ.

✔ ئەگەر هەست بە ئازاری خۆت بکەیت واتە تۆ زیندوویت، بەڵام ئەگەر هەست بە ئازاری خەڵك بکەیت واتە تۆ مرۆڤیت.

✔ متمانە وەکوو فرمێسك وایە، کە ڕژا ناگەڕێتەوە.

بێزکردن لەیەکتری

دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: "كُنْتُ أَشْرَبُ وَأَنَا حَائِضٌ، ثُمَّ أُنَاوِلُهُ النَّبِيَّ (ﷺ) ، فَيَضَعُ فَاهُ عَلَى مَوْضِعِ فِيَّ فَيَشْرَبُ، وَأَتَعَرَّقُ الْعَرْقَ وَأَنَا حَائِضٌ، ثُمَّ أُنَاوِلُهُ النَّبِيَّ (ﷺ) ، فَيَضَعُ فَاهُ عَلَى مَوْضِعِ فِيَّ". [ئیمامی موسلیم و نەسائی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئاوم دەخواردەوە لەو کاتەدا من لە حەیزدا بووم، پاشان ئاوەکەم دەدا بە پێغەمبەر (ﷺ) ، ئەویش دەمی دەخستە سەر شوێن دەمی من و لەوێوە ئاوی دەخواردەوە، هەروەها بە ددان گۆشتی سەر ئێسکم لێدەکردەوە لە کاتێکدا من لە حەیزدا بووم، پاشان ئێسکەکەم دەدا بە پێغەمبەر (ﷺ) ، ئەویش دەمی دەخستە سەر شوێن دەمی من و دەیکرۆستەوە.

هەروەها دەفەرمووێ: "كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) يَتَّكِئُ فِي حِجْرِي وَأَنَا حَائِضٌ، ثُمَّ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ". [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) سەری وەکۆشی من دەکرد و لەو کاتەدا لە حەیزدا بووم، پاشان قورئانی دەخوێند.

هەروەها دەفەرمووێ: "كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) يُصْغِي إِلَيَّ رَأْسَهُ، وَهُوَ مُجَاوِرٌ فِي الْمَسْجِدِ، فَأُرَجِّلُهُ وَأَنَا حَائِضٌ". [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واته: ئەو کاتانەی پێغەمبەر (ﷺ) لە (ئیعتیکاف)دا بوو، لەنێو مزگەوتەوە سەری دەهێنا بۆ نێو ژوورەکەی من و، منیش سەریم بۆ شانە دەکرد، لەو کاتەدا من لە حەیزدا بووم.

✔ئەگەر دەتانەوێت دوژمنایەتی بکەن، ئەوا فەرموون دوژمنایەتی لەگەڵ دوژمنایەتییەکانی دڵتاندا بکەن و، هەوڵبدەن لە ڕەگ و ڕیشەوە دەریبێنن.

✔خراپترین جۆری تیرۆر: سوکایەتیکردنە بە هەستی مرۆڤێك.

✔خۆشەویستی تەرخانکردنی کاتە، پڕکردنەوەی کاتە بەتاڵەکان نییە.

داواکاری نابەجێ

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَتَّبِعُوا۟ خُطُوَٰتِ ٱلشَّيْطَـٰنِ ۚ وَمَن يَتَّبِعْ خُطُوَٰتِ ٱلشَّيْطَـٰنِ فَإِنَّهُۥ يَأْمُرُ بِٱلْفَحْشَآءِ وَٱلْمُنكَرِ ۚ﴾. [سورەتی (النور)، ئایەتی: (٢١)].

واتە: ئەی ئیمانداران! شوێن هەنگاوەکانی شەیتان مەکەون، هەرکەسێک شوێن هەنگاوەکانی شەیتان بکەوێ زەرەر دەکات، چونکە شەیتان هەمیشە فەرمان بە خراپە و گوناح دەکات.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «لا طَاعَةَ فِي مَعْصِيَةٍ، إِنَّمَا الطَّاعَةُ فِي الْمَعْرُوفِ». [ئیمامی ئیبنوماجە داریمی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: گوێڕایەڵی لە سەرپێچی و گوناحدا دروست نییە، بەڵکو گوێڕایەڵی بەس لە چاکەدا دروستە.

١. پۆشینی پۆشاکی نادروست:

دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێت: جارێک ئەسمای کچی ئەبوبەکری صیدیق ـ خودا لێیان ڕازی بێ ـ هاتە خزمەتی پێغەمبەری خودا (ﷺ) ، پۆشاکێکی تەنکی دەبەردابوو، جا پێغەمبەری خودا (ﷺ) ڕووی لێوەرگێڕا و فەرمووی: «يَا أَسْمَاءُ! إِنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا بَلَغَتِ الْمَحِيضَ،

لَنْ يَصْلُحَ أَنْ يُرَى مِنْهَا إِلا هَذَا وَهَذَا»، وَأَشَارَ إِلَى وَجْهِهِ وكَفَّيْهِ. [ئیمامی ئەبوداوود گێڕاوێتیەوە].

واتە: ئەی ئەسما! بەڕاستی ئافرەت کاتێک گەورەبوو و پێگەیشت، هەرگیز نابێت هیچ بەشێک لە جەستە و ئەندامەکانی لەلایەن پیاوانی بێگانەوە ببینرێت تەنها ئەمە و ئەمە نەبێت.

جا پێغەمبەری خودا (ﷺ) ئاماژەی بۆ ڕووخساریی و هەردوو لەپەدەستی خۆیکرد.

٢. جووتبوون لە ڕێی کۆمەوە:

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «لا يَنْظُرُ اللَّهُ ـ عَزَّ وَجَلَّ ـ إِلَى رَجُلٍ جَامَعَ امْرَأَتَهُ فِي دُبُرِهَا». [ئیمامی ئیبنوماجە داریمی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: خودای گەورە بە چاوی بەزەییەوە تەماشای پیاوێک ناکات لە ڕێی کۆمەوە لەگەڵ ژنەکەی جووتببێ.

هەروەها دەفەرمووێ: «مَلْعُونٌ مَنْ أَتَى امْرَأَتَهُ فِي دُبُرِهَا». [ئیمامی ئەبوداوود و ئەحمەد و تەبەڕانی گێڕاویانەتەوە].

واتە: دوورە لە بەزەیی خودا ئەو پیاوەی لە ڕێی کۆمەوە دەچێتە لای ژنەکەی و جووتدەبێ لە گەڵیدا.

٣. جووتبوون له كاتی حەیزدا:

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «مَنْ أتیَ حائِضاً، أَوِ امْرَأَةً في دُبُرِها، أَوْ كاهِناً فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ، فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ (ﷺ) ». [ئیمامی ئەبوداوود و تیرمیزی و ئیبنوماجه و داریمی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر پیاوێک لەوەختی حەیزدا سەرجێیی لەگەڵ خێزانی خۆیدا بکات، یان لە ڕێی کۆمەوە بچێتەلای، یان بڕواتە لای فاڵچییەک و بڕوای پێبکات، ئەوە بێگومان گوناهێکی گەورەی کردووە و یاخود کاری بەو قورئانە نەکردووە کە بۆ پێغەمبەر (ﷺ) هاتۆتە خوارەوە.

تێبینی: لەکاتی حەیزدا (**گاڵتەوگەپ، ماچکردن، لەباوەشگرتن، چێژوەرگرتن لەسەر پۆشاك بە نێوان ناوك و ئەژنۆ**) دروستە:

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «اصْنَعُوا كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا النِّكَاحَ». [ئیمامی موسلیم و ئەحمەد و ئیبنوماجه گێڕاویانەتەوە].

واتە: لەماوەی زەیستانی و سوری مانگەنەدا هەموو شتێک لەگەڵ هاوسەرەکانتان بکەن بێجگە لە جووتبوون.

هەروەها عەبدوڵڵای کوڕی سەعد ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: پرسیارم لە پێغەمبەری خودا (ﷺ) کرد، دەربارەی ئەوەی بۆم حەڵاڵە لەگەڵ خێزانمدا بیکەم لە

کاتی حەیزدا؟ فەرمووی: «لَكَ مَا فَوْقَ الإِزَارِ». [ئیمامی ئەبوداوود گێڕاوێتیەوە].

واتە: هەموو شتێکت بۆ دروستە، بەڵام لەسەر پۆشاکەوە.

هەر لەمبارەوە دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: ئێمەی هاوسەرانی پێغەمبەر (ﷺ) کاتێک دەکەوتینە حەیزەوە و پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەیویست چێژمان لێوەربگرێ، فەرمانی پێدەکردین نێوان ناوک و ئەژنۆمان داپۆشین، ئەنجا دەهات چێژی لێوەردەگرتین. [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

✔مەیدانی حەڵاڵ ئەوەندە بەرین و فراوانە، کە بۆ حەوانەوە و خۆشی و ڕابواردن سەرو زیادە.

✔یەکێك لەو تایبەتمەندییە گرنگانەی مرۆڤ لە ئاژەڵ جیادەکاتەوە، ئەوەیە دامێنی دەپارێزێت.

پەیوەندی نەهێنی و ناپاکی

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَخُونُواْ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ وَتَخُونُوٓاْ أَمَٰنَٰتِكُمْ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾. [سورەتی (الأنفال)، ئایەتی: (٢٧)].

واتە: ئەی ئیمانداران! خیانەت و ناپاکیی مەکەن لە خودا و پێغەمبەر، هەروەها خیانەت و ناپاکیش مەکەن لەو شتانەی کە وەک ئەمانەت و سپاردە لاتان دانراوە، لە کاتێکدا ئێوە باش دەزانن کە خیانەت و ناپاکی شتێکی چەند ناشیرینە.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «أَدِّ الأَمَانَةَ إِلَى مَنْ ائْتَمَنَكَ، وَلا تَخُنْ مَنْ خَانَكَ». [ئیمامی ئەبوداوود و تیرمیزی گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەمانەت و سپاردە بگێڕەوە بۆ ژێر دەستی ئەو کەسانەی متمانەیان پێکردوویت و ئەمانەتیان لەکن داناویت، هەرگیز نەکەی خیانەت و ناپاکی لەو کەسانەش بکەیت کە خیانەت و ناپاکیان لێکردوویت.

هەروەها نزای دەکرد و دەیفەرموو: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُوعِ فَإِنَّهُ بِئْسَ الضَّجِيعُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخِيَانَةِ

فَإِنَّهَا بِئْسَتِ الْبِطَانَةُ». [ئیمامی ئەبوداوود و نەسائی و ئیبنوماجە گێڕاویانەتەوە].

واتە: خودایە! پەنات پێدەگرم لە برسییەتی کە خراپترین هاونیشینە، هەروەها پەنات پێدەگرم لە ناپاکی کە قێزەونترین ڕەوشتە.

✔ئەو هاوسەرانەی لە دەرەوەی سنووری خێزاندا (پەیوەندی نهێنی)یان هەیە، زۆر شتییان لەدەست دەدەن، سەرەتا ڕێز و شکۆی خێزان، پاشان هاوسەر و منداڵەکانیان، زۆرن ئەوانەی لەم پێناوەدا کار و کەسایەتی و تەنانەت گیانی خۆشیان داناوە.

✔لە خێزانێکدا کە ترسی خودا و باوەڕ بە دوارۆژ هەبێ، هەرگیز خیانەت و هەڵسوکەوتی ناشیرین ڕوونادەن.

✔خانمە موسوڵمانەکان بەختەوەرن، چونکە خەمی ئەوەیان نییە تووشی ناپاکییەك ببن و ناچاربن خۆیانی لێ دەرباز بکەن.
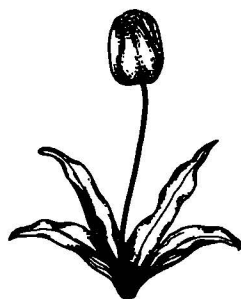
تەڵاقدان و داواکردنی بەبێ پاساو

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ٱلطَّلَٰقُ مَرَّتَانِۖ فَإِمۡسَاكُۢ بِمَعۡرُوفٍ أَوۡ تَسۡرِيحُۢ بِإِحۡسَٰنٖۗ﴾. [سورەتی (البقرة)، ئایەتی: (٢٢٩)].

واتە: ئەو تەڵاقەی کە مێرد بۆی دروستە ژنەکەی تێدا بگێڕێتەوە هەر دووجارە، ئیتر دوای ئەم دووجارە یان ڕاگیرکردنی ژنەکەیە بەچاکیی و بەپێی شەریعەتی ئیسلام، یان بەڕێکردن و تەڵاقدانیەتی بە ڕێکوپێکی.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «إِنَّ أَعْظَمَ الذُّنُوبِ عِنْدَ اللَّهِ رَجُلٌ تَزَوَّجَ امْرَأَةً، فَلَمَّا قَضَى حَاجَتَهُ مِنْهَا طَلَّقَهَا، وَذَهَبَ بِمَهْرِهَا». [ئیمامی حاکیم و بەیهەقی گێڕاویانەتەوە].

واتە: بێگومان گەورەترین گوناح لەلای خودا، گوناحی پیاوێکە ژنێکی مارەکردبێ، جا کاتێک پێویستی و حەز و ئارەزووی خۆی لێ جێبەجێ دەکات، تەڵاقی دەدات و مارەییەکەشی دەبات و پێی نادات.

هەروەها دەفەرمووێ: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا الطَّلَاقَ مِنْ غَيْرِ بَأْسٍ، فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ». [ئیمامی ئەبوداوود و تیرمیزی و ئینوماجە و داریمی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر ژنێک داوای تەڵاق لە مێردەکەی بکات بەبێ بوونی کێشەیەکی گەورە و پاساوێکی درووست، ئەوە بێبەش دەبێ لە بۆنی بەهەشت.

✔نابێت ژنان خۆیان زۆر بە تێگەیشتوو بزانن، بەڵکو پێویستە گوێ بۆ بەرامبەریش بگرن، پیاوانیش نابێت زۆر کەللەڕەق و پێداگربن. ژنان تەنها بە ئارامگرتن لە خێزانەکانیاندا خۆشحاڵ دەبن، بە خۆشەویستی منداڵەکانیشیان ئاسوودەییان دەستدەکەوێت، ئایا هاوشێوەی ئاسوودەیی خێزان لە هیچ جێیەکی دیکە هەیە؟

✔هەموو ئەوانەی لە دوای شکستەکانیان هەڵسانەوە، قاچەکانیان نەگۆڕی، بەڵکوو بیرکردنەوەیان گۆڕی.

زۆر تەڵاقخواردن و گاڵتەپێکردنی
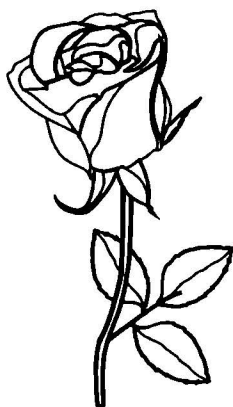
خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿تِلْكَ حُدُودُ ٱللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا ۚ وَمَن يَتَعَدَّ حُدُودَ ٱللَّهِ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّـٰلِمُونَ﴾. [سورەتی (البقرة)، ئایەتی: (٢٢٩)].

واتە:دڵنیابن ئەو شتانەی دەربارەی تەڵاق باسکران سنوورەکانی خودای گەورەن، نەکەن بیانشکێنن، هەرکەسێکیش سنوورەکانی خودا بشکێنێ، ئەوە لەڕیز و ڕیزی ستەمکاران دادەنرێ.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «ثَلَاثٌ جِدُّهُنَّ جِدٌّ، وَهَزْلُهُنَّ جِدٌّ: النِّكَاحُ، وَالطَّلَاقُ، وَالرَّجْعَةُ». [ئیمامی ئەبوداوود و تیرمیزی و ئینوماجە گێڕاویانەتەوە].

واتە: سێ شت هەن ڕاستییەکەیان هەر ڕاستییە و گاڵتەکەیشیان هەر ڕاستییە: ١ـ ژن لێ مارەکردن. ٢ـ تەڵاقدان. ٣ـ چاککردنەوەی تەڵاق.

هەروەها دەفەرمووێ: «مَا بَالُ أَحَدِكُمْ يَلْعَبُ بِحُدُودِ اللَّهِ، يَقُولُ: قَدْ طَلَّقْتُ، قَدْ رَاجَعْتُ». [ئیمامی ئیبنوحیببان و ئیبنوماجە گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەوە چییە، هەندێک گوێ بە بڕیار و سنوورەکانی خودا نادەن و گاڵتەی پێدەکەن؟!، زوو زوو دەڵێ: ئەوە تەڵاقمدا، ئەوە گێڕامەوە!

هەر لەمبارەوە مەحموودی کوڕی لەبید ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: بە پێغەمبەریان (ﷺ)

ڕاگەیاند کە پیاوێک سێبەسێ ژنەکەی خۆی تەڵاقداوە، یەکسەر پێغەمبەر (ﷺ) بە تووڕەییەوە هەستا و فەرمووی: «أَيُلْعَبُ بِكِتَابِ اللَّهِ، وَأَنَا بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ؟!». [ئیمامی نەسائی گێڕاویێتیەوە].

واتە: ئەوە گاڵتە بە کتێبی خودا دەکرێ، لەکاتێکدا هێشتا من هەر لەنێوتاندام؟! (واتە: هیچ پاساو و بەهانەیەکتان نییە بۆ تووشبوون بەم بێشەرعییە).

✔ ڕووناکی ڕێنیشاندەری کەشتییە و، ئیسلامیش ڕێنیشاندەری ڕێبوارانی ژیانە.

✔ بێشەرمی و بێڕەوشتی هەم خێزانەکانمان لەنێودەبات، هەم کلتوریشمان دەشێوێنێت، خێزان گەورەترین پەناگەی مرۆڤە.

جیابوونەوەش چارەسەرە، عەیب نییە

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ أَن تَأْخُذُوا۟ مِمَّآ ءَاتَيْتُمُوهُنَّ شَيْـًٔا إِلَّآ أَن يَخَافَآ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ ٱللَّهِ ۖ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ ٱللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا ٱفْتَدَتْ بِهِۦ ۗ﴾. [سورەتی (البقرة)، ئایەتی: (٢٢٩)].

واتە: ئەی پیاوان! بۆتان حەڵاڵ نییە نە پێش تەڵاقدان و نەپاش تەڵاقدان هیچ شتێک لە ژنانەکانتان بستێننەوە لە مارەیی و لەو شتانەیش پێتانداون، مەگەر لەوە بترسن کە نەتوانن سنوورەکانی خودا بپارێزن و بەپێی ڕێوشوێنی ئاینی ئیسلام پێکەوە بژین، خۆ ئەگەر لەوە ترسان کە نەتوانن سنوورەکانی خودا بپارێزن، ئەوە نە پیاوەکە و نە ژنەکە گوناحبار نابن کاتێک ژنەکە دەوێت بەرامبەر بە هەندێک ماڵ و سامان یان دەستهەڵگرتن لە مارەییەکەی هەمووی یان هەندێکی خۆی ڕزگار بکات.

عەبدوڵڵای کوڕی عەبباس ـ خوا لێیان ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: هاوسەری سابیتی کوڕی قەیس ـ خوا لێیان ڕازی بێ ـ هاتە خزمەت پێغەمبەری خودا (ﷺ) ، وتی: "يَا رَسُولَ اللّٰهِ! ثَابِتُ بْنُ قَيْسٍ مَا أَعْتِبُ عَلَيْهِ فِي خُلُقٍ وَلا دِينٍ، وَلَكِنِّي أَكْرَهُ الْكُفْرَ فِي الإِسْلامِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ (ﷺ) : «أَتَرُدِّينَ عَلَيْهِ حَدِيقَتَهُ؟»، قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ رَسُولُ

اللَّهِ (ﷺ) : «اقْبَلِ الْحَدِيقَةَ، وَطَلِّقْهَا تَطْلِيقَةً»". [ئیمامی بوخاری و نەسائی و ئیبنوماجە گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەی پێغەمبەری خودا! من هیچ گلەییم لە (سابیتی کوڕی قەیس)ی مێردم نییە نە لە خوڕەوشتی و نە لە دینداری، بەڵام چونکە هیچ خۆشمناوێ دەترسم ئەگەر لەلای بمێنمەوە مافی هاوسەرێتی نەدەم و بکەومەنێو گوناهێکی گەورەوە، بۆیە دەمەوێت لێی جیاببمەوە!

پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: باخەکەی دەدەیتەوە؟

وتی: بەڵێ.

پێغەمبەری خودا (ﷺ) ناردی بەدوای (سابیت)دا و پێی فەرموو: باخەکەت وەربگرەوە و، تەڵاقێکی بدە.

هەر عەبدوڵڵای کوڕی عەبباس ـ خوا لێیان ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: مێردی (بەریرە) کۆیلەیەک بوو ناوی (موغیث) بوو، وەک ئێستا لەبەر چاومە کۆڵان بە کۆڵان بەدوای (بەریرە) دەکەوت و، دەگریا و هۆن هۆن فرمێسک بەڕیشیدا دەهاتنە خوارێ و، لێی دەپاڕایەوە تا بگەڕێتەوە لای و لێی جیانەبێتەوە، ئەویش هەر ئاوڕی لێ نەدەدایەوە!

پێغەمبەری خودا (ﷺ) بە بابمی فەرموو: ئەی عەبباس! ئەرێ پێت سەیرنییە ئەم (موغیث)ە چەند ئەم (بەریرە)ی خۆشدەوێ و، ئەویش چەندە رِقی لێیەتی؟!

جا پێغەمبەر (ﷺ) ئەوەندەی بەزەیی بە(موغیث)دا هاتەوە، تکای بۆ کرد و فەرمووی: بەریرە! ئەو بابی رِۆڵەکەتە، ئیشێکی زۆر چاک دەکەیت برِۆیتەوە لای!

بەریرە وتی: ئەی پێغەمبەری خودا! ئایا فەرمانم پێدەکەیت؟

پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: نا، ئەمن بەس تکا دەکەم.

بەریرە وتی: نامەوێ برِۆمەوە لای، چونکە هیچ پێویستیم پێی نییە و خۆشم ناوێ. [ئیمامی بوخاری و ئەبوداوود و تیرمیزی و نەسائی و ئیبنوماجە و داریمی و ئەحمەد گێراویانەتەوە].

✔مرۆڤەکان وەکوو خانوو وان، هەندێکیان تەنها پێویستییان بە نۆژەنکردنەوەیە، هەندێکیشیان پێویستە بڕوخێندرێن و سەرلەنوێ دروستبکرێنەوە، بەڵام هەندێکیان پێویستە لەسەریان بنووسرێت: "بۆ فرۆشتنە".

✔سەختترین کار لە دونیادا ژیانکردنە لەگەڵ کەسێك کە بڕیاری داوە هیچ شتێك قبووڵ نەکات.

ڕۆڵی ماڵەخەزووران

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَٱبْعَثُواْ حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِۦ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَآ إِن يُرِيدَآ إِصْلَـٰحًا يُوَفِّقِ ٱللَّهُ بَيْنَهُمَآ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا ﴾. [سوڕەتی (النساء)، ئایەتی: (٣٥)].

واتە: ئەگەر ترسان لە کێشە و دووبەرەکی نێوان ژن و مێرد، ئەوا دادوەرێک لە کەسوکاری مێردەکە و دادوەرێک لە کەسوکاری ژنەکە بنێرنە لایان تا کێشەکەیان چارەسەر بکەن، ئەگەر ئاشتەواییان بوێت ئەوە خودا بۆیان فەراهەم دەکات، بێگومان خودا زانایە و کارەکانی پڕ حیکمەتن.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: « تَعْدِلُ بَيْنَ الاثْنَيْنِ صَدَقَةٌ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: کاتێک دووکەس ئاشتدەکەیتەوە، خودای گەورە بە خێر بۆت دەنووسێ.

سەهلی کوڕی سەعد-خوالێی ڕازی بێ-دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: "جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) بَيْتَ فَاطِمَةَ فَلَمْ يَجِدْ عَلِيّاً فِي الْبَيْتِ، فَقَالَ: «أَيْنَ ابْنُ عَمِّكِ؟»، قَالَتْ: كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ شَيْءٌ فَغَاضَبَنِي، فَخَرَجَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لِإِنْسَانٍ: «انْظُرْ أَيْنَ هُوَ؟»، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هُوَ فِي الْمَسْجِدِ رَاقِدٌ، فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ)

وَهُوَ مُضْطَجِعٌ قَدْ سَقَطَ رِدَاؤُهُ عَنْ شِقِّهِ، وَأَصَابَهُ تُرَابٌ، فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يَمْسَحُهُ عَنْهُ، وَيَقُولُ: «قُمْ أَبَا تُرَابٍ، قُمْ أَبَا تُرَابٍ»". [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: جارێک پێغەمبەری خودا (ﷺ) هاتە ماڵی خاتوو فاتیمەی کچی، بینی پێشەوا عەلی لە ماڵەوە نییە، فەرمووی: فاتیمە! ئامۆزاکەت لە کوێیە؟

وتی: ناخۆشییەک کەوتە نێوانمانەوە، تووڕەی کردم و ڕۆیشتە دەرێ!

پێغەمبەر (ﷺ) بە کەسێکی فەرموو: بڕۆ بزانە لە کوێیە!

کابرا ڕۆیشت و هاتەوە و وتی: "ئەی پێغەمبەری خودا! لە مزگەوت خەوتووە"، جا پێغەمبەری خودا (ﷺ) ڕۆیشتە مزگەوت و بینی وا پێشەوا عەلی ڕاکشاوە و جوبەکەی لە تەنیشتییەوە کەوتووە و جەستەی تۆزاوی بووە، جا پێغەمبەری خودا (ﷺ) وردە وردە تۆزەکەی لێدەسڕی و دەیفەرموو: هەستە تۆزاوی، هەستە تۆزاوی!

هەر لەمبارەوە نوعمانی کوڕی بەشیر ـ خوا لێیان ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: "اسْتَأْذَنَ أَبُو بَكْرٍ عَلَى النَّبِيِّ (ﷺ) ، فَسَمِعَ صَوْتَ عَائِشَةَ عَالِياً، فَلَمَّا دَخَلَ تَنَاوَلَهَا لِيَلْطِمَهَا، وَقَالَ: لا أَرَاكِ تَرْفَعِينَ صَوْتَكِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) ، فَجَعَلَ

النَّبِيُّ (ﷺ) يَحْجُزُهُ، وَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ مُغْضَباً، فَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) حِينَ خَرَجَ أَبُو بَكْرٍ: «كَيْفَ رَأَيْتِنِي أَنْقَذْتُكِ مِنَ الرَّجُلِ؟»، قَالَتْ: فَمَكَثَ أَبُو بَكْرٍ أَيَّاماً، ثُمَّ اسْتَأْذَنَ فَوَجَدَهُمَا قَدِ اصْطَلَحَا، فَقَالَ لَهُمَا: أَدْخِلانِي فِي سِلْمِكُمَا كَمَا أَدْخَلْتُمَانِي فِي حَرْبِكُمَا، فَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) : «قَدْ فَعَلْنَا، قَدْ فَعَلْنَا»". [ئیمامی ئەبوداوود و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: جارێک ئیمامی ئەبوبەکر ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ هات و مۆڵەتی وەرگرت بۆ هاتنە خزمەت پێغەمبەر (ﷺ) ، گوێی لێبوو وا خاتوو عائیشە دەنگی بەسەر پێغەمبەردا (ﷺ) بەرزدەکاتەوە، هەر کە هاتە ژوورەوە پەلاماریدا تا لێی بدات، پێی وت: "نەتبینم دەنگ بەسەر پێغەمبەردا (ﷺ) بەرزکەیتەوە"، بەڵام پێغەمبەر (ﷺ) نەیهێشت لێی بدات، پێشەوا ئەبوبەکریش بەتووڕەییەوە ڕۆیشتە دەرەوە، لەو کاتەدا پێغەمبەر (ﷺ) بە خاتوو عائیشەی فەرموو: بینینت چۆن لەدەستی ئەم پیاوە ڕزگارم کردی؟

دوای چەند ڕۆژێک، جارێکی تر پێشەوا ئەبوبەکر هاتەوە ماڵیان و بینی وا ئاشتبوونەوە و پێدەکەنن، جا هەر بۆ خۆشی پێی وتن: وەک چۆن لە کێشەکەتان بەشدارتان کردم، لە ئاشتبوونەوەشتان بەشدارم کەن!

پێغەمبەریش (ﷺ) فەرمووی: بێگومان وادەکەین، بێگومان وادەکەین.

✔هەوڵدان بۆ یەکخستنی دوو کەس، دیارە کە گرانە و ڕەنجی دەوێ، بەڵام هەوڵدان بە نییەتێکی خاوێنەوە دەمەقاڵێکان زیاد ناکات، بەڵکو کپی دەکاتەوە.

✔خێزان گرنگترین فێرگەیە، کێشەکانی ئەم فێرگەیەش بە هەوڵی زانستیانە و بەڕێسا لەنێودەبرێن و، بەربەستەکانی بەردەم بەختەوەریشی هەر بەوە لادەچن.

✔خەسووەکان بیریان نەچێت: ڕۆژگارێك ئەوانیش بووك بوون، بووکەکانیش بیریان بێت: کاتێك دێت ئەمانیش دەبنە خەسوو.

نزیکترین کەس لە شەیتان

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: « إِنَّ إِبْلِيسَ يَضَعُ عَرْشَهُ عَلَى الْمَاءِ، ثُمَّ يَبْعَثُ سَرَايَاهُ، فَأَدْنَاهُمْ مِنْهُ مَنْزِلَةً أَعْظَمُهُمْ فِتْنَةً، يَجِيءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ: فَعَلْتُ كَذَا، وكَذَا، فَيَقُولُ: مَا صَنَعْتَ شَيْئاً، قَالَ: ثُمَّ يَجِيءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ: مَا تَرَكْتُهُ حَتَّى فَرَّقْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ امْرَأَتِهِ، قَالَ: فَيُدْنِيهِ مِنْهُ، وَيَقُولُ: نِعْمَ أَنْتَ». [ئیمامی موسلیم و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: بێگومان شەیتان تەختی خۆی لەسەر ئاو دادەنێ، پاشان داروودەستەکەی بەملاولادا بڵاودەکاتەوە، نزیکترینیان لێیەوە ئەوەیانە لە هەموانیان فێڵبازتر و هەڵخەڵەتێنترە، جا یەکێکیان دێتەوە و دەڵێ: ئەمەم کرد و ئەمەم کرد.

ئەویش پێی دەڵێ: هیچت نەکردووە!

پاشان یەکێکی تریان دێتەوە و دەڵێ: وازم لە کابرا نەهێنا، هەتا نێوانی ئەو و ژنەکەیم تێکدا.

ئەوجا شەیتان لە خۆی نزیک دەکاتەوە و باوەشی پێدا دەکات و پێی دەڵێ: تۆ باشترینی.

هەروەها دەفەرمووێ: « لَيْسَ مِنَّا مَنْ خَبَّبَ امْرَأَةً عَلَى زَوْجِهَا». [ئیمامی ئەبوداوود و حاکیم و ئیبنوحیببان و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: لەسەر سوننەت و ڕێبازی ئێمە نییە، ئەو کەسەی مێرد لەبەر چاوی ژنەکەی دەخات، یان ژن لەبەر چاوی مێردەکەی دەخات.

✔نەفس ئەژدیهایەکە نووستووە، وا گومان مەبەن کە مردووە.

✔بەهێزترین کەس ئەو کەسەیە کە غیرەتی گوناهکردنی نییە.

✔چەند بەختیارە ئەو کەسەی کە عەیبی خۆی دەبینێت.

✔خوو و ڕەوشتی جوان مەزنترین سامانە بۆ خێزان.

✔ڕەوشتجوانی و، ڕووگەشی و، زمانشیرینی، واتە: چاکەکردن و دوورکەوتنەوە لە خراپە.

٤

منداڵ

خۆشترین بەرهەمی هاوسەرگیری

منداڵ خەڵاتی خودایە

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿لِّلَّهِ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِۚ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُۚ يَهَبُ لِمَن يَشَآءُ إِنَٰثًا وَيَهَبُ لِمَن يَشَآءُ ٱلذُّكُورَ ﴿٤٩﴾ أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَٰثًاۖ وَيَجْعَلُ مَن يَشَآءُ عَقِيمًاۚ إِنَّهُۥ عَلِيمٌ قَدِيرٌ﴾. [سورەتی (الشورى)، ئایەتی، (٤٩-٥٠)].

واتە: موڵک و دەسەڵاتی ئاسمانەکان و زەمین هیی خودایە و هەر بەدەست خودایە، هەرچی بوێت دروستی دەکات، هەرکەس بیەوێت کچی پێدەبەخشێت، هەرکەسیش بیەوێت کوڕی پێدەبەخشێت، یان کوڕ و کچیان پێدەبەخشێت، هەیشە ویستی خودا وایە نەزۆک بێت و هیچی نەداتێ، بەڕاستی خودا زانا و بە دەسەڵاتە.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «إِنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ - لَيَرْفَعُ الدَّرَجَةَ لِلْعَبْدِ الصَّالِحِ فِي الْجَنَّةِ، فَيَقُولُ: يَا رَبِّ! أَنَّى لِي هَذِهِ؟ فَيَقُولُ: بِاسْتِغْفَارِ وَلَدِكَ لَكَ». [ئیمامی ئەحمەد و ئبنوماجە گێڕاویانەتەوە].

واتە: بێگومان خودای گەورە زووزوو پلەی بەندەی چاکی خۆی لە بەهەشتدا بەرز دەکاتەوە، تا ئەو بەندەیە بەسەرسامییەوە دەڵێ: ئەی پەروەردگاری من! ئەمە بە هۆی چییەوەیە؟ خودا دەفەرمووێ: ئەمە هەمووی بەهۆی نزا و داوای

لێخۆشبوونی منداڵەکەتەوەیە بۆ تۆ.

هەروەها دەفەرمووێ: «مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ حَتَّى تَبْلُغَا، جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَا وَهُوَ هَكَذَا»، وَضَمَّ أَصَابِعَهُ. [ئیمامی موسلیم و تیرمیزی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەرکەس دوو کچ بەخێو بکات هەتا گەورەدەبن و پێدەگەن و بەشوویان دەدات، ئەوە لە ڕۆژی قیامەت دێت و من و ئەو ئاوایین. جا پەنجەکانی بەیەکەوە نووساند.

هەروەها دەفەرمووێ: «مَنْ كَانَتْ لَهُ أُنْثَى، فَلَمْ يَئِدْهَا، وَلَمْ يُهِنْهَا، وَلَمْ يُؤْثِرْ وَلَدَهُ الذُّكُورَ عَلَيْهَا، أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ». [ئیمامی ئەبوداوود و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەرکەس کچێکی هەبێت، نەیکوژێت و زیندەبەچاڵی نەکات و، بە چاوی سووک تەماشای نەکات و، ڕێزی کوڕەکەی نەدات بەسەریدا، ئەوا خودا لەگەڵ کۆمەڵی یەکەمین و سەرفرازەکاندا دەیخاتە بەهەشتەوە.

لە سروشتی هەموو ژنێکدا مەیلی خۆشویستن و لە ئامێزگرتنی منداڵ هەیە.

داوای منداڵی چاک بکەن

خودای گەورە لەسەر زمانی پێغەمبەر ئیبراهیم ـ سەلامی خوای لێبێ ـ دەفەرمووێ: ﴿ رَبِّ هَبْ لِى مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿١٠٠﴾ فَبَشَّرْنَٰهُ بِغُلَٰمٍ حَلِيمٍ ﴾. [سورەتی (الصافات)، ئایەتی: (١٠٠ـ١٠١)].

واتە: ئەی پەروەرێنم! منداڵێکی چاک و پاکم پێ ببەخشە، ئێمەش مزگێنی بوونی کوڕێکی ئارام و ژیرمان پێدا، کە ئەویش (ئیسماعیل) بوو.

هەروەها لەسەر زمانی پێغەمبەر زەکەریا ـ سەلامی خوای لێبێ ـ دەفەرمووێ: ﴿رَبِّ هَبْ لِى مِن لَّدُنكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً ۖ إِنَّكَ سَمِيعُ ٱلدُّعَآءِ ﴾. [سورەتی (آل عمران)، ئایەتی: (٣٨)].

واتە: ئەی پەروەرێنم! بە بەخشندەیی و میهرەبانیت لەلایەن خۆتەوە وەچە و نەوەی چاک و پەسندم پێ ببەخشە، بێگومان تۆ بیسەری نزا و پاڕانەوەی بەندەکانی.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلاثَةٍ: صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ». [ئیمامی موسلیم و ئەبوداوود و تیرمیزی و نەسائی و ئینوماجە و داریمی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر کاتێک مرۆڤ مرد کردەوەکانی کۆتاییان

پێدێت تەنها لە سێ ڕێوە نەبێ:

١ـ خێرێکی نەبڕاوە.

٢ـ زانستێکی بەسوود.

٣ـ منداڵێکی چاک دوعای بۆ بکات.

✔نیگەران مەبە، خودا داوای هیچ کەسێك بێ وەڵام ناهێڵێتەوە، هەمیشە دادپەروەری خۆی پیشان دەدات.

✔بەختەوەری ژن لە دایکایەتی دایە.

✔هیچ خۆشییەك ناگاتە ئاستی هەستی دایکایەتی، من تامی زۆرینەی خۆشییەکانم کردووە، بەڵام چێژی دایکایەتی شتێکی دیکەیە.

جوانترین پێشوازی لێکردن

خودای گەورە لەسەر زمانی پێغەمبەر ئیبراهیم ـ سەلامی خوای لێبێ ـ دەفەرمووێ: ﴿ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ ٱلَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى ٱلۡكِبَرِ إِسۡمَٰعِيلَ وَإِسۡحَٰقَۚ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ ٱلدُّعَآءِ ﴾. [سورەتی (إبراهیم)، ئایەتی: (٣٩)].
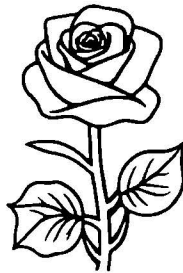
واتە: سوپاس بۆ ئەو خودایەی کە لە تەمەنی پیریدا (ئیسماعیل و ئیسحاق)ی پێبەخشیم، بێگومان پەروەرێنم بیسەری دوعایە.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «كُلُّ غُلامٍ مُرْتَهَنٌ بِعَقِيقَتِهِ، تُذْبَحُ عَنْهُ يَوْمَ السَّابِعِ، وَيُسَمَّى، وَيُحْلَقُ رَأْسُهُ». [ئیمامی ئەبوداوود و تیرمیزی و نەسائی و ئینوماجە و داریمی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەموو منداڵێک بارمتەی هۆزەبانەکەیەتی، لە ڕۆژی حەوتەمدا بۆی سەردەبڕێ، هەر لەو ڕۆژەشدا ناوی لێدەنرێ و، سەریشی دەتاشرێ.

هەروەها دەفەرمووێ: «إِنَّكُمْ تُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَسْمَائِكُمْ وَأَسْمَاءِ آبَائِكُمْ، فَأَحْسِنُوا أَسْمَاءَكُمْ». [ئیمامی ئەبوداوود و داریمی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: بێگومان ئێوە لەڕۆژی قیامەتدا بە ناوی خۆتان و باوکتانەوە بانگدەکرێن، کەواتە ناوی چاک و خۆش لە منداڵ و نەوەکانتان بنێن.

هەروەها دەفەرمووێ: « تَسَمَّوْا بِأَسْمَاءِ الْأَنْبِيَاءِ، وَأَحَبُّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللَّهِ: عَبْدُ اللَّهِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ، وَأَصْدَقُهَا: حَارِثٌ وَهَمَّامٌ، وَأَقْبَحُهَا حَرْبٌ وَمُرَّةٌ». [ئیمامی ئەبوداوود و نەسائی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: ناوی پێغەمبەران لە منداڵەکانتان بنێن، خۆشەویسترین ناو لەلای خودا (عەبدوڵڵا) و (عەبدوڕڕەحمان) و هاوشێوەکانیانە، ڕاسترین ناویش (حاریث ـ جوتیار) و (هەممام ـ دڵسۆز)ە، ناشیرینترین ناویش (حەڕب ـ جەنگی) و (موڕڕە ـ تاڵە)یە.

ئامانجی ژیان بەختەوەرییە، بەختەوەریش بە پارە ناکڕدرێت، بەناوبانگ بەدەست ناهێندرێت، بەڵام هەموو ژنێك لە بوون بە دایکدا بەڕاستی بە بەختەوەری دەگات.

نزایان بۆ بکەن، لێیان مەکەن
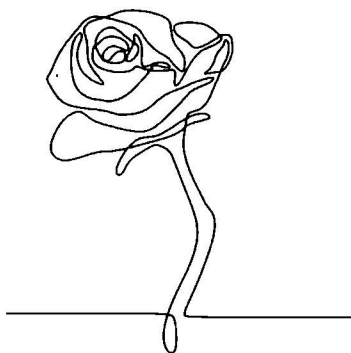
خودای گەورە لەسەر زمانی پێغەمبەر ئیبراهیم ـ سەلامی خوای لێبێ ـ دەفەرمووێ: ﴿رَبِّ ٱجۡعَلۡنِي مُقِيمَ ٱلصَّلَوٰةِ وَمِن ذُرِّيَّتِيۚ رَبَّنَا وَتَقَبَّلۡ دُعَآءِ﴾. [سورەتی (إبراهیم)، ئایەتی: (٤٠)].

واتە: ئەی پەروەرێنی من! خۆم و منداڵ و نەوەکانم والێبکە نوێژ و عیبادەتەکانمان بە چاکی ئەنجام بدەین و بەردەوامیش بین لەسەریان، دوعا و نزاکانیشم قەبووڵ بفەرموو.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «ثَلاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْوَالِدِ، دَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ». [ئیمامی ئەبوداوود و تیرمیزی و ئینوماجە و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: سێ نزا هەن گومان لە قەبووڵبوونیاندا نییە:

١. نزای داک و باب بۆ ڕۆڵەکانیان.

٢. نزای ڕێبوار.

٣. نزای ستەملێکراو.

هەروەها دەفەرمووێ: «لا تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، وَلا تَدْعُوا عَلَى أَوْلادِكُمْ، وَلا تَدْعُوا عَلَى خَدَمِكُمْ، وَلا تَدْعُوا عَلَى أَمْوَالِكُمْ، لا تُوَافِقُوا مِنَ اللَّهِ ـ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ـ سَاعَةَ نَيْلٍ فِيهَا عَطَاءٌ

فَيَسْتَجِيبَ لَكُمْ». [ئیمامی ئەبوداوود و ئیبنوحیببان گێڕاویانەتەوە].

واتە: نزا لە خۆتان و منداڵ و خزمەتکار و سامان و داراییتان مەکەن، نەکا ڕێککەوێ لەگەڵ یەکێک لەو کاتانەی نزای تێدا گیرایە و وەڵامتان بدرێتەوە.

✔بۆ ئەوەی کەسانی دیکە چاك بکەن، پێویستە سەرەتا خۆتان چاك بکەن.

✔لە پشت هەر خێزانێکی بەختەوەرەوە دایکێکی مەزن هەیە.

✔پەروەردە بەهێزترین چەکە کە دەتوانیت بە کاری بهێنیت بۆ گۆڕینی جیهان.

✔خۆشەویستی باشترین سەرمایەیە، تاکو زیاتر ببەخشیت زیاترت دێتەوە دەست.

هەر گەورەیان مەکەن، پەروەردەشیان کەن

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ قُوٓاْ أَنفُسَكُمۡ وَأَهۡلِيكُمۡ نَارٗا وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلۡحِجَارَةُ عَلَيۡهَا مَلَٰٓئِكَةٌ غِلَاظٞ شِدَادٞ لَّا يَعۡصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمۡ وَيَفۡعَلُونَ مَا يُؤۡمَرُونَ﴾. [سورەتی (التحريم)، ئایەتی: (٦)].

واتە: ئەی ئیمانداران! خۆتان و ژن و منداڵەکانتان بپارێزن لە ئاگرێک کە سووتەمەنییەکەی ئادەمیزاد و بەردە، سەرپەرشتیارانی ئەو دۆزەخ و ئاگرە جۆرە فریشتەیەکن زۆر دڵڕەق و توند و توڕەن، بێفەرمانی خودا ناکەن لەهەر شتێکدا کە فەرمانیان پێبدات و، هەر فەرمانێکیان پێبدرێت جێبەجێی دەکەن.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: « مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ، وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرٍ، وَفَرِّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ». [ئیمامی ئەبوداوود گێڕاوێتیەوە].

واتە: لە تەمەنی حەوت ساڵیڕا فەرمان و دەستوور بدەن بە منداڵەکانتان نوێژ بکەن، لە دە ساڵیدا ئەگەر نوێژیان نەکرد لەسەر نوێژنەکردن لێیان بدەن و، جێگەی خەوتنیشان لەیەکتری جیابکەنەوە.

هەر لەمبارەوە ئەبو هورەیرە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: حەسەنی کوڕی ئیمامی عەلی ـ خوا لێیان ڕازی بێ ـ دەنکە خورمایەک لە خورماکانی زەکاتی هەڵگرت و خستییە دەمیەوە، دەمودەست پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: «كِخْ كِخْ، أَمَا تَعْرِفُ أَنَّا لا نَأْكُلُ الصَّدَقَةَ؟». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: فڕێیدە فڕێیدە، ڕۆڵە گیان! مەگەر نەتزانیوە ئێمەی خانەوادەی پێغەمبەر زەکات ناخۆین و دروست نییە بۆمان؟!

هەروەها عومەری کوڕی ئەبی سەلەمە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: "منداڵبووم لەنێو ماڵ و لە ژێر چاودێریی پێغەمبەری خودا (ﷺ) بەخێو و و پەروەردە دەکرام، جارێک لە خزمەت جەنابیان نانم دەخوارد، دەستم دەبرد بۆ ئەملاولای سینیەکە و تەنها لە پێشخۆم نەدەخوارد، پێغەمبەری خودا (ﷺ) پێی فەرمووم: «يَا غُلامُ! سَمِّ اللَّهَ، وكُلْ بيَمِينِكَ، وكُلْ مِمَّا يَلِيكَ»، فَمَا زَالَتْ تِلْكَ طِعْمَتِي بَعْدُ. [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: بچکۆل! هەرکاتێک نانت خوارد، سەرەتا ناوی خودا بێنە و بڵێ: (بسم الله الرحمن الرحيم)، ئەنجا بە دەستی ڕاستت بخۆ و لە پێشخۆشت بخۆ.

ئیتر لەدوای ئەم ئامۆژگارییەی پێغەمبەری خۆشەویست (ﷺ) ، ڕاهاتم و بەردەوام بەمجۆرە نانم دەخوارد.

✔ پێویستە تازە هاوسەرەکان وەك قوتابییەك خۆیان بۆ پەروەردەکردنی منداڵ ئامادەبکەن، بەرلەوەی منداڵ بێتە خێزانەوە پێویستە کەموکوڕییەکانیان لەم ڕووەوە پڕبکەنەوە، ئەگەرنا ژیانێکی پڕ لە ئێش و ئازار دەست پێدەکەن.

✔ بە ئیمانەوە منداڵەکان پەروەردە بکەن، با تاکەکان لە خێزاندا لەسەر ئەو تێگەیشتنە پەروەردە بین کە ئەوان بەندەیەکن و، لەسەر هەموو کار و کردەوەیەکیان لێپرسینەوەیان لەگەڵ دەکرێت.

✔ منداڵەکانتان فێربکەن زۆر بەباشی حەڵاڵ و حەرام لەیەك جیابکەنەوە، چونکە ئەگەر ئەم چەمکانە لە ژیان دابڕێن، ئەوا ژیان وێران دەبێت.

ببنە پێشەنگێکی چاک بۆیان

خودای گەورە لەبارەی باوکی دوو منداڵەکە ـ لەمیانەی چیرۆکی پێغەمبەر موسا و حەزرەتی خدر ـ سەلامی خوایان لێبێ ـ دەفەرمووێ: ﴿وَكَانَ أَبُوهُمَا صَـٰلِحًا﴾.[سورەتی (الكهف)، ئایەتی:(٨٢)].

واتە: باوکی ئەو دوو منداڵە خواناس و چاک بوو.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ، أَوْ يُنَصِّرَانِهِ، أَوْ يمُجِّسَانِهِ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەموو منداڵێک لەسەر موسوڵمانێتی لە دایک دەبێ، بەڵام دایک و باوکی تێکیدەدەن و دەیکەن بە جوولەکە، یان گاور، ئاگرپەرست، یان هەر بیروباوەڕێکی تر.

هەروەها عەبدوڵڵای کوڕی عامیر ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: ڕۆژێک پێغەمبەری خودا (ﷺ) لە ماڵی ئێمە دانیشبوو، لەو کاتەدا دایکم بانگی کردم و وتی: ئادەی وەرە شتێکت بدەمێ، یەکسەر پێغەمبەری خودا (ﷺ) پێی فەرموو: «وَمَا أَرَدْتِ أَنْ تُعْطِيهِ؟»، قَالَتْ: أُعْطِيهِ تمْراً. فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : «أَمَا إِنَّكِ لَوْ لَمْ تُعْطِيهِ شَيْئاً، كُتِبَتْ عَلَيْكِ كَذِبَةٌ». [ئیمامی ئەبو داوود و ئەحمەد و بەیهەقی گێڕاویانەتەوە].

واتە: ویستت چی بدەیتێ؟

وتی: ویستم خورمای بدەمێ.

پێغەمبەری خودا (ﷺ) پێی فەرموو: باش بزانە ئەگەر نیازت نەبایە شتێکی بدەیتێ، ئەوە بە درۆ لەسەرت دەنووسرا.

✔ وەك دایك و باوك ببنە پێشەنگێکی نموونەیی بۆ منداڵەکانتان.

✔ هەرگیز درۆ لەگەڵ منداڵەکانتان مەکەن تەنانەت بە گاڵتەش، با دڵنیابن لەوەی کە هەرچی دەیڵێن ڕاستە.

✔ لەگەڵ هاوسەرەکانتاندا بەڕێز بن، تا منداڵەکانیشتان لە ئێوەوە فێرببن، ئەگەر ئێوە دایمە شەڕتان بێت ئەوا ئەوانیش شەڕانگێز دەردەچن.

سۆزیان پێبدەن، ناز نا
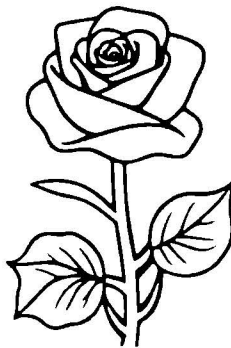
خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ ٱللَّهِ لِنتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ ٱلْقَلْبِ لَٱنفَضُّواْ مِنْ حَوْلِكَ ﴾. [سورەتی (آل عمران)، ئایەتی: (١٥٩)].

واتە: ئەی موحەممەد! چونکە خودا بە میهرەبانیی دروستیکردوویت، نەرم و هێمن بوویت بۆیان و لەگەڵیان گونجایت، خۆ ئەگەر توند و قسەڕەق و بێبەزەیی بوویتایە، ئەوە هەر زوو هەموویان لە دەورت بڵاوەیان دەکرد و بەملاولادا دەڕۆیشتن.

دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: هەندێک دەشتەکی هاتنە خزمەت پێغەمبەری خودا (ﷺ) ، کاتێک بینیان هاوەڵان منداڵەکانیان ماچ دەکەن، بە پێناخۆشبوونەوە وتیان: "أَتُقَبِّلُونَ صِبْيَانكُمْ؟ قَالُوا: نَعَمْ، فَقَالُوا: لَكِنَّا وَاللَّهِ مَا نُقَبِّلُ، فَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): «وَأَمْلِكُ أَنْ كَانَ اللَّهُ قَدْ نَزَعَ مِنْكُمُ الرَّحْمَةَ؟»". [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەوە ئێوە منداڵەکانتان ماچ دەکەن؟!

وتیان: بەڵێ.

ئەوانیش وتیان: دەنا ئێمە سوێند بەخوا، ماچیان ناکەین.

جا پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: جا من چ بکەم، لە کاتێکدا خوای گەورە سۆز و میهرەبانی لە دڵتاندا دەرهێناوە؟!

هەروەها ئەنەسی کوڕی مالیک ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: "مَا رَأَيْتُ أَحَداً كَانَ أَرْحَمَ بِالْعِيَالِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ)، وكَانَ إِبْرَاهِيمُ مُسْتَرْضَعاً له فِي عَوَالِي الْمَدِينَةِ، فَكَانَ يَنْطَلِقُ وَنَحْنُ مَعَهُ، فَيَدْخُلُ الْبَيْتَ...، فَيَأْخُذُهُ فَيُقَبِّلُهُ، ثُمَّ يَرْجِعُ". [ئیمامی موسلیم و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: کەسم نەدیوە لە پێغەمبەری خودا (ﷺ) میهرەبانتر بێ بۆ ماڵەوەی، بۆ نموونە: (ئیبڕاهیم)ی کوڕی لە گوندێکی نزیکی مەدینە لەلای دایەنێک دانرابوو، زووزوو دەچووە سەردانی و ئێمەش لەخزمەتیدا دەچووین، جا دەڕۆیشتە ئەو ژوورەی کە (ئیبڕاهیم)ی لێبوو، لەباوەشی دەکرد و ماچی دەکرد، پاشان دەگەڕایەوە.

هەر لەمبارەوە ئەبو هورەیرە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: پێغەمبەری خودا (ﷺ) حەسەنی کوڕی ئیمامی عەلی ـ خوا لێیان ڕازی بێ ـ ماچکرد، لەو وەختەدا (ئەقرەعی کوڕی حابیس) یش لەوێ دانیشتبوو، جا ئەقرەع وتی: "إِنَّ لِي عَشَرَةً مِنَ الْوَلَدِ مَا قَبَّلْتُ مِنْهُمْ أَحَداً، فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) ، ثُمَّ قَالَ: «مَنْ لا يَرْحَمُ لا يُرْحَمُ»". [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: دەنا ئەمن دە منداڵم هەن، تا ئێستا هیچم ماچ نەکردوون!

پێغەمبەری خودا (ﷺ) بە سەرسامی و تورەییەوە تەماشایەکی کرد، ئەنجا فەرمووی: هەرکەسێک سۆز و بەزەیی نەبێ، خواش بەزەیی پێدانایەتەوە.

هەروەها یەعلای کوڕی موڕڕە - خوا لێی ڕازی بێ - دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: "خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) ، وَدُعِينَا إِلَى طَعَامٍ، فَإِذَا حُسَيْنٌ يَلْعَبُ فِي الطَّرِيقِ، فَأَسْرَعَ النَّبِيُّ (ﷺ) أَمَامَ الْقَوْمِ، ثُمَّ بَسَطَ يَدَيْهِ، فَجَعَلَ الْغُلامُ يَفِرُّ مَرَّةً هَا هُنَا وَ مَرَّةً هَا هُنَا، وَيُضَاحِكُهُ النَّبِيُّ (ﷺ) حَتَّى أَخَذَهُ، فَجَعَلَ إِحْدَى يَدَيْهِ فِي ذَقَنِهِ وَالأُخْرَى فِي رَأْسِهِ، ثُمَّ اعْتَنَقَهُ فَقَبَّلَهُ".[ئیمامی بوخاری لە (الأدب المفرد)دا و ئیبنوماجە و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە]

واتە: لە خزمەت پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەرچووین و، بانگکرابووین بۆ خوانێک، لەڕێگەدا تووشی حوسەینی کوڕی ئیمامی عەلی - خوا لێیان ڕازی بێ - بووین کە لەگەڵ منداڵاندا یاری دەکرد، پێغەمبەری خودا (ﷺ) بەخێرایی لە پێشمانەوە ڕۆیشتە لای و، هەردوو باڵی بۆ پانکردەوە، ئەم منداڵەش (لەخۆشیان و وەک نەریتی منداڵان - کاتێک کەسێک دەیهەوێ بیانگرێ - پێدەکەنی و) جارێک بەلای ڕاستدا و جارێک بەلای چەپدا ڕایدەکرد، پێغەمبەریش (ﷺ) لەگەڵیدا پێدەکەنی، ئیتر وازی لێنەهێنا هەتا گرتی،

جا لەسەر چیچکان لەبەرامبەری ڕۆنیشت و دەستێکی خستە ژێر چەناگەیی و ئەویتریشی خستە سەر پاشەسەری، ئەنجا لە ئامێزی گرت و ماچی کرد.

✔باشترین داك و باب، ئەوانەن کە منداڵەکانیان بە منداڵ دەبینن و، خۆشیان دەبنەوە منداڵ بۆیان.

✔لەگەڵ منداڵەکانتاندا ببنە هاوڕێ و، یارییان لەگەڵ بکەن، بۆ نموونە: ڕاوڕاوێن و چاوشارکێن.

✔ئەو دایك و باوکانەی لەسەرەتای تەمەنی منداڵیدا سزای منداڵەکانیان دەدەن، لە ڕاستیدا باخەوانن و نەمامە تازە ڕوواوەکانیان دەبڕنەوە.

✔مرۆڤێك تا ئەو ساتەی دایکی هەروەك منداڵێك بە دەوریدا بێت و ڕەفتاری لەگەڵ بکات هەرگیز پیناگات.

دادپەروەربن لە نێوان منداڵەکانتان

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ وَٱعْلَمُوٓاْ أَنَّمَآ أَمْوَٰلُكُمْ وَأَوْلَٰدُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ ٱللَّهَ عِندَهُۥٓ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴾. [سورەتی (الأنفال)، ئایەتی: (٢٨)].

واتە: زۆرچاک بزانن ماڵ و منداڵتان بۆ تاقیکردنەوەیە، بێگومان خودای گەورەش پاداشتی مەزن و بێسنووری لەلایە.

نوعمانی کوڕی بەشیر ـ خودا لێیان ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: بابم دیارییێکی پێدام، دایکیشم عەمرەی کچی ڕەواحە وتی: ڕازی نابم تا پێغەمبەری خودا (ﷺ) نەکەی بەشایەت.

ناچار بابم دەستی گرتم و بردمی بۆ خزمەت پێغەمبەری خودا (ﷺ)، وتی: ئەی پێغەمبەری خودا! من دیارییێکم داوە بە نوعمانی کوڕم، دایکیشی فەرمانی پێکردم کە جەنابتان بینە شایەت، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووێ: «أَعْطَيْتَ سَائِرَ وَلِدِكَ مِثْلَ هَذَا؟»، قَالَ: لا، قَالَ: «فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلادِكُمْ»، وَفِي رِوَايَةٍ: قَالَ: «فَلا تُشْهِدْنِي إِذاً، فَإِنِّي لا أَشْهَدُ عَلَى جَوْرٍ»، وَفِي رِوَايَةٍ: قَالَ: «أَيَسُرُّكَ أَنْ يَكُونُوا إِلَيْكَ فِي الْبِرِّ سَوَاءً؟»، قَالَ: بَلَى، قَالَ: «فَلا إِذاً»، قَالَ: فَرَجَعَ فَرَدَّ عَطِيَّتَهُ. [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئایا منداڵەکانی تریشت بەقەد ئەمەت پێداون؟

وتی: نا.

فەرمووی: "لە خودا بترسێن و دادپەروەربن لە نێوان منداڵەکانتاندا"، لە گێڕانەوەیەکی تردا: پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: "کەواتە من مەکە بە شایەت، چونکە بێگومان من نابمە شایەت لەسەر ناحەقی و ستەم".

لە گێڕانەوەیەکی تردا: پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: ئەرێ حەز ناکەی منداڵەکانت هەموویان وەک یەک بۆت چاکن؟

وتی: بەڵێ.

فەرمووی: کەواتە نابێ جیاوازی لە نێوانیاندا بکەی.

ئیتر بابم گەڕایەوە و دیارییەکەی لێ وەرگرتمەوە.

✔داك و بابێك کە خۆیان نموونەیی نەبن، ناتوانن منداڵی نموونەیش پەروەردە بکەن.

✔دڵەکان بە ئامۆژگاری زیندوو دەبنەوە، ئاستەنگەکانیش هەر بەو لادەچن.

بێبەشیان مەکەن لە شیری خۆتان

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ وَٱلْوَٰلِدَٰتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَٰدَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ ۖ لِمَنْ أَرَادَ أَن يُتِمَّ ٱلرَّضَاعَةَ ﴾. [سورەتی (البقرة)، ئایەتی: (٢٣٣)].

واتە: با دایکان دوو ساڵی تەواو شیربدەن بە منداڵەکانیان، بۆ ئەوانەی دەیانەوێت ماوەی شیرپێدان تەواوبکەن و شیری تەواو بدەن.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ إِذْ أَتَانِي رَجُلانِ، فَأَخَذَا بِضَبْعَيَّ، فَأَتَيَا بِي جَبَلاً وَعْراً، فَقَالا: اصْعَدْ، فَقُلْتُ: إِنِّي لا أُطِيقُهُ، فَقَالَ: إِنَّا سَنُسَهِّلُهُ لَكَ، فَصَعِدْتُ... ثُمَّ انْطُلِقَ بِي فَإِذَا أَنَا بِنِسَاءٍ تَنْهَشُ ثُدِيَهُنَّ الْحَيَّاتُ، قُلْتُ: مَا بَالُ هَؤُلاءِ؟! قِيلَ: هَؤُلاءِ يَمْنَعْنَ أَوْلادَهَنَّ أَلْبَانَهُنَّ». [ئیمامی ئیبنوحیببان و ئیبنوخوزەیمە و حاکیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: کاتێک خەوتبووم، لە خەومدا دوو فریشتە لە شێوەی دوو پیاودا هاتنەلام، جا قۆڵیانگرتم و لەگەڵ خۆیان بردیانم تا گەیشتینە شاخێکی سەخت و دژوار، وتیان: سەرکەوە!

وتم: زۆر زەحمەتە، ناتوانم.

وتیان: ئێمە یارمەتیت دەدەین.

ئیتر دەستیانگرتم و سەرکەوتم... ئەنجا لەوێوە بردیانم بۆ شوێنێک، لەوێ گەیشتمە کۆمەڵە ژنێک کە ماری گەورە

گەورە پەلاماری مەمکی دەدان و دەیگەستن و مەمکیانی شیتاڵ شیتاڵ کردبوون، وتم: ئەمانە کێن؟ چییانکردووە؟!

وترا: ئەمانە ئەو ژنانەن بەبێ هیچ بەهانە و پاساوێکی شەرعی نەیانهێشتووە کۆرپەکانیان مەمکیان بمژن و شیریان لێبخۆن.

✔دوارۆژی منداڵەکانتان مەکەنە قوربانی فەراهەمهێنانی داهاتووتان.

✔ئەگەر کوڕێك بەڕەوشت بێت ئەوا کەسێك بە ڕەوشتە، بەڵام ئەگەر کچێك بەڕەوشت بێت ئەوا خێزانێك بەڕەوشتە.

✔بۆ فێربوون دەبێت گوێبگریت، بەڵام بۆ باشتربوون دەبێت هەڵبدەیت.

ڕێکخستنی نەک لەباربردنی

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ وَلَا تَقْتُلُوٓاْ أَوْلَٰدَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَٰقٍۖ نَّحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْۚ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْـًٔا كَبِيرًا ﴾.[سوڕەتی (الإسراء)، ئایەتی: (٣١)].

واتە: منداڵەکانتان لە ترسی گرانیی و هەژاریی و برسێتی مەکوژن، ئێمە ڕزق و ڕۆزی ئەوانیش و ئێوەیش دەدەین، بەڕاستی کوشتن و لەباربردنیان هەڵە و تاوانێکی زۆر گەورەیە.

جابیری کوڕی عەبدوڵڵا ـ خودا لێیان ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: «كُنَّا نَعْزِلُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (ﷺ) ، وَالْقُرْآنُ يَنْزِلُ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئێمە لە سەردەمی پێغەمبەردا (ﷺ) ، بۆ ئەوەی هاوسەرەکانمان منداڵیان نەبێ لە کاتی سەرجێی لەگەڵیاندا تۆومان تێنەدەکردن، لە کاتێکدا قورئانیش هەر دادەبەزی. (واتە: ئەگەر ئەم کارە حەرام بووایە، قورئان قەدەغەی دەکرد).

هەروەها دەفەرمووێ: «كُنَّا نَعْزِلُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) ، فَبَلَغَ ذَلِكَ نَبِيَّ اللَّهِ (ﷺ) ، فَلَمْ يَنْهَانَا». [ئیمامی موسلیم گێڕاویتیەوە].

واتە: ئێمە لە سەردەمی پێغەمبەری خودا (ﷺ) ، بۆ ئەوەی هاوسەرەکانمان منداڵیان نەبێ لە کاتی سەرجێی

لەگەڵیاندا تۆومان تێنەدەکردن، جا ئەم باسە گەیشتەوە پێغەمبەر (ﷺ) ، ئەویش ڕێی ئەم کارەی لێنەگرتین و قەدەغەی نەکردین.

✔باوەڕ بە ڕۆژی دوایی چووە هەرماڵێکەوە، ئەو ماڵە ڕۆشن دەبێتەوە.

✔ئەگەر هاوسەرگیریتان کرد، کەسێك پەیدا بکەن کە خوو و ڕەوشتی بەرز و جوان بێت، کەسێك کە ئالوودەی خووە خراپەکان بێت هەم زیانی بۆ خۆی دەبێت، هەم بۆ خێزانەکەشی.

✔دوو شت دیاری دەکەن کە تۆ کێیت: ئەرامگرتن کاتێك هیچت نییە، ڕەوشت کاتێك هەموو شتێکت هەیە.

کۆشکی سوپاسگوزاری

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَٱتَّبَعَتۡهُمۡ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَٰنٍ أَلۡحَقۡنَا بِهِمۡ ذُرِّيَّتَهُمۡ وَمَآ أَلَتۡنَٰهُم مِّنۡ عَمَلِهِم مِّن شَيۡءٖ﴾. [سورەتی (الطور)، ئایەتی: (٢١)].

واتە: ئەوانەی ئیمانیان هێناوە، هەروەها نەوەکانیشیان کە بە ئیمانەوە شوێنیان کەوتوون، لە بەهەشتدا پێکیان شاد دەکەینەوە و، هیچیش لە پاداشتی کردەوەکانیان کەمناکەینەوە.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «إِذَا مَاتَ وَلَدُ الْعَبْدِ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لِمَلائِكَتِهِ: قَبَضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي، فَيَقُولُونَ: نَعَمْ. فَيَقُولُ: قَبَضْتُمْ ثَمَرَةَ فُؤَادِهِ. فَيَقُولُونَ: نَعَمْ. فَيَقُولُ: مَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: حَمِدَكَ وَاسْتَرْجَعَ. فَيَقُولُ اللَّهُ: ابْنُوا لِعَبْدِي بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ، وَسَمُّوهُ بَيْتَ الْحَمْدِ». [ئیمامی ئەحمەد و تیرمیزی و ئیبنوحیببان گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر کاتێک منداڵی بەندەیەک مرد، خودای گەورە بە فریشتەکانی دەفەرمووێ: ئایا گیانی منداڵی بەندەی منتان کێشا؟

دەڵێن: بەڵێ.

دەفەرمووێ: گیانی جگەرگۆشەی بەندەی منتان کێشا؟

دەڵێن: بەڵێ.

دەفەرمووێ: بەندەکەم چی وت؟

دەڵێن: ئەی خودایە! سوپاسی تۆی کرد و وتی: ئێمە هەموومان موڵکی خوداین و هەر بۆ لای ئەویش دەگەڕێینەوە!

خودا دەفەرمووێ: کەواتە کۆشکێکی لە بەهەشتدا بۆ دروستبکەن و ناوی لێبنێن: کۆشکی سوپاسگوزاری.

هەروەها ئەبو سەعیدی خودری ـ خوا لێی لاڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: جارێک پێغەمبەری خودا (ﷺ) ڕوویکردە ژنان و پێی فەرموون: «مَا مِنْكُنَّ امْرَأَةٌ تُقَدِّمُ ثَلاثَةً مِنْ وَلَدِهَا، إِلَّا كَانَ لَهَا حِجَاباً مِنَ النَّارِ»، فَقَالَتِ امْرَأَةٌ: وَاثْنَيْنِ؟ فَقَالَ: «وَاثْنَيْنِ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر ژنێک لەپێش خۆیدا سێ منداڵی بچووکی بمرێ و ئارامیان لەسەر بگرێ، ئەوە بۆی دەبنە قەڵغان و دەیپارێزن لە ئاگری دۆزەخ.

ژنێک وتی: ئەی ئەگەر دوو بن؟

فەرمووی: ئەگەر دووش بن.

هەر لەمبارەوە موعاوییەی کوڕی قوڕڕە ـ خودا لێیان ڕازی بێ ـ لە باییەوە دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: کابرایەک هەبوو زوو زوو لەگەڵ کوڕێکی بچوکیدا دەهاتە خزمەت پێغەمبەر (ﷺ) ، جارێک پێغەمبەر (ﷺ) پێی فەرموو: ئەم کوڕەتت زۆر خۆشدەوێ؟

کابرا وتی: ئەی پێغەمبەری خودا! یاخوا من چەند ئەم کوڕەمم خۆشدەوێ خوداش ئەوەندە تۆی خۆشبوێ.

بۆ ماوەیەک کابرا دیارنەما، پێغەمبەری خودا (ﷺ) هەواڵی پرسی، وتیان: "ئەو کوڕەی کە جەنابت دیبووت وەفاتی کردووە"، دواتر پێغەمبەر (ﷺ) کابرای بینی و دڵنەوایی کرد و پێی فەرموو: «أَمَا تُحِبُّ أَنْ لا تَأْتِيَ بَاباً مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ إِلَّا وَجَدْتَهُ يَنْتَظِرُكَ؟»، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَلَهُ خَاصَّةً، أَوْ لِكُلِّنَا؟ قَالَ: «بَلْ لِكُلِّكُمْ». [ئیمامی ئەحمەد و نەسائی و ئیبنوحیببان گێڕاویانەتەوە].

واتە: مەگەر حەزناکەی لە ڕۆژی دواییدا بڕۆیتە بەر هەر دەرگایەک لە دەرگاکانی بەهەشت ئەو لەوێ بێ و چاوڕێت بکات؟

کابرایەک وتی: ئەی پێغەمبەری خودا! ئەوە بەس بۆ ئەوە یان بۆ هەموومانە؟

فەرمووی: بەڵکو بۆ هەمووتانە.

✔ئارامبە، هەرشتێك هی تۆبێت لێت دوور ناکەوێتەوە، ئەوەی دەڕوات هی تۆ نەبووە.

✔خەفەت بۆ شتێك مەخۆ کە لە دەستت داوە، ڕەنگە ئەگەر بمایە تووشی خەمی زیاتر بوویتایە.

٥
خانووی
خۆشبەختی
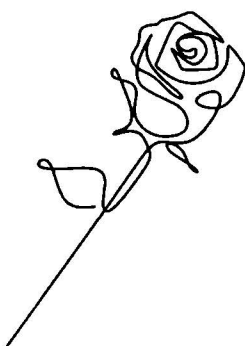
خانوو بەخششی خودایە

خودای گەورە دەفەرموویّ: ﴿وَٱللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنۢ بُيُوتِكُمۡ سَكَنٗا﴾. [سورەتی (النحل)، ئایەتی: (٨٠)].

واتە: هەر خودایە کە هەموو شتێکی بۆ فەراهەم کردوون تا خانوو و ماڵ بۆ خۆتان دروست بکەن و، خانووەکانتانیشی بۆ کردوون بە جێگەی پشوودان و ئارامی.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرموویّ: «مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ: الْجَارُ الصَّالِحُ، وَالْمَرْكَبُ الْهَنِيءُ، وَالْمَسْكَنُ الْوَاسِعُ». [ئیمامی ئەحمەد گێڕاویێتیەوە].

واتە: لە هۆکاری خۆشبەختی مرۆڤن: دراوسێکی چاک، ئامێرێکی گواستنەوی ساز و لەبار، خانوێکی گەورە و فراوان.

هەروەها ئەنەسی کوڕی مالیک ـ خودا لێی ڕازی بیّ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرموویّ: "أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ، قَالَ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا، وَكَفَانَا وَآوَانَا، فَكَمْ مِمَّنْ لا كَافِيَ لَهُ وَلا مُئْوِيَ؟!»". [ئیمامی موسلیم و ئەبوداوود و تیرمیزی گێڕاویانەتەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) نەریتی وابوو، کاتێک دەچووە سەر جێگا، دەیفەرموو: سوپاس بۆ ئەو خودایەی

که نان و ئاوی پێدایین و، پێداویستییەکانی جێبەجێ کردین و خانوو و
ماڵی پێبەخشین، دەبێ چەند کەس هەبن هەژار و بێ ماڵ بن؟!

✔ماڵ، وەك قوتابخانەیەك وایە، کە فشار لەسەر مرۆڤ ناهێڵێ و ئاسوودەیی پێدەبەخشێ.

✔مرۆڤ تەنها لە ماڵی خۆیدا مەزنترین دەسەڵاتداری دونیایە.

✔سەرکەوتن پەیژەیەکە، ناتوانیت بۆی سەرکەویت و دەستەکانت لەنێو گیرفانتدا بێت.

بەر لە خانوو کڕین، دراوسێ بکڕە

خودای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلٗا لِّلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱمۡرَأَتَ فِرۡعَوۡنَ إِذۡ قَالَتۡ رَبِّ ٱبۡنِ لِي عِندَكَ بَيۡتٗا فِي ٱلۡجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِن فِرۡعَوۡنَ وَعَمَلِهِۦ وَنَجِّنِي مِنَ ٱلۡقَوۡمِ ٱلظَّٰلِمِينَ﴾. [سوڕەتی (التحريم)، ئایەتی: (١١)].

واتە: خودای گەورە نموونەی هێناوەتەوە بۆ ئەوانەی ئیمانیان هێناوە بە ژنەکەی فیرعەون، کاتێک وتی: ئەی پەروەرێنم! لەلای خۆت و لە بەهەشتدا خانوویەکم بۆ دروست بکە و، لەدەست فیرعەون و ڕەفتارەکانی و ئەم گەلە ستەمکارەش ڕزگارم بکە.

ئەنەسی کوڕی مالیک ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ لە میانەی گێڕانەوەی باسی (هیجرەت)دا، دەفەرمووێ: "فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ (ﷺ) : «أَيُّ بُيُوتِ أَهْلِنَا أَقْرَبُ؟»، فَقَالَ: أَبُو أَيُّوبَ: أَنَا يَا نَبِيَّ اللَّهِ، هَذِهِ دَارِي، وَهَذَا بَابِي، قَالَ: «فَانْطَلِق، فَهَيِّئْ لَنَا مَقِيلاً»، فَذَهَبَ فَهَيَّأَ لَهُمَا مَقِيلاً، ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ! قَدْ هَيَّأْتُ لَكُمَا مَقِيلاً، فَقُومَا عَلَى بَرَكَةِ اللَّهِ". [ئیمامی ئەحمەد و بوخاری و حاکیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: خانووی خزمەکانمان کامەیان نزیکترە؟

ئەبو ئەیوبی ئەنصاری وتی: خانووی من ئەی

پێغەمبەری خودا، ئەمە خانووەکەمە، ئەمەش دەرگایەکەیەتی!

پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: دەبڕۆ شوێنێکمان بۆ ئامادەبکە.

ئەویش دەمودەست ڕۆیشت شوێنێکی بۆ ئامادەکردن، ئەنجا هاتەوە و وتی: ئەی پێغەمبەری خودا! شوێنێکی چاکم بۆ ئامادەکردوون، فەرموون بابچین.

✔ئاسوودەیی ماڵ و، پەروەردەی خێزان و منداڵ، تا ڕاددەیەکی زۆر بەستراونەتەوە بەدەوروبەرەوە، کەوابوو: "بەر لە خانوو کڕین، دراوسێ بکڕە"، یان "بەر لە ماڵ کڕین، ژینگە بکڕە".

✔کەسی باش ئارامت دەکاتەوە، دراوسێی خراپیش دەنگت دەردێنێت.

زیکری ڕۆیشتنەدەر و هاتنەوە بۆ ماڵ

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ مِنْ بَيْتِهِ، فَقَالَ: "بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ"، يُقَالُ لَهُ حِينَئِذٍ: هُدِيتَ وكُفِيتَ، وَوُقِيتَ، وَتَنَحَّى عَنْهُ الشَّيْطَانُ. وَيَقُولُ لَهُ شَيْطَانٌ آخَرُ: كَيْفَ لَكَ بِرَجُلٍ قَدْ هُدِيَ، وكُفِيَ، وَوُقِيَ». [ئیمامی ئەبوداوود و تیرمیزی گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر کاتێک ئادەمیزاد لە ماڵ ڕۆیشتە دەرەوە و، وتی: "بە ناوی خودا، پشتم بە خودا بەست، هیچ جوڵە و توانایەک نییە تەنها ئەوە نەبێ کە خودا دەیبەخشێ"، لەم کاتەدا پێی دەوترێ: ڕێنوێنی کرایت و پەنادرایت و پارێزرایت، ئیتر شەیتان وازی لێ دێنێ و بەجێی دێڵێ، شەیتانەکانی تریش پێی دەڵێن: جا چیت پێدەکرێ لەگەڵ کەسێک کە لەلایەن خوداوە ڕێنوێنی کراوە و پەنادراوە و پارێزراوە.

هەر لەمبارەوە دایکی ئیمانداران خاتوو ئوم سەلەمە ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووێ: "أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ يَقُولُ: «بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَّ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ»". [ئیمامی ئەبوداوود و تیرمیزی و ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) نەریتی وابوو، کاتێک لە

ماڵ دەڕۆیشتە دەرەوە دەیفەرموو: بە ناوی خودا، پشتم بە خودا بەست، خودایە! پەنات پێدەگرم لەوەی کە گومڕا بکەم یان گومڕا بکرێم، هەڵە بکەم یان بە هەڵە ببرێم، ستەم بکەم یان ستەمم لێ بکرێ، ڕەفتاری نابەجێ بکەم یان ڕەفتاری نابەجێم بەرامبەر بکرێ.

هەروەها پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ بَيْتَهُ فَذَكَرَ اللَّهَ عِنْدَ دُخُولِهِ، وَعِنْدَ طَعَامِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ: لا مَبِيتَ لَكُمْ وَلا عَشَاءَ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: هەر کاتێک ئادەمیزاد دەچێتەوە ماڵەوە و، لەکاتی ڕۆیشتنە ژوورەوە و لەکاتی نانخواردندا ناوی خودای هێنا و بەناوی خودا دەستپێکرد، شەیتان بە داردەستەی خۆی دەڵێ: هەستن با بڕۆیین، نە جێگا و نە نانتان لەم ماڵە دەستناکەوێت.

پیتوبەرەکەتی ماڵ

خوای گەورە دەفەرمووێ: ﴿فَإِذَا دَخَلْتُم بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِندِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً﴾. [سورەتی (النور)، ئایەتی: (٦١)].

واتە: هەرکاتێک چوونە هەر ماڵێک سەلام لە خۆتان و لەیەکتر بکەن، سەلامێک لەلایەن خوای گەورەوە کە پڕە لە پیتوبەرەکەت و جوانیی و پاکیی.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «ثَلاثَةٌ كُلُّهُمْ ضَامِنٌ عَلَى اللَّهِ، إِنْ عَاشَ رُزِقَ وكُفِيَ، وَإِنْ مَاتَ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ، مَنْ دَخَلَ بَيْتَهُ فَسَلَّمَ فَهُوَ ضَامِنٌ عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَهُوَ ضَامِنٌ عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَهُوَ ضَامِنٌ عَلَى اللَّهِ». [ئیمامی ئەبوداوود و ئیبنوحیببان گێڕاویانەتەوە].

واتە: سێ کەس هەن هەموویان لە ژێر زەمانەت و گرنتی پاراستنی خودای گەورە دان، ئەگەر ژیان ڕۆزی فراوان و تەواویان پێدەدرێ، ئەگەر مردیشن دەیانخاتە بەهەشتەوە:

یەکەم: ئەو کەسەی کاتێک دەڕواتەوە ماڵەوە سەلام دەکات.

دووەم: ئەو کەسەی دەڕواتە مزگەوت بۆ ئەنجامدانی نوێژی جەماعەت.

سێیەم: ئەو کەسەی لە پێناوی خودا لە ماڵ دەردەچێ.

هەروەها ئەنەسی کوڕی مالیک ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: پێغەمبەری خودا (ﷺ) پێمی فەرموو:: « يَا بُنَيَّ! إِذَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِكَ، فَسَلِّمْ، يَكُنْ بَرَكَةً عَلَيْكَ، وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ». [ئیمامی تیرمیزی گێڕاوێتیەوە].

واتە: ڕۆڵەی شیرینم! کاتێک دەچیتەوە بۆ ماڵی خۆتان سڵاو لە ماڵەوە بکە، چونکە ئەو سڵاوکردنە دەبێتە هۆی پیتوبەرەکەت بۆ خۆت و بۆ ماڵەوەتان.

✔بەئەرکی خۆشەویستی بەخشین بە ماڵەوەتان ڕابگەن، ئەوە لە ماوەیەکی کورتدا گۆڕانی گەورە دەبینن، دەبینن کە کەشی بێزاریی و نائارامی ماڵتان دەگۆڕێت بۆ بەهەشتی دونیا.

✔ئەگەر کەسێك بەردەوام لێت دەبووریت، بزانە ئەو کەسە زۆر ڕێزت لێدەگرێت و نایهەوێت لە دەستت بدات، بۆیە درێژە بە هەڵەکانت مەدە.

ئاوەدانی و ئارامی ماڵ

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «مَثَلُ الْبَيْتِ الَّذِي يُذْكَرُ اللَّهُ فِيهِ، وَالْبَيْتِ الَّذِي لا يُذْكَرُ اللَّهُ فِيهِ، مَثَلُ الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ». [ئیمامی موسلیم گێڕاوێتیەوە].

واتە: نموونەی ئەو ماڵەی یادی خوای تێدا دەکرێ و ئەو ماڵەیش یادی خوای تێدا ناکرێ، وەک زیندوو و مردوو وایە.

هەروەها دەفەرمووێ: «لا تَجْعَلُوا بُيُوتكُمْ مَقَابِرَ، إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْفِرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ». [ئیمامی موسلیم و تیرمیزی وئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: ماڵەکانتان مەکەن بە گۆڕستان (نوێژی تێدا بکەن، قورئانی تێدا بخوێنن، یادی خودای تێدا بکەن)، بێگومان شەیتان ڕادەکات لە ماڵێک سورەتی (بەقەڕە)ی تێدا بخوێندرێ.

هەروەها دەفەرمووێ: «اقْرَءُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ فِي بُيُوتِكُمْ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لا يَدْخُلُ بَيْتاً يُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ». [ئیمامی حاکیم و بەیهەقی گێڕاویانەتەوە].

واتە: لەنێو ماڵەکانتاندا سورەتی (بەقەڕە) بخوێنن، چونکە بێگومان شەیتان ناچێتە ماڵێک سورەتی (بەقەڕە)ی تێدا بخوێندرێ.

✔بەختەوەری کاڵایەکی گرانبەها نییە، چونکە زۆربەی هۆکارەکانی بەخۆڕایین، بۆنموونە: خۆشەویستی، پێکەنین، کارکردن بە دڵسۆزییەوە.

✔لەهەر خێزانێکدا کێشەکان بە گفتوگۆ چارەسەر بکرێن، کەشێکی ئارام دێتە کایەوە و، خۆشەویستی و ڕێز زیاد دەبێت، لەو خێزانانەشی کە گفتوگۆیەکی ئەوتۆ نییە لە نێوانیاندا، دەمەقاڵێی زۆر و، ڕق و کینە دەکەوێتە نێوانیان و پەرەدەستێنێت.

ماڵەکانتان مەکەن بە گۆڕستان

خوای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَٱجۡعَلُواْ بُيُوتَكُمۡ قِبۡلَةٗ وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَۗ وَبَشِّرِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ﴾. [سورەتی (یونس)، ئایەتی: (٨٧)].

واتە: ماڵەکانتان بکەنە جێگەی نوێژ و خوداپەرستی و نوێژەکانیشتان بە چاکی بکەن، مزگێنیش بدە بە ئیمانداران کە لە دونیادا سەردەکەون و لە دوارِۆژیشدا شوێنیان بەهەشتی بەرینە.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «اجْعَلُوا مِنْ صَلاتِكُمْ فِي بُيُوتِكُمْ، وَلا تَتَّخِذُوهَا قُبُوراً». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: زۆربەی نوێژە سوونەتەکانتان لە ماڵەوە بکەن و، ماڵەکانتان مەکەنە گۆڕستان.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «صَلُّوا أَيُّهَا النَّاسُ فِي بُيُوتِكُمْ، فَإِنَّ أَفْضَلَ الصَّلاةِ صَلاةُ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ، إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: ئەی خەڵکینە! لە ماڵەکانتاندا نوێژ بکەن، چونکە گەورەترین نوێژ ئەو نوێژەیە کە پیاو لە ماڵەوە دەیکات، بێجگە لە نوێژە فەرزەکان.

هەر لەمبارەوە دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشە ـ خودا

لێی ڕازی بێ ـ دەفەرمووی: "كَانَ يُصَلِّي فِي بَيْتِي قَبْلَ الظُّهْرَ أَرْبَعاً، ثُمَّ يَدْخُلُ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ، وكَانَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ الْمَغْرِبَ، ثُمَّ يَدْخُلُ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ يُصَلِّي بِالنَّاسِ الْعِشَاءَ، وَيَدْخُلُ بَيْتِي فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ".
[ئیمامی موسلیم و ئەبوداوود ئەحمەد گێڕاویانەتەوە].

واتە: پێغەمبەری خودا (ﷺ) نەریتی وابوو، پێش نوێژی نیوەڕۆ لە ماڵی مندا چوار ڕکات سوننەتی دەکرد، ئەنجا دەچوو بۆ مزگەوت و پێشنوێژی بۆ خەڵکەکە دەکرد، پاشان دەهاتەوە دوو ڕکات سوننەتی دەکرد، هەروەها پێشنوێژی شێوانی بۆ خەڵکەکە دەکرد و، ئەنجا دەهاتەوە ماڵ و دوو ڕکات سوننەتی دەکرد، هەروەها پێشنوێژی خەوتنانی بۆ خەڵکەکە دەکرد و، ئەنجا دەهاتەوە ماڵ و دوو ڕکات سوننەتی دەکرد.

پەرستشەکان لە ماڵەوە پێکەوە بکەن، قورئان بخوێنن، هەفتانە شەوێك تەرخان بکەن بۆ تاووتوێکردنی باسێکی ئایینی.

ڕێ له فریشته‌كان مه‌گرن
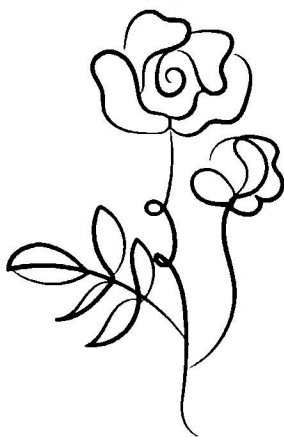
پێغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویستمان (ﷺ) ده‌فه‌رمووێ: «لا تَدْخُلُ الْمَلائِكَةُ بَيْتاً فِيهِ كَلْبٌ، وَلا صُورَةٌ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانه‌ته‌وه].

واته: فریشته‌كان ناڕۆنه ماڵێک سه‌گ و وێنه‌یێكی ته‌واوی كێشراوی گیانله‌به‌رێكی تێدابێ.

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رمووێ: «مَنِ اقْتَنَى كَلْباً إِلَّا كَلْبَ صَيْدٍ، أَوْ مَاشِيَةٍ، نَقَصَ مِنْ أَجْرِهِ كُلَّ يَوْمٍ قِرَاطَانِ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانه‌ته‌وه].

واته: هه‌ر كه‌سێک بێجگه له سه‌گی ڕاو و پاسه‌وانی سه‌گێک ڕابگرێ، ئه‌وه هه‌موو ڕۆژێک دوو پارچه له پاداشتی كرده‌وه‌كانی كه‌م ده‌بێته‌وه.

هه‌ر له‌مباره‌وه دایكی ئیمانداران خاتوو عائیشه ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ ده‌فه‌رمووێ: حه‌زره‌تی جیبریل ـ سه‌لامی خودای لێبێ ـ به‌ڵێنی دابوو به پێغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) كه له كاتێكی دیاركراودا بێته‌لای، ئه‌م كاته دیاركراوه دێ و كه‌چی حه‌زره‌تی جیبریل نایێ، له‌م كاته‌دا پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) گۆچانێكی به ده‌سته‌وه بوو و فڕێیدا و فه‌رمووی: "نه خودا و نه نێردراوه‌كانی له به‌ڵێن و گفتی خۆیان پاشگه‌ز نابنه‌وه"، پاشان ئاوڕی دایه‌وه، بینی توتكه سه‌گێک له‌ژێر ته‌ختی نووستنه‌كه‌ی كه‌وتووه، فه‌رمووی: ئه‌ی عائیشه! كه‌ی ئه‌م توتكه سه‌گه

هاتۆتە ژوورەوە؟!

وتم: "بەخودا ئاگادار نەبووم و نازانم"، ئیتر فەرمانی کرد و سەگەکە کرایە دەرەوە، دوای ئەمە دەستبەجێ حەزرەتی جیبریل ـ سەلامی خودای لێبێ ـ هات، پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمووی: ئەی جیریل! تۆ بەڵێنت پێدام بێیتەلام، منیش زۆر چاوەڕێم کردی و نەهاتی؟!

حەزرەتی جیبریل ـ سەلامی خودای لێبێ ـ فەرمووی: ئەو توتکە سەگەی لە ماڵتاندا بوو نەیهێشت بێم، چونکە ئێمەی فریشتەکان ناڕۆینە ماڵێک سەگ و وێنەیێکی تەواوی کێشراوی گیانلەبەرێکی تێدابێ. [ئیمامی موسلیم و ئەحمەد و ئیبنوماجە گێڕاویانەتەوە].

پاکوخاوێنی ماڵ

خودای گەورە دەفەرمووێ:

﴿إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلتَّوَّٰبِينَ وَيُحِبُّ ٱلْمُتَطَهِّرِينَ﴾. [سورەتی (البقرة)، ئایەتی: (٢٢٢)].

واتە: بێگومان خودا ئەو کەسانەی خۆشدەوێت کە زووزوو تەوبە دەکەن و پەشیمان دەبنەوە لە گوناهان، هەروەها ئەوانەشی خۆشدەوێت کە لە ڕواڵەت و ناخیاندا پاکوخاوێنن.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ:

« إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ يُحِبُّ الطِّيبَ، نَظِيفٌ يُحِبُّ النَّظَافَةَ، كَرِيمٌ يُحِبُّ الْكَرَمَ، جَوَادٌ يُحِبُّ الْجُودَ، فَنَظِّفُوا أَفْنِيَتَكُمْ، وَلا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ». [ئیمامی تیرمیزی و ئەبو یەعلا و بەززاڕ گێڕاویانەتەوە].

واتە: بەڕاستی خودا پاک و بێگەردە و پاک و بێگەردیشی خۆشدەوێ، خاوێنە و خاوێنیشی خۆشدەوێ، بەخشندەیە و بەخشندەییشی خۆشدەوێ، سەخاوەتمەندە و سەخاوەتمەندیشی خۆشدەوێ، کەواتە چەند پێتاندەکرێ پاکوخاوێنی ڕابگرن، تەنانەت بەر دەرگا و پێش ماڵەکانیشتان خاوێنکەنەوە و، لە ڕەزیلیی و پیسوپۆخڵیدا خۆتان مەچوێنن بە جولەکەکان.

پاراستنی ماڵ

پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) دەفەرمووێ: «غَطُّوا الإِنَاءَ، وَأَوْكُوا السِّقَاءَ، وَأَغْلِقُوا الأَبْوَابَ، وَأَطْفِئُوا السِّرَاجَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لا يَحُلُّ سِقَاءً، وَلا يَفْتَحُ بَاباً، وَلا يَكْشِفُ إِنَاءً، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ أَحَدُكُمْ إِلَّا أَنْ يَعْرُضَ عَلَى إِنَائِهِ عُوداً، وَيَذْكُرَ اسْمَ اللَّهِ فَلْيَفْعَلْ، فَإِنَّ الْفُوَيْسِقَةَ تُضْرِمُ عَلَى أَهْلِ الْبَيْتِ بَيْتَهُمْ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: بەتایبەت شەوانە ئەو مەنجەڵ و قاپانەی خواردن و خواردنەوەیان تێدایە جوان دایانپۆشن و سەریان بنێنەوەسەر، هەروەها دەمی گۆزە ببەستن، دەرگاکانیش داخەن و چراش (گڵۆپ، سۆپا، هیتەر) بکوژێننەوە، چونکە شەیتان گۆزەیەک دەمی بەسترابێت نایکاتەوە، دەرگایەک داخرابێت نایکاتەوە، مەنجەڵێک سەری لەسەربێت لاینابات، جا ئەگەر هەر هیچتان دەستنەکەوت بیخەنە سەر مەنجەڵەکان تەنها پەلەدارێک نەبێ، ئەوە ئەو پەلە دارە بەسەر مەنجەڵەکە ڕاهێڵن و ناوی خودای لێبێنن، بەڕاستی مشکیش کە یەکێکە لە جانەوەرە ناشیرین و خراپەکارەکان زۆر جار ڕوودەدا چرا وەردەگێڕێ و ماڵ بەسەر خاوەن ماڵدا دەسووتێنێ.

هەر لەمبارەوە ئەبو موسای ئەشعەری ـ خودا لێی ڕازی بێ ـ دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێ: شەوێک لە مەدینە ماڵێک بەسەر دانیشتوانەکەیدا سووتا، کاتێک ئەم هەواڵەیان گەیاندە

پێغەمبەری خودا (ﷺ) ، فەرمووی: «إِنَّ هَذِهِ النَّارَ إِنَّمَا هِيَ عَدُوٌّ لَكُمْ، فَإِذَا نِمْتُمْ فَأَطْفِئُوهَا عَنْكُمْ». [ئیمامی بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە].

واتە: بەڕاستی ئەم ئاگرە دوژمنتانە (خۆتان و خێزان و ماڵ و سامانتان لە نێو دەبات)، بۆیە هەر کاتێک ویستتان بخەون بیکوژێننەوە.

جوانی هەر ماڵێك هەماهەنگییە، چێژی هەر ماڵێك وابەستەییە، خۆشی هەر ماڵێك خۆشەویستییە، سامانی هەر ماڵێك منداڵەکانن، ئاسوودەیی هەر ماڵێك ئەو دڵانەن کە ئاسوودەییان چنگ کەوتووە.

سوپاس و نزای کۆتایی

سوپاس و ستاییشی بێپایان بۆ پەروەردگاری جیهانیان، کە ڕێنوێنی و کۆمەکیکردم، توانیم لە نووسین و ئامادەکردنی کتێبی (پەرژینی ماڵ) ببمەوە، نزام ئەوەیە لە دیوانی خوادا کە بە گوێرەی سۆزی فراوانیی و بەخششی بێپایانی پاداشتم بداتەوە و بەزەیی پێدابێتمەوە.

داواکاریشم لەو برا و خوشکانەی کە ئەم کتێبە دەخوێننەوە و سوودی لێوەردەگرن، خۆم و داک و بابم و هاوسەر و منداڵەکانم و مامۆستایەکانم لە دوعای خێر بێبەش نەکەن.

مەلا یونس قەڵادزێیی

کوردستان/ هەولێر، ٢٠٢٣/١١/١١ی زاینی

نێوەڕۆک

پێشکەشکردن ٥

پێشەکی ٧

١- ژنهێنان و مێردکردن ٩

• هاوسەرگیری پێویستییەکی لەبن نەهاتوو ١١

• پەیوەندی نێوان هاوسەرگیری و باوەڕ ١٣

• هاوسەرگیری بەردەوامی بازنەی ژیان ١٥

• چارە هەر هاوسەرگیرییە ١٧

• ڕێگە ڕاستەکە هەڵبژێرە ١٩

• لەگەڵ هاوشانی خۆتان هاوسەرگیری بکەن ٢١

• تەماشاکردن پێش هاوسەرگیری ٢٣

• ڕاوێژکردن پێش هاوسەگیری ٢٥

• ئاسانکردنی داخوازیی و مارەیی ٢٧

• ئاشکراکردنی هاوسەرگیری ٢٩

• هاوسەرگیری بەرپرسیارێتییە ٣١

• هاوسەرگیری و یارمەتی خودا ٣٣
• بەڵێننامەی هاوسەرگیری ٣٥
• هاوسەرگیری سەرەداوی خۆشبەختی ٣٧
• باشترین مێردو باشترین ژن ٤١
• مافی ژن و مێرد لەسەر یەکتری ٤٣
• دروستکردنی خۆشەویستی ٤٥
١. زمانی قسە (خۆشمدەوێی، بە قوربانتبم) بەنموونە: ٤٥
٢. زمانی جەستە(خەندە، لەئامێزگرتن، ماچ) بەنموونە: ٤٦
٣. زمانی دیاری: ٤٦
٤. پێبەخشینی کات: ٤٧
٥. ڕێزگرتن و بایەخپێدان: ٤٨
• گەورەترین بەخشین ٥١
• قەناعەت و شوکرانەبێژی ٥٣
• پێکەوە نانخواردن ٥٧
• پرس و ڕاوێژکردن بەیەکتری ٥٩

• خۆجوانکردن، نەک خۆگۆڕین ٦١
• گاڵتەو دەستبازی کردن ٦٣
• سەرجێی هاوسەرێتی و بابەتەکانی ٦٥
١. گرنگی سەرجێی: ٦٥
٢. نزای سەرجێی: ٦٥
٣. پاراستنی نەهێنی سەرجێی: ٦٦
٤. دەستنوێژگرتن لە نێوان دوو سەرجێیدا: ٦٦
٥. دەستنوێژگرتن پێش نووستن و نانخواردن: ٦٦
٦. پێویستبوونی خۆشتن: ٦٧
٧. پێکەوە خۆشتن: ٦٨
• هاوسەری ژیانت لە دەست مەدە ٦٩
١. باسکردنی جوانی کەسانی دی بۆ یەکتری: ٦٩
٢. تێکەڵاوی و تەنهابوونی ژن و پیاو: ٦٩
٣. دانانی پۆشاک لە دەرەوەی ماڵ: ٧٠
٤. تازییەباری لە سێ ڕۆژان زیاتر: ٧٠
٥. سەفەرکردن بە تەنها: ٧١

٦. ڕۆیشتن بۆ لای فاڵچییەکان: ٧١
٧. گوێنەدان بەیەکتری: ٧٢
• دڵسۆزی نەک دڵپیسی ٧٣
• ڕێ مەدەن گومانی خراپتان پێببرێ ٧٥
• نزا خوێندن بەسەر یەکتریدا ٧٧
• یارمەتیدانی یەکتری گەورەییە ٧٩
• دەستپێشخەربن بۆ ئاشتبوونەوە ٨١
• لە هەندێ شت خۆتان بێئاگا بکەن ٨٣
• لە گومانی باشدا بژین ٨٥
• تامی ئاسانکاریی و تەبایی ٨٩
• دوو هەڵوێستی کەموێنە ٩١
• دادپەروەربن، دەنا مەیکەن ٩٥
• دایک و باوکتان لە بیر مەکەن ٩٧
• پیاو بە پیاوی و ژنیش بە ژنی جوانە ٩٩
• وەفاداریی و پێزانی ١٠١
• هەر بەهەشت پاداشتێتی ١٠٥

• ژیانی هاوسەرێتی هەر ڕابواردن نییە ١٠٩

• ٣- کێشەکانی نێوان ژن و مێرد ١١٣

• تەمبەڵی مێرد و چاوچنۆکی ژن ١١٥

• ڕەزیلی مێرد و دەستبڵاوی ژن ١١٧

• بەهانەی مێرد و سپڵەیی ژن ١١٩

• وشکی مێرد و لاملی ژن ١٢١

• گەڕۆکی ژن و درەنگ هاتنەوەی مێرد ١٢٥

• بۆڵەبۆڵی ژن و توندوتیژی مێرد ١٢٧

• زۆری مارەیی ژن و نەدانی مێرد ١٢٩

• بێزکردن لەیەکتری ١٣١

• داواکاری نابەجێ ١٣٣

١. پۆشینی پۆشاکی نادروست: ١٣٣

٢. جووتبوون لە ڕێی کۆمەوە: ١٣٤

٣. جووتبوون لە کاتی حەیزدا: ١٣٥

• پەیوەندی نەهێنی و ناپاکی ١٣٧

• تەڵاقدان و داواکردنی بەبێ پاساو ١٣٩

• زۆر تەڵاقخواردن و گاڵتەپێکردنی ١٤١

• جیابوونەوەش چارەسەرە، عەیب نییە ١٤٣

• ڕۆڵی ماڵەخەزووران ١٤٧

• نزیکترین کەس لە شەیتان ١٥١

٤- منداڵ خۆشترین بەرهەمی هاوسەرگیری ١٥٣

• منداڵ خەڵاتی خودایە ١٥٥

• داوای منداڵی چاک بکەن ١٥٧

• جوانترین پێشوازی لێکردن ١٥٩

• نزایان بۆ بکەن، لێیان مەکەن ١٦١

• هەر گەورەیان مەکەن، پەروەردەشیان کەن ١٦٣

• ببنە پێشەنگێکی چاک بۆیان........................ ١٦٥

• سۆزیان پێبدەن، ناز نا ١٦٧

• دادپەروەربن لە نێوان منداڵەکانتان ١٧١

• بێبەشیان مەکەن لە شیری خۆتان........................ ١٧٣

• ڕێکخستنی نەک لەباربردنی ١٧٥

• کۆشکی سوپاسگوزاری ١٧٧

٥- خانووی خۆشبەختی ١٨١

• خانوو بەخششی خودایە ١٨٣

• بەر لە خانوو کڕین، دراوسێ بکڕە ١٨٥

• زیکری ڕۆیشتنەدەر و هاتنەوە بۆ ماڵ ١٨٧

• پیتوبەرەکەتی ماڵ ١٨٩

• ئاوەدانی و ئارامی ماڵ ١٩١

• ماڵەکانتان مەکەن بە گۆرستان ١٩٣

• ڕێ لە فریشتەکان مەگرن ١٩٥

• پاکوخاوێنی ماڵ ١٩٧

• پاراستنی ماڵ ١٩٨

• سوپاس و نزای کۆتایی ٢٠٠

ئەم کتێبە:

- دابێژراوێکی پاک و پوختە دەربارەی پرسەکانی ژیانی هاوسەرێتی - بنیادنانی و پاراستنی - لەبەر ڕووناکی قورئان و سوننەتدا.

- زۆر بە زمانێکی سادە و بە بەڵگە بابەتەکان ڕووندەکاتەوە و، بەرچاوڕوونی و دڵنیایی دەکاتە خەڵاتی ئەوانەی دەیانهەوێ هاسەرگیری بکەن و ئەوانەیشی کردوویانە.

- دادپەروەرانە باسی ئەو گلەیی و کێشانە دەکات کە لە نێوان هاوسەراندا هەن و، چارەسەریان بۆ دادەنێ.

- بابەتی (منداڵ) و (خانوو) - وەک دوو پرسی پەیوەست بە ژیانی هاوسەرێتی - دەخاتە بەر باس و، لەژێر چەند ناونیشانێکدا لەبارەیانەوە دەدوێ.

- دەکرێ بکرێتە وانە و بناغەیێکی باش بۆ ئەو خول و پرۆژە پەروەردەییانەی بۆ کوڕان و کچان و هاوسەران دەکرێنەوە دەربارەی ژیانی هاوسەرێتی.

بەرگ: ئیبراهیم ساڵح